T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

ULUDAĞ YÖRESİNDE (BURSA) ALTERNATİF TURİZM TÜRÜ OLARAK YAYLA TURİZMİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Arda BAY

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Vedat ÇALIŞKAN

Çanakkale - 2014

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "**Uludağ Yöresinde Alternatif Turizm Türü Olarak Yayla Turizmi**" adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih
10/02/2014
Adı ve Soyadı
AREA BAY
İmza

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Arda BAY'a ait "**Uludağ Yöresinde Alternatif Turizm Türü Olarak Yayla Turizmi**" adlı çalışma, jürimiz tarafından Coğrafya Anabilim Dalı, YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Üye Doç. Dr. Vedat ÇALIŞKAN

(Tez Danışmanı)

Üye Yrd. Doç. Dr. Salem KHALAF

Üye Yrd. Doç. Dr. Şaban TEZCAN

Tez No : 10026950

Tez Savunma Tarihi : 22/01/2014

ONAY

Doç. Dr. İbrahim Hakkı ÖZTÜRK

Enstitü Müdürü

11/02/2014

ÖZET

Yaylalar, Anadolu'da Türk toplumlarının öteden beri ekonomik ve yerleşme amaçlarıyla değerlendirdikleri mekânlardandır. Günümüzde ise daha çok alternatif turizm kaynağı olarak çekicilikler sunan ve bu kapsamda değerlendirilen yaylalar, turizm fonksiyonları ile yeniden önem kazanmaya başlamıştır.

Burada sunulan çalışma kapsamında Bursa ili sınırları içindeki Uludağ Yöresi yaylalarından Sarıalan, Kirazlıyayla ve Kocayayla incelenmiştir. Büyük bir bölümü Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara Bölümü'nde, Bursa ili sınırları içinde yer alan Uludağ Yöresi; zengin doğal ortamı, temiz havası, endemik bitkileri, kültürel zenginliği, sosyo-ekonomik özellikleri ve özellikle kış turizmi olanakları ile dikkat çeken çevrelerden biridir.

Çalışma kapsamında Uludağ Yöresi yaylalarının doğal ve beşeri coğrafya özelliklerinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca yaylaların kulanım durumları, turizm potansiyelleri, yaylaların mevcut kullanımı ile ilgili problemler Uludağ Yöresi yaylalarında uygulanan anket yöntemi ile ortaya konmuş ve bazı sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmanın sonucunda Uludağ Yöresi yaylalarının daha çok turizm kaynağı olarak değerlendirildiği; yaylaların doğal ve beşeri özelliklerinin yayla turizmi açısından önem taşıdığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte Uludağ'ın kış turizm merkezi olarak da önem taşımasının yaylaların alternatif turizm açısından değerlendirilmesinde etkileyici bir faktör olduğu belirlenmiştir. Ancak Uludağ yöresi yaylalarından turizmde etkin bir şekilde yararlanma konusunda henüz gelişme sağlanamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Uludağ Yöresi, Yaylacılık, Alternatif Turizm, Yayla Turizmi,

ABSTRACT

Plateaus in Anatolia are places which have been used by Turkish society for economic and accommodation purposes. Recently, they have regained their importance as they are considered as alternative tourism resources.

Sarıalan, Kirazlıyayla, and Kocayayla which are within the borders of the city of Bursa were investigated in this study. The Uludağ area which is located in the southern part of Marmara region is one of the places known for its clear air, rich natural environment, endemic plants, cultural distinctness, socio-cultural characteristics, and facilities for winter tourism.

The aim of this research was to analyze the natural and human characteristics of the plateaus in the Uludağ area. In addition, usage of these plateaus, their tourism potential, and problems faced in their usage were investigated. A questionnaire was used to collect the data. It was found that the plateaus in the Uludağ area were mostly used as a tourism resource and their natural and human characteristics were considered as important for tourism. Another factor which affected the importance of the area was that Uludağ was seen as a center of winter tourism. However, the plateaus in the Uludağ area were not utilized efficiently for tourism.

Key Words: The Uludağ Area,Plateaus, Alternative Tourism, Plateaus Tourism.

ÖNSÖZ

Türkiye'de geleneksel yaylacılık ve yayla turizmi ile ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır. Ancak Uludağ Yöresi'ndeki yaylalar ve onların kullanımlarını ele alan çalışmaların olmadığı saptanmaktadır. Bursa İli Uludağ Yöresi Yaylaları alternatif turizm açısından dikkate değer bir potansiyel taşımaktadır. Uludağ, Türkiye'nin önemli kış turizm merkezleri arasında yer almaktadır. Uludağ'ın kış turizmi açısından önemli olmasının yöredeki yaylaların yayla turizminde kullanımına olumlu katkı sağlayabileceği değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Uludağ Yöresi'ndeki yaylaların turizm potansiyelleri, fiziki ve beşeri beşerî coğrafya özellikleri incelenmiş ve yaylaların kullanımı ile ilgili bazı temel sorunlar saptanmış, yaylaların turizmde kullanımı için öneriler geliştirilmiştir.

Tezin ilk bölümünde Türkiye'de yaylacılığın tarihsel ve mekânsal özellikleri açıklanmaktadır. Bu bölümde Türkiye'deki geleneksel yaylacılık üzerine yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir. Ayrıca geleneksel yaylacılığın tarihçesi ile ilgili bilgiler verilerek göçebelik ile yaylacılık arasındaki ilişkilere de değinilmiştir. Daha sonrasında Türkiye'deki yayla turizmi alanlarının dağılışı incelenmiş ve yayla turizmi üzerine yapılan çalışmaların derlemesi sunulmuştur. Son olarak ta T.C. Kültür Bakanlığı'nın Yayla Turizm Merkezi ilan ettiği yaylalar ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde Uludağ Yöresinde bulunan yaylaların coğrafi özelikleri ele alınmaktadır. Bu bölümde öncelikle araştırma alanının doğal coğrafyası başlığı altında yörenin morfolojisi ve topografik yapısı, iklim özellikleri ve bitki örtüsü değerlendirilmiştir. Özellikle araştırma alanının iklim özellikleri ile Uludağ Yöresi Yaylaları'nın mekânsal konumu arasındaki ilişki tablo ve grafikler yardımıyla değerlendirilmiştir. Sonrasında araştırma alanının beşeri ve ekonomik coğrafyası içinde araştırma alanında yaylacılığın tarihsel ve mekânsal gelişiminden, araştırma alanının nüfus özellikleri ile yörede nüfus hareketlerinden bahsedilmiş ve yayla yerleşmeleri değerlendirilmiştir. Son olarak bu bölümde yaylalardan yararlanma başlığı altında yaylalarda hayvancılık ve turizm faaliyetleri değerlendirilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde Uludağ Yöresindeki örneklem yaylalarda ziyaretçilere uygulanan anketler değerlendirilmiştir. Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde tablo, grafik, harita ve 10 soruluk likert ölçeğinde kikare analizinden yararlanılmış, yöredeki yaylaların kullanımı ve turizm potansiyelleri yorumlanmıştır.

Tezin son bölümünde ise sonuç ve öneriler adı altında yöredeki yaylaların kullanım durumu, potansiyelleri, sorunları belirtilmiş ve öneriler geliştirilmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında; araştırma konusunun belirlenmesinden başlayarak, çalışma süresince her türlü yardım ve önerilerini esirgemeyen, tez danışman hocam Sayın Doç. Dr. Vedat ÇALIŞKAN'a teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim. Tez yazım süreci boyunca yardımlarını ve değerli bilgilerini benden esirgemeyen bölümümüz hocalarından Sayın Doç. Dr. Selver ÖZÖZEN KAHRAMAN'a çok teşekkür ederim.

Çalışmam sırasında bana her türlü yardımı ve desteği veren Keles Belediyesi Mali Hizmetler Müdürü Sayın Mustafa TÜRK'e, Uludağ Milli Parklar Müdür Yardımcısı Filiz ŞENSEL'e, Teleferik Şube Müdürlüğü'nden Sayın Mete KOÇER'e, Bursa Kent Konseyi Uludağ Çalışma Grubu Başkanı Serdar KUŞKU'ya verdikleri kıymetli bilgiler nedeniyle teşekkür ederim.

Çalışma kapsamında anket uygulamalarında bana yardımcı olan lisans arkadaşlarım Ferit ARSLAN'a, Ahmet ÜÇKARDAŞ'a, Hakan EFE'ye, kardeşim Ersin BAY'a, arkadaşlarım Mesut DURMUŞ'a ve Cihan DEMİR'e teşekkür ederim. Ayrıca çalışmamda kullanılan haritaların hazırlanmasındaki katkıları nedeniyle öğrenci arkadaşlarım Öznur AKGİŞ ve Selin BAHÇALI'ya teşekkür ederim.

Ve en önemlisi bana bu hayatı yaşamama vesile olan çok değerli AİLEME sonsuz teşekkür ederim…

Arda BAY

Çanakkale, 2013

İÇİNDEKİLER **Sayfa No**

ÖZET……..i

ABSRACT……...ii

ÖNSÖZ…….....iii

İÇİNDEKİLER……....v

KISALTMALAR……vii

TABLO VE ŞEKİLLER…….....viii

GİRİŞ……1

Araştırma Alanı ve Ulaşım…….....7

Araştırma Problemi……...10

Çalışmanın Amacı ve Önemi……....11

Veri ve Yöntem……..12

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE YAYLACILIĞIN TARİHSEL VE MEKÂNSAL ÖZELLİKLERİ

1.1. Türkiye'de Geleneksel Yaylacılık……13

1.2. Türkiye'de Yayla Turizmi……17

İKİNCİ BÖLÜM

ULUDAĞ YÖRESİ YAYLALARININ COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

1.3. Araştırma Alanının Doğal Coğrafyası……..23

1.3.1. Morfoloji ve Topografik Yapı……23

1.3.2. İklim Özellikleri…….26

1.3.3. Toprak ve Bitki Örtüsü……..35

1.4. Araştırma Alanının Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası……..38

1.4.1. Araştırma Alanında Yaylacılığın Tarihsel ve Mekânsal Gelişimi…….38

1.4.2. Araştırma Alanının Nüfus Özellikleri ve Yörede Nüfus Hareketleri……41

1.4.3. Yayla Yerleşmeleri ve Konutları……...46

1.5. Yaylalardan Yararlanma……..51

1.5.1. Yaylalarda Hayvancılık Faaliyetleri……..51

1.5.2. Yaylalarda Turizm Faaliyetleri……..54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI: ULUDAĞ YÖRESİNDEKİ ÖRNEKLEM YAYLALAR VE TURİZM POTANSİYELLERİ…….65

SONUÇ VE ÖNERİLER…….....104

KAYNAKÇA……108

FOTOĞRAFLAR…….114

KISALTMALAR

TÜRSAB = Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği

PTT= Posta Telefon Telgraf

TABLOLAR

Tablo 2.1 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında ortalama sıcaklıkların mevsimlere göre dağılışı

Tablo 2.2 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama sıcaklıklar (°C)

Tablo 2.3 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama en yüksek sıcaklıklar(°C)

Tablo 2.4 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama en düşük sıcaklıklar (°C)

Tablo 2.5 Uludağ, Bursa ve Kelesistasyonlarında aylık ortalama yağışlar (mm)

Tablo 2.6 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında yağışların mevsimlere göre dağılışı ve yıllıktoplam yağış miktarına oranı (mm. ve % olarak)

Tablo 2.7 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama kar yağışlı günler sayısı

Tablo 2.8 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama karla örtülü günler sayısı

Tablo 2.97180 Numaralı Temettuat defterinden 1844 yılında Hüdavendigâr Eyaletinin Adranos kazasında bulunan yörük sülalelerinin adları (Dinçel 2009).

Tablo 2.107180 Numaralı Temettuat defterinden 1844 yılında Hüdavendigâr Eyaletinin Adranos kazasında bulunan yörük hayvanlarının sayısı (Dinçel 2009)

Tablo 2.117180 Numaralı Temettuat defterinden 1844 yılında Hüdavendigâr Eyaletinin Adranos kazasında bulunan yörüklerin hayvanlarının sayısı (Dinçel 2009)

Tablo 2.12 Bursa ve çevresinde yer alan Karakeçili Aşireti'nin 1905 yılındaki köy adları, nüfusları ve hane sayıları (Özkul 2007)

Tablo 2.13 Bursa çevresindeki bazı Karakeçili Köyleri (Genç 2007)

Tablo 2.141989 - 2012 yıllarıarasındaaylaragöreteleferik kullanımı ve yolcu sayıları (Teleferik Şube Müdürlüğü)

Tablo 2.15 Uludağ Milli Parkı'na 2011 yılında giriş yapan araç ve ziyaretçi sayıları (Uludağ Milli Park Müdürlüğü)

Tablo 2.16 Uludağ Milli Parkı'na 2012 yılında giriş yapan araç ve ziyaretçi sayıları (Uludağ Milli Park Müdürlüğü)

Tablo 3.1 Anket uygulanan ziyaretçilerin coğrafi kökeni

Tablo 3.2 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaş tablosu

Tablo 3.3 Anket uygulanan ziyaretçilerin mesleki dağılımı

Tablo 3.4 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylayı ilk defa ziyaret etmeleri

Tablo 3.5 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylaya kaç yıldır geldiği

Tablo 3.6 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylaya gelme sıklığı

Tablo 3.7 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylaya geliş amaçları

Tablo 3.8 Anket uygulanan ziyaretçilerin ulaşımda kullandıkları araçlar

Tablo 3.9 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylaya kaç km mesafeden geldiği

Tablo 3.10 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylaya kimlerle kaç kişi geldikleri arasındaki ilişki

Tablo 3.11 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylada konaklama durumu

Tablo 3.12 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylada nerede konakladıkları ile kaç gece konakladıkları arasındaki ilişki

Tablo 3.13 Ziyaretçilerin yayla ve çevresindeki yerel halkla iletişim kurması

Tablo 3.14 Ziyaretçilerin yayla ve çevresindeki yerel halkla iletişim kurduğu konular

Tablo 3.15 Ziyaretçilerin yayla ve çevresinden yerel ürün satın alması

Tablo 3.16 Ziyaretçilerin yayla ve çevresinden satın aldıkları yerel ürünler

Tablo 3.17 Yaylalara göre doğal güzelliğin önem derecesi

Tablo 3.18 Yaylalara göre kolay erişim mesafesinde olmasının önem derecesi

Tablo 3.19 Yaylalara göre kent karmaşasından uzak olmasının önem derecesi

Tablo 3.20 Yaylalara göre tesislerin çekiciliğinin önem derecesi

Tablo 3.21 Yaylalara göre sağlıklı doğal ürünlerden yararlanma olanağının önem derecesi

Tablo 3.22 Yaylalara göre temiz havanın önem derecesi

Tablo 3.23 Yaylalara göre yöre insanının yaşamının önem derecesi

Tablo 3.24 Yaylalara göre çadır kurmak için elverişli olmasının önem derecesi

Tablo 3.25 Yaylalara göre yapılaşma sorununun önem derecesi

Tablo 3.26 Yaylalara göre "kamp yapanlar için gerekli olanakların (duş/wc vb.) sağlanmayışı" sorununun önem derecesi

Tablo 3.27 Yaylalara göre katı atıkların toplanması sorununun önem derecesi

Tablo 3.28 Yaylalara göre bitki örtüsü tahribatı sorununun önem derecesi

Tablo 3.29 Yaylalara göre çevre temizliği sorununun önem derecesi

Tablo 3.30 Ziyaretçilerin yörede yer alan başka bir yaylaya gitme durumu

Tablo 3.31 Ziyaretçilerin yörede tercih ettikleri diğer yaylalar

Tablo 3.32 Ziyaretçilerin başka illerdeki yaylalara gitme durumu

Tablo 3.33 Anket yapılan yayla ile yaylaya gelen ziyaretçilerin yaylalar hakkındaki

ŞEKİLLER

Şekil 1. Araştırma alanı lokasyon haritası

Şekil 1.1 Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenen yayla turizm merkezleri (1987-2013)

Şekil 2.1 Uludağ Yöresi yükselti haritası

Şekil 2.2 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında mevsimlere göre ortalama sıcaklıklar

Şekil 2.3 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama sıcaklıklar (°C)

Şekil 2.4 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama en yüksek sıcaklıklar(°C)

Şekil 2.5 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama en düşük sıcaklıklar (°C)

Şekil 2.6 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama yağışlar (mm)

Şekil 2.7 Uludağ'da yağışın mevsimlere göre dağılışı

Şekil 2.8 Bursa'da yağışın mevsimlere göre dağılışı

Şekil 2.9 Keles'te yağışın mevsimlere göre dağılışı

Şekil 2.10 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama kar yağışlı günler sayısı

Şekil 2.11 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama karla örtülü günler Sayısı

Şekil 2.12. Sarıalan yerleşim planı ile ilgili uydu görüntüsü (Google Earth 2011)

Şekil 2.13 Kirazlıyayla yerleşim planı ile ilgili uydu görüntüsü (Google Earth 2011)

Şekil 2.14 Kocayayla yerleşim planı ile ilgili uydu görüntüsü (Google Earth 2011)

Şekil 2.15 Kocayayla'da şenlik düzenlenen günlerde yakın çevrede hayvan otlatma faaliyetleri devam etmektedir (Ağustos 2013).

Şekil 2.16 Sarıalan'da ziyaretçiler sağlık turizmi ve konaklamak için yayla evlerinde kalmaktadırlar (Temmuz 2011)

Şekil 2.17 Sarıalan'da çadır kamp alanında yer alan bir çadırdan görünüm (Temmuz 2011)

Şekil 2.18 Sarıalan Yürüyüş Parkurları (Uludağ ve Milli Park, 2012 adlı kitaptan alınarak düzenlenmiştir)

Şekil 2.19 Bursa'dan Sarıalan'a çıkış yapan teleferikten görünüm (Mayıs 2010)

Şekil 2.20 Sarıalan'da ziyaretçilere hizmet sunan et mangal restoranı (Temmuz 2011)

Şekil 2.21 Kocayayla Oba Kamp alanında yer alan modern bir bungalov ev (Ağustos 2011)

Şekil 3.1 Anket uygulanan ziyaretçilerin doğum yerleri (%)

Şekil 3.2 Anket uygulanan ziyaretçilerin kır ve kent kökenli olma oranları (%)

Şekil 3.3 Araştırma alanındaki yaylalara gelen ziyaretçilerin ikamet ettikleri iller

Şekil 3.4 Sarıalan'a gelen ziyaretçilerin Bursa'da ikamet ettikleri ilçeler

Şekil 3.5 Kirazlıyayla'ya gelen ziyaretçilerin Bursa'da ikamet ettikleri ilçeler

Şekil 3.6 Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin Bursa'da ikamet ettikleri ilçeler

Şekil 3.7 Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin ikamet ettikleri köyler

Şekil 3.8 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaş gruplarına göre dağılımı (%)

Şekil 3.9 Anket uygulanan ziyaretçilerin eğitim durumu (%)

Şekil 3.10 Anket uygulanan ziyaretçilerin mesleki dağılımı (%)

Şekil 3.11 Anket uygulanan ziyaretçilerin gelir durumu (%)

Şekil 3.12 Ziyaretçilerin yaylaya ilk defa gelme durumu (%)

Şekil 3.13 Ziyaretçilerin yaylaya kaç yıldır geldiği (%)

Şekil 3.14 Ziyaretçilerin yaylaya gelme sıklığı (%)

Şekil 3.15 Ziyaretçilerin yaylaya gelmek için tercih ettikleri aylar (%)

Şekil 3.16 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylaya geliş amaçları (%)

Şekil 3.17 Sarıalan'da ziyaretçiler orman içindepiknik yapmaktadırlar (Temmuz 2011)

Şekil 3.18 Sarıalan'da ziyaretçiler için yürüyüş parkurları bulunmaktadır (Temmuz 2011)

Şekil 3.19 Ziyaretçilerin yaylalara ulaşımda kullandıkları araçlar (%)

Şekil 3.20 Ziyaretçilerin yaylaya kimlerle geldikleri (%)

Şekil 3.21 Ziyaretçilerin yaylada konaklama yapma durumları (%)

Şekil 3.22 Ziyaretçilerin konakladıkları yerler (%)

Şekil 3.23 Ziyaretçilerin yayla ve çevresindeki yerel halkla iletişim kurması (%)

Şekil 3.24 Ziyaretçilerin yayla ve çevresindeki yerel halkla iletişim kurduğu konular (%)

Şekil 3.25 Ziyaretçilerin yayla ve çevresinden yerel ürün satın alması (%)

Şekil 3.26 Sarıalan'da yayla alanından yerel ürün (meyve-sebze) alınması (Temmuz 2011)

Şekil 3.27 Kirazlıyayla'da meyve-sebze satılan araç (Temmuz 2011)

Şekil 3.28 Ziyaretçilerin yayla ve çevresinden satın aldıkları yerel ürünler (%)

Şekil 3.29 Ziyaretçilerin yörede yer alan başka bir yaylaya gitme durumu (%)

Şekil 3.30 Ziyaretçilerin yörede tercih ettikleri diğer yaylalar (%)

Şekil 3.31 Ziyaretçilerin başka illerdeki yaylalara gitme durumu (%)

Şekil 1. Sarıalan'da yol kenarına araç park edilmesi sorunu (Temmuz 2011)

Şekil 2. Sarıalan'da ailelerin çocukları için eğlence alanları mevcuttur (Temmuz 2011)

Şekil 3. Sarıalan'da yer alan bir çeşmeden görünüm (Temmuz 2011)

Şekil 4 Sarıalan'a konaklamak için gelen ziyaretçiler için karavan alanları bulunmaktadır (Temmuz 2011)

Şekil 5. Sarıalan'da katı atıklar belediyeye ait çöp kamyonu ile toplanmaktadır (Temmuz 2011)

Şekil 6. Sarıalan'da orman içinde piknik yapan ziyaretçiler araçlarını da ormanlık alanlara sokmaktadırlar (Temmuz 2011)

Şekil 7. Sarıalan'agelen ziyaretçiler için araç park alanları mevcuttur (Temmuz 2011)

Şekil 8. Bağlı köyünden bir köylünün küçük bir keçi sürüsü ile Sarıalan'dan geçmesi (Temmuz 2011)

Şekil 9. Sarıalan'da yayla meydanından bir görünüm (Temmuz 2011)

Şekil 10. Sarıalan'da yayla meydanında ziyaretçilerin alış verişleri için dükkânlar bulunmaktadır (Temmuz 2011)

Şekil 11. Sarıalan'da yer alan teleferik istasyon binasından yolcular çıkış yaparken(Temmuz 2011)

Şekil 12. Sarıalan'da yer alan bungalovlar oldukça eski görünmektedirler (Temmuz 2011)

Şekil 13. Sarıalan'da yer alan bungalovların içi de oldukça kullanışsızdır (Temmuz 2011)

Şekil 14. Sarıalan'da çadırlarda kalan ziyaretçiler uydu anten kullanmaktadırlar (Temmuz 2011)

Şekil 15. Sarıalan'da karın olduğu bahar aylarında da ziyaretçiler yaylayı ziyarete gelmektedirler (Mart 2011)

Şekil 16. Kirazlıyayla'da ziyaretçilerin alış verişleri için bir adet büfe bulunmaktadır(Temmuz 2011)

Şekil 17. Bursa'danUludağ Oteller bölgesine ulaşımdaBursa-Uludağ yolu Kirazlıyayla'nın içinden geçmektedir (Temmuz 2011)

Şekil 18. Kirazlıyayla'da daailelerin çocukları için eğlence alanları mevcuttur (Temmuz 2011)

Şekil 19. Kirazlıyayla'da maliyeye ait dinlenme tesisi bulunmaktadır (Temmuz 2011)

Şekil 20. Kirazlıyayla'da yer alan bir çeşmeden görünüm (Temmuz, 2011)

Şekil 21. Kirazlıyayla'da yer alan bir tuvaletten görünüm (Temmuz, 2011)

Şekil 22. Kirazlıyayla'da meyve-sebze satan bir köylü (Temmuz, 2011)

Şekil 23. Kirazlıyayla'yagelen ziyaretçiler için araç park alanları mevcuttur(Temmuz, 2011)

Şekil 24. Kirazlıyayla'da araç park alanları dışında da yol kenarına araç park edilmektedir (Temmuz, 2011)

Şekil 25. Kirazlıyayla'da ziyaretçiler orman içinde piknik yapmaktadırlar(Temmuz 2011)

Şekil 26. Kocayayla'damera alanı olarak kullanılan alandan bir görünüm (Ağustos 2011)

Şekil 27. Keles-İnegöl yolu Kocayayla'nın içinden geçmektedir (Ağustos 2011)

Şekil 28. Kocayayla'da ziyaretçiler orman içinde piknik yapmaktadırlar (Ağustos 2011)

Şekil 29. Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin karavanlarından bir görünüm (Ağustos 2011)

Şekil 32. Kocayayla'da yer alan bir çeşmeden görünüm (Ağustos 2011)

Şekil 31. Kocayayla'da daailelerin çocukları için eğlence alanları mevcuttur (Ağustos 2011)

Şekil 32. Kocayayla'da daailelerin çocukları için eğlence alanları mevcuttur (Ağustos 2011)

Şekil 33. Kocayayla'da yer alan mesciddoğal malzemeden yararlanılarak yapılmıştır (Ağustos 2011)

Şekil 34. Kocayayla'da yer alan oba kamp alanından bir görünüm(Ağustos 2011)

Şekil 35. Oba kamp alanından yer alan bungalovlar oldukça modern yapılardır (Ağustos 2011)

Şekil 36. Oba kamp alanında yer alan modern bir bungalovun içinden görünüm(Ağustos 2011)

Şekil 37. Kocayayla Şenliği'nde etkinlikler sahnede gerçekleştirilmektedir (Haziran 2009)

Şekil 38. Geleneksel olarak gerçekleştirilen Kocayayla Şenliği'nde Orhan Bey ile Nilüfer Hatun'un düğünlerinin temsil edildiği temsili gelin alayı etkinliğinden bir görünüm (Haziran, 2009)

GİRİŞ

Türkiye'de yaylacılığın geçmişi çok eskilere hatta Orta Asya'ya dayanmaktadır. Göçebe yaşam biçimini benimseyen Türkler Anadolu'ya ilk geldiklerinden itibaren bu özelliklerini devam ettirmişlerdir. Günümüze kadar devam eden bu süreçte geleneksel yaylacılık ülkemizin birçok bölgesindeki yaylalarda sürdürülmüştür. Coğrafyacılar tarafından dikkate değer görülen bu durum Karadeniz, Akdeniz, Doğu ve İç Anadolu Bölgelerimizdeki geleneksel yaylacılık üzerine birçok çalışma yapılması ile literatürde kendini göstermektedir(Alagöz 1938; Emiroğlu 1977; Gürbüz 1999; Somuncu 2005; Toroğlu; Kılınç 2008;Tunçdilek 1964; Tunçel 2004; Yürüdür 2007; Zaman 2007). Aynı şekilde yayla turizmi ve sayfiye yaylacılığı konusunda da ülkemizde çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Bekdemir; Özdemir 2002;Doğanay 2009; Doğaner 2001; Güner; Ertürk 2005; Sandal 2003; Somuncu 1994; Toroğlu; Gürbüz 2008; Tapur 2009; Tapur 2008; Tıraş 2001; Zaman 2001). Sonuç olarak Türk kültüründe yer alan yaylacılık etkinlikleri Anadolu'da geçmişten günümüze kadar sürdürülmüş ve önemli bir yere sahip olmuştur. Bu durum ülkemizde geleneksel yaylacılık ve yayla turizmi üzerine çok sayıda çalışma yapılmasına neden olmuştur. Yapılan bu çalışmalar Uludağ Yöresi yaylalarının kullanım durumları ve turizm potansiyelleri açısından önemli görülmektedir.

Yayla eski Türkçede yaz mevsimi anlamına gelen yay kökü ile hayvanları açıkta ve dağınık olarak otlatmak manasını da ifade eden yaymak mastarından çıkmıştır (Alagöz 1993). 28 Şubat 1998'de Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren *4342 Sayılı Mera Kanunu'nda* ise yayla; "çiftçilerin hayvanları ile birlikte yaz mevsimini geçirmeleri, hayvanlarını otlatmaları ve otundan yaralanmaları için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yerdir" şeklinde tanımlanmıştır. Birçok kaynakta yayla; çok değişik şekiller gösterebilen bir geçim sahası ve iskân noktası olma özelliği gösterir (Tunçdilek 1964). Bu nedenle köy sürülerinin yazın en sıcak devresinde çıkıp uzun müddet kaldıkları dağ merası (Alagöz 1993), yazın belirli bir süresi içinde hayvan otlatmak, ziraat yapmak ve geçimin sağlanmasında menfaat temin eden her türlü işte çalışmak, hatta dinlenmek için gidilen mahal (Tunçdilek 1967), yazın çıkıp oturulan serin yer, dağların üzerindeki ikametgâh ya da yazlık mera (Emiroğlu 1977), sosyal ve ekonomik bağlarla köye bağlı,

köy ekonomisinin tamamlayıcısı durumundaki ekonomik faaliyet bölgesi (Doğanay 1997) şeklinde farklı yönler vurgulanarak yayla tanımları yapılmıştır.

Bir fiziki coğrafya terimi olarak yayla;"akarsularla derin bir şekilde yarılmış parçalanmış, fakat üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu yeryüzü şekli" (İzbırak 1986), yani plato anlamında tanımlanırken; bir beşeri coğrafya terimi olarak, "yaz mevsiminde hayvanların otlatıldığı, köyün dışında olmakla birlikte, ekonomik bakımdan köye bağlı ve onu destekleyen, bazen dinlenme amacıyla kullanılan, mevsimlik konutların da yer aldığı, dağların yüksek kesimindeki düzlükler" (Doğanay 1997) olarak tarif edilmektedir.

İzbırak (1986), her ne kadar yaylayı sadece plato olarak tanımlamışsa da günümüzde yayla yerleşmelerinin, yayla turizm alanlarının sadece plato alanlarında yer almadığını görmekteyiz. Kimi zaman yaylalar Karadeniz ve Akdeniz'de olduğu gibi yüksek dağların hafif eğimli yamaçlarında ya da Ege Bölgesi'nde olduğu gibi graben alanlarında da bulunabilmektedir. Bu nedenle yaylayı fiziki olarak ta sadece plato olarak adlandırmak doğru olmaz.

Doğanay'ın (1994) belirttiği gibi ülkemizde yaklaşık 26000 adet yayla yerleşmesi olduğu sanılmaktadır. Bu sayı neredeyse köy sayısına (35700) yakındır. Bu da kuşkusuz yaylacılığın ekonomik fonksiyonunun öneminden kaynaklanır. Bazı yaylalarımızda turizm ve rekreasyonel faaliyet ve tarım yapılsa da Türkiye'de yaylacılık büyük ölçüde hayvancılık ekonomisine dayalıdır (Doğanay 1994:278).

Yaylalar, devamlı yerleşmelerdeki bir kısım ailelerin ekonomik faaliyet bölgesi uzantıları olup, buralarda hayvan otlatmak, tarım yapmak ve hayvan ürünleri üretmek gibi ekonomik faaliyetler yapılır. Kırsal yerleşmelerin devamlı yaşama bölgesi dışında kalmalarına rağmen, onların ortaklaşa mülkiyetlerinde veya hazineye ait olan yaylalar sosyal ve ekonomik bağlarla köye bağlı, köy ekonomisinin tamamlayıcısı durumundaki ekonomik faaliyet bölgesidir (Doğanay 1997:273-274).

Yaylacılık ise büyük ölçüde hayvancılığa dayalı mevsimlik bir hareket olup, yaz mevsiminde insanların hayvanları ile birlikte yayla adı verilen geçici yerleşmelere göçmelerini, orada bir süre kalmalarını ve ekonomik faaliyetlerde bulunmalarını kapsayan bir faaliyettir (Somuncu 2005).

Doğanay (1997) ve Somuncu (2005), yaylacılık faaliyetini hayvancılığa dayalı kırsal bir faaliyet olarak adlandırmışlardır. Günümüzde ise hayvancılığa bağlı olarak gelişen yaylacılıktan çok turizm amaçlı yaylacılık kavramından bahsedebiliriz. Ülkemizde yaylacılık faaliyetlerine bakıldığı zaman da yaylaların fonksiyonlarında büyük bir değişimin olduğunu ve bu sürecin devam ettiğini görmekteyiz. Bunun nedenleri arasında mera hayvancılığına bağlı ekonominin önemini yitirdiğinin, alternatif turizm türü olarak adlandırılan, aynı zamanda kırsal turizmin bir parçası olan yayla turizminin gelişmesinin ve yayla alanlarının turizm açısından ilgi çekici yerler olmasının etkili olduğu söylenebilir.

Kırsal nüfusu yakından ilgilendiren ve ülkemizin her bölgesinde görülen yaylacılık, bulunduğu sahalar, dağılımları, yoğunlukları, faydalanma biçimi ve süreleri bakımından yöreden yöreye önemli farklılıklar gösterir (Gürbüz 1999:662).

İnsanların yer değiştirmesinden kaynaklanan bir aktiviteler bütünü şeklinde değerlendirilen turizm, günümüz dünyasının en önemli olgularından birisidir. Nitekim küreselleşmeyi toplumsal ve ekonomik açılardan en çok kolaylaştıran faaliyetin turizm olduğu artık kabul edilmiştir. Gelir getiren ve istihdam sağlayan bir sektör olarak turizm, özellikle kalkınmakta olan ülke ekonomileri için büyük bir kaynak durumundadır. Bu açıdan bakıldığında, coğrafi çevrenin turistik amaçlı kullanım alanları da gittikçe genişlemektedir. Buna karşın turistik etkinlikler, bir ülkenin doğal ve kültürel coğrafyasının sahip olduğu olanak ve kısıtlamalarla yakından ilgilidir (Soykan2003:17-19).

Özellikle 1950'li yıllardan itibaren sanayileşme ile birlikte kentleşme ve kırdan kente göç olgularında artış yaşanmıştır. Hızlı göç artışı sonucunda kentler büyümüş, refah seviyesi ve insanların dinlenme ihtiyaçları artmıştır. Üç tarafı denizlerle çevrili ülkemizde turizm başlangıçta "deniz-kum-güneş" üçgeninde gelişmiş ve Türkiye'de uzun yıllar bu turizm çeşidi önde gelmiştir. 1990'lı yılların başından itibaren klasik turizm çeşidi olarak adlandırılan deniz, kum ve güneş üçlemesinden, bireysel turizm çeşitlerine yönelim olmuştur. İnsanlar sadece güneş altında vakitlerini geçirmek yerine ulaşım imkânlarının artmasıyla tatil sürelerini birkaç parçaya bölerek ilgi alanlarına yönelik olarak tatile çıkmaya başlamışlardır. Yeni gelişen bu turizm türü daha çok bireysel olarak gerçekleştirildiği için kitle turizmine bir alternatif olarak değerlendirilmiş, dolayısıyla alternatif turizmolarak adlandırılmıştır.

Turizmin, ülkemizin ekonomik, sosyal, politik ve ekolojik sorunlarının çözümüne büyük katkılarda bulunabilecek bir özelliğe sahip olduğu bir gerçektir. Bu amaçla,

ülkemizin ekonomik kaynaklarını, turizm potansiyelini ve arzın özelliklerini, dünyadaki gelişmeleri göz önünde bulundurmak gerekir. Turizm açısından son derece önemli olan bu husus, son yıllarda yabancı turistlerin istek ve ihtiyaçlarının sürekli bir değişim ve artış içinde olması sebebiyle *yayla turizmi, doğa turizmi, alternatif turizm, kültür turizmi, yat turizmi, soft turizm, ekoturizm,* gibi adlarla anılan alternatif turizme yönelmişlerdi (Gülez1992:71).

Alternatif turizmde, doğa turizmi, çiftlik turizmi gibi seçenekler sürdürülebilirkalkınma için ideal araçlardır. Alternatif turizm kavramı literatürde "yumuşak turizm", "korumacı turizm", "yeşil turizm", doğaya yönelik turizm" ve ekoturizm", "uygun turizm", sürdürülebilir turizm", "ilerleyici turizm" gibi turizm çeşitleri ile birlikte anılmaktadır(Dowling 1993).

Son 20-25 yıl içerisinde en fazla talep gören alternatif turizm türü olarak yayla turizmi dikkat çekmektedir. Çünkü yayla alanları ve yaylalar doğal güzellikleri, soğuk suları, temiz havası, çeşitli sportif aktiviteler ve sağlık turizmi açısından uygunluğu, kültürel ve sosyal çekicilik yaratan özellikleri ile dikkat çekmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın resmi sitesinde "*yayla turizmi*" ile ilgili şöyle bir açıklama yer almaktadır; "Ülkemiz, sahip olduğu uygun iklimsel özellikler, üstün peyzaj değerleri, kırsal ögelerin ağırlık kazandığı geleneksel yaşam biçimi ve dağcılık/tırmanışlar, atlı doğa gezisi, treking, yamaç paraşütü, flora/fauna incelemesi, jeep safari vb. doğa sporlarına uygun alanlar ile yayla turizmine son derece elverişlidir."

Türkiye, gerek doğal ve gerekse de kültürel turistik kaynaklar bakımından zengin bir potansiyele sahiptir. Böyle olmakla birlikte, mevcut potansiyelin yeterince ve planlı bir şekilde harekete geçirildiğini söylemek kuşkusuz mümkün değildir. Ülkemizde uzun yıllardır turizm, büyük ölçüde kitle turizmi şeklinde deniz kıyılarında gerçekleştirilmektedir. Ancak zamanla bu yaklaşımın değişmeye başladığı, turizm çeşitliliğinin arttığı ve bozulmamış doğal alanlara bir yöneliş olduğu gözlenmektedir. Nitekim günümüz dünyasında turizmde aşama yapmış ülkelerde kıyı, ören ve kültürel kaynaklara dayalı turizm hareketlerinin yanı sıra, sahip oldukları yayla-dağ turizmi olanaklarından da etkin bir şekilde yararlanmaya başlamışlardır (Ülker 1989:143).

Deniz kıyılarından sonra ülkemizde, reskreasyonel etkinlikler için, kullanılan alanların başında dağlar gelmektedir. Hassas ekosistemler olan dağlar, dünyanın karasal kısmının %24'ünü oluşturmakta ve dünya nüfusunun da %10'u dağlık bölgelerde yaşadığı

tahmin edilmektedir (Somuncu2003:65-66). Ekonomik ve ekolojik potansiyeller, dağlara yönelen ve giderek artan bu ilginin temel nedeni olarak belirtilebilir. Çünkü dağlık alanlar atmosfer sirkülasyonu, su ve besin döngüsü, maden, tarım, orman, enerji, turizm ve biyolojik çeşitlilik üzerinde önemli işlevlere sahiptir (Gönençgil2003:55-57).

Eko turizm, yeşil turizm, sorumlu turizm, doğa turizmi ve sürdürülebilir turizm gibi turizm türlerine günümüzde yoğun bir yönelim olduğu bilinmektedir. Küresel anlamda turizm sektöründe ortaya çıkan bu eğilimde; turistlere farklı alternatifler sunabilmek, daha geniş bir mekânı turizme kazandırmak ve daha da önemlisi turizm sezonunu uzatarak daha fazla gelir elde etme isteği önemli bir yer tutar. Buna karşın böyle bir yaklaşımın kültürel ve doğal çevreye duyarlı bir turizm politikasını da içermesi gerektiği unutulmamalıdır. Konuya bu açıdan bakıldığında, dünyamızın ve insanlığın ortak geleceği açısından, üzerinde en fazla durulması gereken husus bu olmalıdır. Ancak çevreye ve etnik gruplara duyarlı turizm hareketinin özellikle geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde revaçta olması dikkat çekicidir. Doğal çevrenin buralarda daha az bozulmuş olduğu görüşü, pek de doğru değildir. İşte bu noktada, turizmin küreselleşmeyi kolaylaştıran bir aktiviteler bütünü olduğu hatırlanmalıdır. Turistik hareketlere bağlı olarak dünyanın hemen her tarafında büyük benzeşmeler ortaya çıkmakta ve hatta bazı ülkelerin ekonomileri büyük oranda turizme dayanmaktadır. Kuşkusuz bu yaklaşım tarzı, küresel ekonomilerin etkinlik alanını genişlettiği gibi az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için de farklı sorunları gündeme getirmektedir. Doğal ve kültürel bozulma yanında kırılgan bir ekonomik yapı belli başlı olumsuzluklar olarak dikkati çeker. Bilindiği üzere turizm, risk etmeni yüksek bir sektördür. Bu sektör savaş, deprem, terör ve yüksek enflasyon gibi değişik olaylardan kolaylıkla etkilenebilir. Bu özelliği turizmi güvenilmez bir sektör yapmaktadır (Taner'den aktaran Doğanay 2009). Tüm bu açıklamalar turizm faaliyetine karşı olmamızı gerektirmez. Ancak bilimsel bir plânlama yapılmadığı takdirde turistik kaynakların tüketildiği, doğal/kültürel çevrenin bozulduğu ve yerel unsurların düşünme/benzeşmeye uğradığı bir ortamla karşılaşılması kaçınılmazdır. Bu bağlamda, turizme açılacak sahaların, öncelikle *Kültürel ve Doğal Miras Envanteri* çıkarılmalıdır (Gökçen 2006:182).

Türk kültüründe yer alan göçebe toplum yapısı Orta Asya'ya kadar dayanmaktadır. Orta Asya'nın step alanlarında göçebe-yarı göçebe hayat süren Türk toplulukları zamanla buradaki otlak alanları kaybetmeye ve göç etmeye başlamışlardır. Yeni yaşam yerleri

arayan bu topluluklar batıya doğru göç etmişler ve Anadolu'da yer alan Bizans Devleti sınırlarına kadar ulaşmışlardır.

1071'de Selçukluların Malazgirt'te Bizans ordusunu yenmesinden sonra, Türk göçebelerinin bölgeye hücumunun önündeki son engel de yıkılmış oldu. Batı Anadolu coğrafyası bu bölgeyi sonraki birkaç yüzyılda göçebelerin gözünde özellikle cazip kılıyordu. Burası vadilerin ve denize akan ırmakların ülkesidir. Nehir vadileri, orta Anadolu platosunun batı uzantısı olan sıra dağlarla ayrılır. Bu verimli nehir vadileri toprağı işleyenler için zengin fırsatlar sunmuştur. Platodan ırmakların arasına giren parmak gibi sırtlar bereketli yaylaları oluşturmuştur. Göçebeler için bu dayanılmaz bir bileşimdi. Alçak vadiler de, kar düşmeyen verimli kışlakları oluşturdukları gibi, zengin yağma olanakları da sunmaktaydı. Yaylalar ve yüksek sırtlar bir yandan mükemmel yaz otlakları içerirken, öte yandan engebeli yapılarıyla hareket yetenekleri daha kısıtlı Bizans ordularının ve kale beylerinin saldırı ya da savunmalarını zora sokuyordu (Lindner2000:32-33).

Osmanlılar 13. yüzyılın ortalarına doğru kendilerini Ankara yakınlarındaki dağlarda buldular. Bir kısmı Osman Bey'in babası Ertuğrul Gazi'nin etrafında toplanırken, bir bölümü doğuya geri döndüler, diğerleri de güneye Kilikya'ya doğru gitmeye karar verdi. Ertuğrul Gazi ile ona katılan aileler, düzenli orduya katılmamakla birlikte göçebe akıncılar olarak Selçukluların hizmetine girdi. Fatih Sultan Mehmet dönemi vakayiname yazarı Karamani Mehmet Paşa, Ertuğrul Gazi'nin babasının daha o zaman Bizans'a karşı bağımsız biçimde mücadele verdiğini söyler. Ertuğrul Gazi de hizmetinin karşılığı olarak bazı yaylaklarda hak sahibi olur (Lindner2000:51-52).

Lindner'e göre bütün vakayiname yazarları Osmanlıların atalarının hayvancılığı konusunda görüş birliği içindedirler. Kış otlakları (kışlak) Söğüt vadisinde, Bilecik ve Eskişehir'e doğrudan bağlantı hattında olan verimli bir dere yatağındaydı. Yaz otlakları (yaylak) Domaniç dağlarına, Uludağ'ın güney-doğusu ile Eskişehir'in batısına uzanıyordu. Kışlakla yaylak arasında izlenilen güzergâh, Bilecik, Yarhisar ve Domaniç yolu üzerindeki İnegöl arasında yer alıyordu. Yükseklikler 1500 ile 2000 metre arasında değiştiğinden, yaylaklarla kışlaklar arasında dikey olarak 1000, bazen 1500 metreyi bulan yükseklik farkları oluyordu. Göç yolu nispeten kısaydı: Söğüt'ün altındaki Sakarya'dan Bozüyük'ün güneybatısındaki sırtlar belki 50 kilometre kadar ve aynı çıkış noktasından Domaniç'e kadar en fazla 100 kilometrelik bir yoldu. Sürüler muhtemelen 10 günden az bir sürede bu

yolu alıyorlardı. İşte Osmanlı geleneği burada coğrafya ve hayvancılık açılarından anlamlı geliyor (Lindner2000:52).

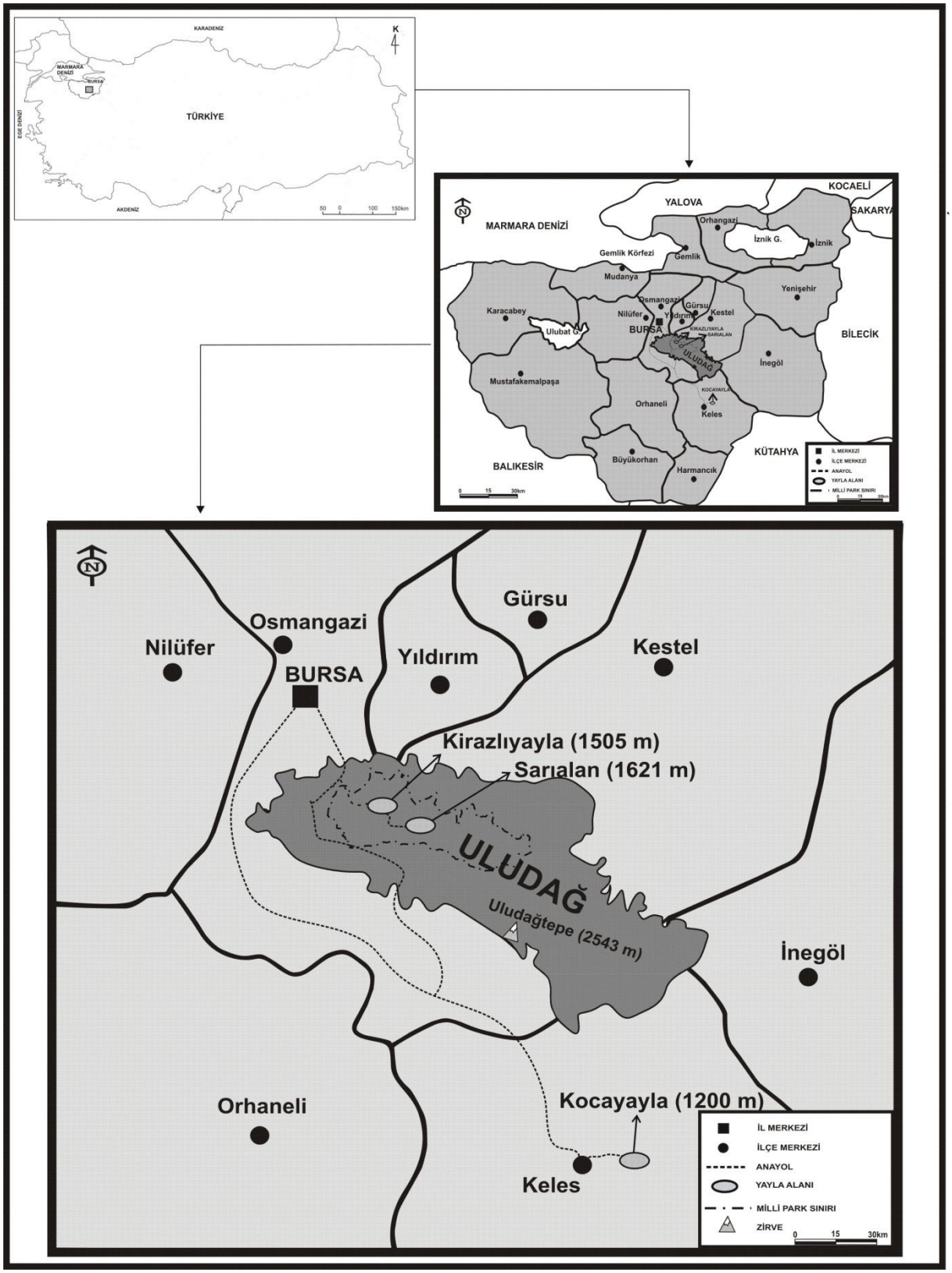
Özellikle Keles Kocayayla Osmanlı Devleti kuruluşunda önemli bir yer almış ve de yaylak olarak kullanılan bir alan olmuştur. Nitekim Orhangazi ile Nilüfer Hatun'un düğünleri Kocayaylada gerçekleşmiştir. Her yıl Haziran ayı sonunda tasviri bir şekilde bu evlilik Kocayayla Şenliği olarak kutlanmaktadır.

Araştırma Alanı ve Ulaşım

Uludağ 39°45' - 40° 10' kuzey enlemi ve 28° 58' - 29° 38' doğu boylamları arasında, Marmara Bölgesinin Güney Marmara Bölümünde, Bursa şehrinin güneydoğusunda yer alır. Batı ve güneyden Nilüfer çayı, kuzey ve doğudan ise Bursa ve İnegöl ovası ile doğal olarak sınırlanmıştır. Bu çerçeve içinde Uludağ, tek bir yükselti şeklinde olmayıp, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda bir dağ sırası şeklinde uzanmaktadır. Uludağ masifinin uzunluğu yaklaşık 40 km, genişliği ise 20 km kadardır. 2543 metre yüksekliği ile Marmara Bölgesi'nin en yüksek zirvesini oluşturur.

Çalışma alanını oluşturan yaylalardan ikisi (Kirazlıyayla 1505 m. ve Sarıalan 1621 m.) Uludağ'ın Bursa ovasına bakan kuzey yamacında, Uludağ Milli Parkı sınırları içinde yer almaktadır (şekil 1).Çalışma alanımızda yer alan üçüncü yayla 1200 m yükseklikte bulunan Kocayayla'dır (şekil 1). Keles ilçesine 4. Km uzaklıkta yer alan Kocayayla çayır ve mera alanına sahip bir yayladır.Bursa ili Uludağ ilçelerinden biri olan Keles, 29° 10' ve 29° 30' batı meridyenleri, 39° 50' ve 40° 10' kuzey paralelleri arasında yer almakta olup Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü'nün kuzey tarafında yer alır. İlçenin denizden yüksekliği 1050 metre olup yüz ölçümü 640 km²'dir. İlçe Uludağ-Eğrigöz Dağları arasında uzanan geniş platoyu yaran Kocasu (Atranos) çayının bir kolu olan Keles deresinin vadisinde kurulmuştur. İlçenin doğusunda İnegöl ve Kütahya, güneyinde Harmancık ve Kütahya, batıda Orhaneli, kuzeyinde ise Bursa yer almaktadır. 1953 yılında ilçe olan Keles'in 37 köyü bulunmaktadır.

Şekil 1. Araştırma alanı lokasyon haritası

Uludağ'a ulaşım olanakları çeşitlidir. Bursa'ya yakınlığı dolayısıyla, Bursa şehrinden ulaşım kolaylığı ve çeşitliliği yöre turizminin geliştirilmesi için olumlu bir faktördür.

Turizm bölgelerinin ve merkezlerinin gelişimi ulaşım olanaklarıyla yakından ilişkilidir. Ulaşım açısından en çok güçlük çıkaran dağların turizm açısından gelişmemesinin önemli bir sebebi de budur (Doğaner 1991:149). Bursa ili gelişmiş karayolu bağlantısı ile İstanbul, İzmir ve Ankara illerine bağlıdır. Aynı zamanda yapımı devam eden İstanbul-İzmir otoban projesi de Bursa üzerinden geçecektir.

Bursa iline İstanbul'dan karayolu ulaşımı dışında deniz yolu ile de ulaşım sağlanmaktadır.Bursa Mudanya Güzelyalı-İstanbul Kabataş ve Bursa Mudanya Güzelyalı-İstanbul Yenikapı feribot hattı mevcuttur. Bir diğer ulaşım ise yapılmakta olan hızlı tren projesidir. Ankara, Eskişehir üzerinden Bursa'ya bağlanacak olan demiryolu hattı oradan da İzmir'e bağlanacaktır. Tüm bu ulaşım çeşitliliği Uludağ için kış ve yaz turizmi açısından şüphesiz önemlidir.

Uludağ'a ulaşım iki yolla sağlanmaktadır. İlki, tamamı asfalt ve beton parke olan 32 km'lik karayolu ile; ikincisi ise, teleferik ile yapılmaktadır. Karayolu ulaşımı yüzey şekillerinin etkisi altında kalarak en uygun yerlerden geçirilmiştir. Bu yüzden yol fazlasıyla virajlı ve çoğu yerde diktir.Uludağ'ın güney ve doğu yamacı çok dik olduğu ve ulaşımı olanaksız kıldığı içinkarayolu ulaşımı batıdan Yiğitali köyünden geçer. Çekirge semtinden gelen karayolu ile birleşir ve 1000 m ye ulaşır.

Uludağ yolunun 22. km'sinden itibaren Milli Park sınırları başlar. Bilet gişelerinin bulunduğu yer Karabelen mevkiidir. Gişelere gelmeden önce sağa dönen yol Bağlı ve Soğukpınar köylerine iner. Bu yol aynı zamanda araştırma alanımızdaki Keles İlçesi'nde bulunan Kocayayla ile Kiralıyayla ve Sarıalan arasındaki karayolu bağlantısını da sağlar.

Bursa-Uludağ yolunun 25. km'sinde Kirazlıyayla bulunur. Geniş bir düzlük olan yaylanın ortasından karayolu geçmektedir. Kirazlıyayla'dan bir süre sonra yol ikiye ayrılmaktadır. Yollardan biri araştırma alanımız içinde kalan Sarıalan'a ulaşır. Aynı zamanda teleferik son istasyonu da Sarıalan'da bulunmaktadır. Diğer yol ise Uludağ Oteller bölgesine varmaktadır.

Uludağ'a ulaşımda kullanılan bir diğer yol, teleferik ulaşımıdır. 29 Ekim 1963 tarihinde hizmete açılan ve Teferrüç-Kadıyayla-Sarıalan güzergâhında yolcu taşıyan teleferik, aynı zamanda Bursa'nın simgelerinden biridir. Teleferik kabini Piremir (Teferrüç) Mahallesi'nde bulunan istasyondan 2480 m. uzunluğundaki bir hatla 1232 m. yükseklikteki ilk istasyon olan Kadıyayla'ya çıkar. Araçla ulaşım imkânı bulunmayan Kadıyayla, bahar ve yaz aylarında günübirlik piknikçilerin gözlerden uzakta piknik

yapmak için tercih ettikleri bir yayladır. Kadıyayla aynı zamanda doğa yürüyüşü yapanların geçiş güzergâhı üzerinde yer alır. Teleferik kabini burada değiştirilir ve yolcular 2286 m. uzunluğundaki ikinci bir hatla 1621 m. rakımlı Sarıalan'a ulaşır. Yaz aylarındayerli ve yabancı turistlerin akınına uğrayan Sarıalan'da Milli Parklar Müdürlüğü çadırlı konaklama imkânı sunar. Sarıalan-Çobankaya arasındaki ulaşımı sağlamak üzere kurulan 3000 m. uzunluğundaki telesiyej hattı ise 2007 yılında meydana gelen ölümlü bir kazanın ardından hizmete kapatılmıştır. Sarıalan-Oteller Bölgesi arasındaki ulaşım dolmuş minibüsler ile sağlanır (Kuşku2012:51).

Uludağ'ın dünya çapında bir kış turizm merkezi haline getirilebilmesi amacıyla çeşitli kurumlar çalışmalar yapmaktadır.Hazırlanan yeni teleferik projesiyle 2014 yılından itibaren rüzgârlı havalarda dahi Uludağ'a havai hatla ulaşım mümkün olacaktır. Yeni teleferik hattı; Bursa Teleferik mahallesindeki istasyondan başlayıp, Uludağ ikinci gelişim oteller bölgesine kadar gidecektir. Planlanan yeni teleferik, gondol tipi 8'er kişilik toplam 175 kabinden oluşacaktır. Yeni sistem teleferik 8084 m. uzunluğu ile dünyanın en uzun hattına sahip olacaktır. Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin projesiyle, ana istasyonun kurulacağı Teferrüç'te teleferik müzesi, süpermarket, 50 mağaza, 50 oda kapasiteli otel, çok amaçlı salon, kafeterya ve restoran yapılması planlanmıştır. Projenin hayata geçmesiyle İstanbul'dan denizyoluyla Mudanya'ya gelecek olan ziyaretçiler, teleferiği kullanarak Uludağ oteller bölgesine 2 saatten az bir sürede ulaşabileceklerdir (Kuşku2012:51).

Keles İlçesi'nin karayolu ile Bursa, Orhaneli, Harmancık, Tavşanlı ve İnegöl'e bağlantısı bulunmaktadır. Keles'in Bursa il merkezine uzaklığı 56 km olup, yol asfalttır. Aynı şekilde Keles'i diğer ilçelere bağlayan yollar da asfalttır. Ayrıca daha öncedenbahsettiğimiz gibi Kocayayla ile Kirazlıyayla ve Sarıalan arasındaki bağlantı Keles-Bursa karayolu üzerindeki Soğukpınar Köyü yolundan sağlanmaktadır.

Araştırma Problemi

Ulusal literatürde geleneksel yaylacılık ve yayla turizmi üzerine yapılmış çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak yapılan çalışmalar daha çok Doğu Karadeniz ve Akdeniz Yaylaları ile sınırlı kalmıştır. Marmara Bölgesi'nde ise yaylacılık etkinliklerini ele alan çalışmalar hemen hemen hiç yoktur. Çalışma alanımız açısından bu durum eksiklik olarak görülmektedir.

Günümüzde alternatif turizm türleri yerli ve yabancı turistler tarafından büyük ilgi görmektedir. Alternatif turizm türlerinden biri de yayla turizmi olarak belirlenmektedir. Özellikle Karadeniz ve Akdeniz Bölgesi yayları öteden beri yaylacılık faaliyetlerinin yoğun olarak sürdürüldüğü yerlerdir. Bu bölgelerdeki birçok yayla turizm merkezi ilan edilmiş ve kullanım amacıyla çeşitli planlamalar yapılmıştır. Bölgede yer alan Uludağ kış turizmi potansiyeli açısından yüksek bir öneme sahiptir. Ancak çalışma alanımız olan Uludağ Yöresi yaylalarının yayla turizmi açısından Uludağ'ın bu kış turizmi potansiyelinden yeterince yararlanmadığı belirlenmektedir.

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın amacı, Uludağ Yöresi yaylalarının belirlenen örneklem yaylalar ölçeğinde turizm potansiyellerinin araştırılmasıdır. Uludağ yöresinde bulunan yaylaların dağılış özelliklerinincoğrafi ortamla ilişkisinin değerlendirilmesi de amaçlanmıştır.Yapılan bu çalışma ile yaylaların durumları, potansiyelleri göz önünde bulundurularak; yörenin yayla turizminin geliştirilmesine katkıda bulunacak öneriler hazırlanması amaçlanmıştır.Ayrıca araştırma alanındaki yaylalarınmevcut kullanımları değerlendirilerek, saptanan sorunlar için çözüm önerileri sunulmuştur.

Uludağ Yöresi zengin doğal ortamı, temiz havası, endemik bitkileri, kültürel zenginliği, sosyo-ekonomik özellikleri ve özellikle Uludağ'ın sunduğu kış turizmi olanakları ile dikkat çeken doğal alanlarımızdan biridir. Bunun yanı sıra içinde barındırdığı yaylalar ile de alternatif turizm açısından önemli görülmektedir.Uludağ Yöresinin yukarda belirtilen özelliklere sahip olması nedeniyle alternatif turizm açısından Kültür Bakanlığının yayla turizm merkezlerinin seçimindeki genel kriterleri karşıladığı düşünülmektedir. Yörede yer alan örneklem yaylaların potansiyellerinin belirlenmesi ve yayla turizminin gelişimine katkıda bulunacak önerilerin sunulması bu konuda var olan eksikliğin giderilmesine katkıda bulunacaktır.

Veri ve Yöntem

Ülkemizde Geleneksel yaylacılık ve yayla turizmi ile ilgili çok sayıda çalışma bulunmasına rağmen, araştırma alanımızı oluşturan Uludağ Yöresi yaylaları ile ilgili çok az bilgi mevcuttur.

Araştırma kapsamında örneklem yaylaların kullanım durumları ile ilgili çeşitli güncel bilgilere ulaşmak için ilgili kurum ve kuruluşlarda bilirkişi mülakatına başvurulmuştur. Bursa İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nden Uludağ Milli Park'ı ile ilgili kullanım alanları, sınırları, yaylalarda bulunan tesisler; günlük, aylık, yıllık ziyaretçi sayıları vb. veriler hakkında bilgi alınmıştır. Keles Belediyesi'nden ise bu belediyenin sınırları içinde bulunan Kocayayla hakkında çeşitli bilgi ve veriler temin edilmiştir (kullanım alanları, sınırları, tesisler ve günlük, aylık, yıllık ziyaretçi sayıları). Bursa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Uludağ Çalışma Gurubu'ndan da Uludağ ile ilgili yaptıkları çalışmalar, projeler hakkında bilgi alınmıştır. Teleferik ile ilgili aylık ve yıllık yolcu sayılarıise Ulaşım Daire Müdürlüğü'nün Teleferik Şube Müdürlüğü biriminden alınmıştır.

Araştırmamızın temel yöntemini ise anket uygulaması oluşturmaktadır. Anketimiz 2011 yaz aylarında (Haziran, Temmuz, Ağustos) gerçekleştirilmiştir. Yaylaya gelen ziyaretçiler için hazırlanan ve toplam 30 sorudan oluşan anketi 200 kişi yanıtlamıştır. Bu 200 anketin 100 tanesi Sarıalan'da, 50 tanesi Kirazlıyayla'da diğer 50 tanesi de Kocayayla'da ziyaretçilere rastgele örneklem yöntemi ve yüz yüze görüşme tekniği ile uygulanmıştır. Anket formu temel olarak iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, bireylerin sosyo-ekonomik özellikleri, coğrafi kökeni, yaylaya geliş amaçları ve yaylaya ulaşım özelliklerini ve katılım biçimlerini belirlemeye yöneliktir. İkinci bölüm ise ziyaretçilere yaylaların cazip gelen yönleri ileyaylalardan faydalanma durumlarını ve ziyaretçilerin Uludağ Yöresi yaylaları ile ilgili düşüncelerini öğrenmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Anket değerlendirme ve analizlerinde SPSS 18 istatistik programında anket girişleri yapılmış, frekans tabloları çıkarılmıştır. Ayrıca 10 sorudan oluşan likert ölçeği tablosu ise sınıflamalı iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirleyen ki-kare (X^2) testi yapılarak değerlendirilmiştir. Anketteki diğer sorulardan ulaşılan bazı sonuçlar grafik ve tablolar yardımıyla değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırma sahası ile ilgili çeşitli haritaların yapılmasında ise CBS/Arc/Info ve CorelDraw gibi harita çizim programları kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE YAYLACILIĞIN TARİHSEL VE MEKÂNSALÖZELLİKLERİ

1.1. Türkiye'de Geleneksel Yaylacılık

Anadolu'da yaylacılık faaliyetleri çok eskilere ve hatta Orta Asya göçebe aşiretlerinin yaşam tarzlarına dayanmaktadır. Ancak hayvancılığa dayalı konar-göçer yaylacılık faaliyetlerinde, Osmanlı döneminde (16-17. yy dan sonra) ve Cumhuriyetten sonra yerleşik hayata geçme çalışmaları başlamış ve büyük ölçüde bu konuda başarılı olunmuştur. Özellikle 1950'li yıllardan itibaren ulaşım ve eğitim hizmetlerinin artmasıyla sanayileşme ve kentleşmedeki gelişmeler yaylacılığı da etkilemiş ve bunun sonucunda yaylalarda önemli ölçüde fonksiyonel değişiklikler ortaya çıkmıştır (Tapur 2008:35)

Anadolu'da yaylacılık faaliyetleri, 1858 tarihli Arazi Kanunnamesi'ne kadar, devletin hiçbir müdahalesi olmadan gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten önce Osmanlı Devleti'nin her eyalet hatta sancak için farklı olarak hazırladığı kanunnamelerde otlak, yaylak kışlak ve hayvan sayım vergilerine ait hükümler yer almıştır (Atmış 1994:19).

Ülkemizde yaylacılık faaliyetlerinin Türk boylarının Anadolu'ya gelmesiyle başladığı (Emiroğlu 1977; Doğanay 1997; Kızılırmak 2006) gibi bir kanı bulunmakla birlikte, temelinde hayvancılık ekonomisinin yer aldığı konar-göçer yaşam şeklinin Ortadoğu'nun geleneksel dünyasında beş bin yıldan beri mevcut olduğu belirtilmektedir (Wirth 1969). Ülkemizde yaylacılık olarak tanımlanmış olan bu faaliyet sadece Türkiye'ye özgü olmayıp, farklı vejetasyon kuşakları arasında yer değiştirmek suretiyle hayvansal üretim faaliyeti Güney ve Orta Avrupa (Sick'ten aktaran Toroğlu 2008), Balkanlar (Lienau 2000), Kuzey Afrika, Ortadoğu, Orta Asya (Kunze 1987) gibi kurak ve yarı kurak bölgelerde de görülmektedir. Bu yaşam tarzı yüksek dağ sıralarının bulunduğu yerlerde dağ göçebeliği şeklini almaktadır. Anadolu'da 19. yüzyıl ortalarına kadar az yada çok stabil kalan bu yaşam şeklinde kışı çadırları ile dağ önlerindeki ılıman iklime sahip kışlak alanlarında yada sahil bölgelerinde geçiren göçebeler, ilkbaharı yüksek dağ sıraları üzerindeki yayla alanları ile kışlaklar arasındaki ara istasyonlarda geçirmekte, yazın ise dağlar üzerindeki yaylalara çıkmaktadır (Hutteroth 1973). Türkiye'de 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlayan ve sonradan hızlanan yerleşik hayata geçiş sürecinde dağ

göçebelerinin sayıları azalmaya başlamış ve dağ önlerindeki yamaç alanlarının tarım alanlarına dönüşmesiyle de göçebeler, doğrudan en üst zona çıkmaya zorlanmışlardır. Hatta bunların bir kısmı güzergâhları üzerindeki vadi içlerinde ve dağ yamaçlarında yeni iskân üniteleri meydana getirmiştir. Bunun sonucu olarak hayvancılıkla uğraşılan bu iskân ünitelerinde, kışı köy meskenlerinde geçiren bazı aileler, yazın yüksek alanlardaki çadırlarda kalarak hayvancılık faaliyetlerini sürdürmeye devam etmişlerdir (Toroğlu 2008:5)

Bilindiği üzere yaylalar, değişik yer şekilleri üzerinde, devamlı ve geçici yerleşme yerlerinde yaşayan göçebe, yarı göçebelerle, köy, kasaba ve kentlerde yaşayan insanların ilgi ve ekonomik faaliyetlerini tanımlamada kullanılan terimdir. Çeşitli beşeri faaliyetlere sahne olan yaylalar, birer yerleşme yeri olmalarının yanında, kırsal nüfusun yayılma ve ek bir geçim alanı olabilme niteliğini taşımaktadırlar. Bu amaçla yaylalar farklı yerleşmelerde yaşayan, farklı sosyo-ekonomik yapıdaki grupların yılın belirli bir döneminde çıktıkları ve orada beşeri ve ekonomik faaliyetlerde bulundukları alanlar olarak karşımıza çıkar (Emiroğlu 1977:9)

En basit tanımıyla köy, kasaba ve hatta şehirlerde yaşayanların, yılın özellikle sıcak yaz mevsimini geçirdikleri bir mahal olan yayla, en ilkel konutlardan en modern villalara kadar çeşitli konut tiplerinin yer aldığı geçici bir yerleşmedir. Ancak yayla, sadece yerleşme mahalli olmak gibi basit bir fonksiyona sahip olmayıp, bilakis yaylaya çıkan grupların ikamet süresince bir takım ekonomik faaliyetlerde bulunduğu bir yer olma özelliği de taşır (Tunçdilek 1964:15). Bu şekliyle, köyün ikinci bir geçim sahası olan yayla, ekonomik yapısı ile yeryüzü şekilleri, iklim ve bitki örtüsü gibi fiziki faktörlerle belirli ve değişmez münasebetler kurmaz. Bilakis yayla en kurak bölümlerden, en nemli orman sınırın üstündeki dağ çayırları alanına kadar, her yerde bulunabilir (Zaman 2007:9).

Türkiye'de 1000 metreden daha yüksek alanlar bütün toprakların yarıdan fazlasını (%55,5) meydana getirmektedir. 2000 metreden yüksek alanların kapladığı alan ise, Türkiye topraklarının %10'unudur. Bununla beraber, 2000 m'yi aşan yüksekliğe sahip alanlar, artık ekim alanı olmaktan hemen hemen çıkmaktadır. Bu seviye aynı zamanda, Türkiye'deki sürekli yerleşme alanın üst sınırı olarak da alınabilmekte, daha yükseklerde, ancak yaz aylarında sürüleriyle yaylacılığa çıkan insan guruplarına rastlanmaktadır (Atalay,1997:26).

Yaylaların kapladıkları alan, bunların dağılışı ülke genelinin yarısından fazlasını geçer. Bu derecede geniş alan üzerindeki milyonlarca insanın faaliyetleri de oldukça önemlidir. Türkiye'nin bütün köy ve kasabalarının, hatta şehirlerinin birer yaylaya sahip olup olmadıkları incelendiğinde, yaklaşık olarak %80'inin bir veya birden fazla yaylaya sahip olduğu bir gerçektir (Atalay,1997:26).

Türkiye değişik fiziki şartları içerisinde barındıran mekânlara ve bu mekânların ortaya çıkardığı ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklara sahip bir ülkedir. Bu çevresel ve kültürel farklılıklar ülkemizin her bölgesinde az veya çok yayla yerleşmelerini ortaya çıkarmıştır. Ancak bu yayla yerleşmelerinin şekil ve fonksiyonları bölgesel ve yöresel farklılıklar göstermektedir (Toroğlu ve Gürbüz, 2008:282).

Geniş bir dağılış gösteren ve sayısı çok olan yaylalar, Türkiye'nin her tarafında aynı yapı ve karakterde değildir. Yayla, en kurak bölümlerden Konya Ovası gibi, en nemli orman içlerine Doğu Karadeniz Bölgesi, hatta orman üstü dağ kasabalarına Toroslar ve Karadeniz Dağları ve Doğu Anadolu'daki yüksek platolara kadar her yerde bulunur. Böylece ne reliefi, ne iklim, ne toprak ne de bitki örtüsü yaylanın oluşumunda doğrudan etkide bulunmaz. Buna bağlı olarak şartlar ne olursa olsun, köyün geçim sahasına eklenebilecek ve köy halkının geçiminin bir bölümünü sağlayabilecek her yer; ister köyün bitişiğinden başlasın Karapınar yöresinde olduğu gibi isterse kilometrelerce uzağında kalsın Toros ve Doğu Anadolu Yaylaları yayla olma niteliğini gösterir. Bu şartlar içinde Türkiye'de yaylalar çok değişik şekiller gösterebilen bir geçim sahası ve iskân noktası olmak gibi özellikler taşımaktadır. Gene bu şartlar altında, çok defa göze çarpmayan, fakatgerçekte kır nüfusunun ağırlığının büyükçe bir bölümünü taşıyan bir yer olmak gibi bir fonksiyona da sahip bulunmaktadır (Tunçdilek 1964:16-17).

Türkiye'de tarıma dayalı ekonominin doğal sonucu olarak kırsal yerleşme şekilleri yaygındır. Kır yerleşmeleri; kasaba, köy ve köy altı yerleşme şekilleridir. Bu köy altı yerleşme şekilleri arasında; yayla, mezra, oba, çiftlik, ağıl, divan, dam, kom, güzle, bağ evi gibi yerleşmeler yer alır. Yayla, genelde köyün dışında kışın boş kalan, yazın geçici bir süre için ziraat ve hayvancılık yapan insanların yaşadığı yerlerdir. Yaylacılıkta hayvancılık başta olmak üzere, ekip-biçme, ağaç yetiştirme ve el sanatları faaliyetleri ön plandadır (Emiroğlu 1977:19).

Türkiye'de özellikle kır yerleşmelerinin şekillenmesinde ve ekonomik faaliyetlerde, yer şekilleri ve iklim önemli ölçüde rol oynar. Tarihsel gelişim içinde bu etmenler yerine

göre sosyal ve kültürel hayatın şekillenmesinde de etkili olabilirler. Ortalama yükseltisi 1000 m'nin üzerinde bulunan ülkemizde, yükseltinin kısa mesafelerde değişmesi iklim elemanlarının farklılaşmasına neden olur. Bu durum hayvancılığa dayanan göçebeliğe, yarı göçebeliğe ve kır hayatı içinde hayvancılık ekonomisinin gerektirdiği yaylacılığa bir ortam hazırlar (Emiroğlu 1977:23).

Orta Asya'da konar-göçer bir hayat yaşayan Türk toplulukları kurdukları yerleşim merkezleri çevresinde bu hayat tarzını devam ettirmişler ve zamanla yerleşik hayata geçirmişlerdir. XI. Yüzyılın sonlarından itibaren Anadolu'ya gelmeye ve yerleşmeye başlayan Türklerin bir bölümü anavatanları olan kurak Orta Asya steplerine uyumun gereği olan hayat tarzlarını Anadolu'da sürdürmüşlerdir. Türklerin yerleşik hayata geçtiği ve yerleşik kültürlerin ağırlık bastığı Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türkmen ve Yörük adı altında büyük bir Türk kitlesi bu hayat tarzını devam ettirmişlerdir (Kutlu 1984:7).

Yaşadıkları bölgeye göre Türkmen, Yörük, Göçer ve günümüzde de yerleşik hayata geçilmesi ile birlikte yarı göçebe olarak adlandırılan bu topluluklar hayvancılığa bağlı ekonomileriyle, yerleşik hayat ile göçebelik arasında ara şekiller olarak kabul edilebilen topluluklardır. Geçmişte olduğu gibi bugünde bu tür topluluklarda ön plana çıkan ekonomik yapı, hep hayvancılığa dayandırılmıştır (Durmuş; Çağlayan 2009:84).

Hayvancı toplulukların kendilerine has bir yapıları vardır. Anadolu'ya gelen Türkler "göçebe-çoban" ve "çiftçi-köylü" kültürleriyle hayvancılık geleneklerinin izlerini yaşatmışlardır. Ülkemizde önemli bir uygulama alanı bulan ve daha çok gelenekselliği ağır basan topluluklar tarafından sürdürülen göçer hayvancılığı ve buna bağlı geleneksel hayvancılık önemli bir ekonomik uğraştır (Kutlu 1984:10).

Yaylacılık faaliyetleri; göçebe, yarı-göçebe ve sedanter yaylacılık şeklinde sınıflandırılmıştır (Tunçdilek 1967). Göçebe yaylacılıkta, yaylacılar yaz ve kış çadırlarda kalmakta iken, yarı göçebe yaylacılıkta kış daimi yerleşme ünitesindeki meskenlerde geçiren yaylacılar, yazın hayvanları ile birlikte yaylaya göçmekte ve geçici meskenlerde kalmaktadırlar (Denker 1960). Sedanter yaylacılıkta ise yaylacılar yazlık ve kışlık ikamet alanlarında daimi meskenlere sahiptirler. Yarı göçebe ve sedanter yaylacılıkta kışlık iskân sahasında tarım faaliyetleriyle de uğraşılmakta olduğundan yaylalar ikinci bir geçim sahası oluşturmaktadır (Toroğlu 2008:4).

Genel olarak yaylacılık faaliyeti nisan ayı ortalarında başlamakta ve kasım ayında son bulmaktadır. Nisan ayında sürüler yaylaların yolunu tutup dağların yukarılarına çıkmaya başlarlar. Ancak, yükseklerde henüz kar yerden kalkmamıştır. Bu sebeple alpin kata kısa sürede, tek aşamada, ulaşmak söz konusu olmamaktadır. Yüksek kesimlerin henüz karla kaplı oluşu yaylacıların alpin kata ulaşmadan önce farklı yükseltilerde ve hatta alpin kat içinde dahi çeşitli kademelerde duraklamalarını adeta zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluklar ise köyler ile yüksek kesimlerdeki yaylalar arasında, yaylaya çıkışta ve dönüşte çeşitli sürelerle konaklanan, yerleşim ünitelerinin doğmasına yol açmıştır (Tunçel ve diğerleri 2004:51). Geleneksel olarak yaylacılık yaz aylarında hayvanların beslenmesi ve hayvansal ürünlerin elde edilmesine yönelik olarak yapılan ekonomik bir faaliyettir.

1.2. Türkiye'de Yayla Turizmi

Türkiye'de özellikle 1950'li yıllardan itibaren ulaşım, eğitim, altyapı hizmetlerinin gelişmesi sonucu sanayileşme ve kentleşme süreçlerinde önemli gelişmeler olmuştur. Bu alandaki gelişmeler aynı zamanda yaylacılık faaliyetlerini de etkilemiş; bunun sonucunda yaylalarda önemli fonksiyonel değişiklikler ortaya çıkmıştır. Hayvancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü birçok yaylada hayvancılığın öneminin kaybolması nedeniyle yaylacılık faaliyetleri fonksiyon değiştirmiştir. Bu değişimle birlikte daha çok dinlenme ve rekreasyonel amaçlı yaylacılık gelişmeye başlamıştır. Özellikle Karadeniz (Ayder, Hemşin, Uzungöl, Kümbet Yaylası vs.) ve Akdeniz (Zorkun, Tekir, Gözne, Belen, Söğüt, Abanoz vs.) bölgemizde bu tür fonksiyonu değişen yaylalar daha çok yer tutar. Bu yaylaların birçoğundaki geçici yerleşme şekilleri turizm merkezi ilan edilmiş ve daimi yerleşmeler haline gelmiştir (Tapur 2009:475-476) Hatta, Hıdırnebi yayla kent örneğinde olduğu gibi, turizm amaçlı düzenli yerleşmeler bileortaya çıkmıştır (Zaman 2001).

Bütün bunlar göz önüne alındığında dönüşümün kademeli olarak safhalar halindegerçekleştiği sonucuna ulaşmak mümkündür. Dolayısıyla ülkemizdeki yaylalar kullanım şekline göre, *geleneksel*, *geleneksel-rekreasyonel* ve sadece *dinlenme-turizm* amaçlı olmak üzere üç grupta incelenebilir. Geleneksel ve rekreasyonel yaylacılık faaliyetleri benzerlik arz etse de, amaç, kullanım, yayla konutları ve kalış süresi bakımından farklılık gösterir. Örneğin bu grup yaylalara çıkan nüfusun amacı, herhangi bir ekonomik faaliyetle uğraşmaktan çok, bunaltıcı-sıcak havadan uzaklaşmak ve dinlenmektir. Daha önce debelirtildiği üzere sadece kırsal değil, aynı zamanda kentli

nüfusun katılımı da söz konusudur (Çetin 2011). Uludağ Yöresi yaylaları kullanım şekli açısından sadece dinlenme-turizm amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Türkiye'nin kırsal yaşamında yayla ve yaylacılığa dayalı etkinliklerin hem ekonomik,hem kültürel, hem de toplumsal açıdan önemli bir yeri bulunmaktadır. Yaylaya çıkmak farklıamaçlar için yapılmaktadır. Türkiye'de yayla ve yaylacılık geleneği sadece hayvancılık vebuna bağlı olarak da tarımsal etkinlikleri de içerisine alarak hayvancılıktan elde edilen ürünlere dayalı üretim tarzına bağlı geçici bir yerleşim yeri olmayıp, boş zamanların değerlendirilmesinden insan sağlına, panayırlar, şenlikler, gelenek, görenek, adet, inanma, törelere dayalı birçok uygulama pratikleri içeren çok yönlü ve çok amaçlı işlevleri olan bir mekândır. Yaylalardan başta ekonomik amaçlar olmak üzere sağlık, kültürel ve turizm amaçlıolarak yararlanılmaktadır (Kızılırmak 2006: 7).

Ülkemizde rekreasyonel amaçlı yaylacılık veya yayla turizmi daha çok Akdeniz Bölgesi'nde, kıyı bölgesi ile Toroslar arasında gelişmiştir (Koca 1995:282). Özellikle Orta Toroslar'da yaylacılık faaliyeti çok yaygındır. Toros dağlarında yayla turizminin Doğu Karadeniz dağlarından farklı özellikleri bulunmaktadır. Toros dağlarında su kaynaklarının azlığı, yerleşmenin yaylalarda toplu olmasına neden olmaktadır. Bitki örtüsü bakımından Karadeniz Bölgesi'yle aynı zenginliğe sahip olmakla beraber, kireçtaşının geniş yer kaplaması nedeniyle çevre, karstik şekiller vadi, mağara vb. yerşekilleri açısından ilginçtir (Doğaner 2001:206-207).

Ülkemiz turizminde ilgi gören dağlık alanlardan birisini de Doğu Karadeniz kıyı dağları oluşturur. Bu dağların üst kesimlerindeki düzlük alanlar, eskiden beri, yaylacılık faaliyet sahası olarak kullanılmaktadır. Özellikle büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği en önemli ekonomik uğraşı durumundadır. Ancak ülkemizde yaşanmakta olan sosyo-ekonomik değişim süreci, yaylacılığı da yakından etkilemiştir. Nitekim günümüzde yaylaya çıkışta, eğlence ve dinlenceye yönelik rekreatif etkinliklerin bazı yaylalarda önem kazandığı gözlenmektedir. Özellikle hafta sonlarında yoğunlaşan piknik yapma ve kampçılık, başlıca aktiviteler olarak dikkati çekmektedir. Ayrıca yaz mevsiminde düzenlenen yayla şenlikleri, iç turizm hareketini teşvik etmektedir (Doğanay 2009:168)

Türkiye'de son yıllarda turistik özelliği olan kıyılar, büyük kentlerin çevresindeki köyler, antik kentlerin yanındaki kırsal yerleşmeler, ulaşım güzergâhlarındaki köyler, dağlık sahalar, ormanlar turizme yabancı değillerdir (Soykan 2003). Ayrıca ülkemizde son

dönemlerde kentlerin hızlı ve çoğu yerde de plansız büyümesi, iş olanaklarının bu büyük şehirler çevresinde yoğunlaşması gibi gerekçelerle doğal alanlardan uzak, şehirlerin gürültülü ve rahatsız edici ortamlarda yaşamak durumunda olan insanların, iklim ve bitki örtüsü yönünden çekici gelen yerlere ilgisini artırmıştır. Ülke nüfusunun ekonomik ve kültürel seviyesindeki yükselme ile birlikte özel otomobil sayısının artışına bağlı olarak, özellikle şehir yerleşmelerinin çevresinde daha çok hafta sonu dinlenmek ve eğlenmek amacıyla günübirliğine gidilen rekreasyon alanlarına ihtiyaç her geçen gün daha da artmaktadır (Köse 1997). Geçmişte daha çok geleneksel yaylacılık alanları olarak kullanılan yaylalar günümüzde rekreasyonel yayla alanlarına dönmüştür. Bu yüzden de yerel halk özellikle yaz aylarında piknik-mangal yapma, dinlenme, eğlenme vb. amaçlar için yayla alanlarına çıkmaktadır.

Yaylaların çevre halk tarafından rekreasyon amacıyla kullanımı yaylacılık faaliyeti kadar eski olmakla beraber, turizme açılması oldukça geç olmuştur. Deniz turizminin bütün dünyada ilgi görmesi nedeniyle Türkiye'de turizmde kıyılar gittikçe artan bir ilgi görmüştür. Turizm Teşvik Kanunu'ndan (1982) sonra ilân edilen turizm alan ve merkezlerinin de kıyılarda yer alması yatırımcıları büyük ölçüde kıyılara çekmiş Çeşme-Alanya arasında yoğun yapılaşmaya neden olmuştur. Kıyılarda betonlaşma ve ayrıca güneşlenmenin deri üzerindeki olumsuz etkileri, turizmde insanları kıyı turizmine alternatif bir turizm çeşidi aramaya yöneltmiştir. Dünyada ekoturizme yöneliş Türkiye'de de bu bakımdan uygun koşullara sahip yaylaları gündeme getirmiştir. Türkiye'de yayla turizmine yöneliş devletin teşvikiyle 1990 yılından itibaren başlamıştır. Turizm Bakanlığı Doğu Karadeniz bölümünde 12 yaylayı turizm merkezi ilân ederek teşvik kredileriyle yatırımcıları yaylalara çekmeyi amaçlamıştır. Turizm Merkezi ilan edilen ilk yaylalar Giresun-Bektaş, Çaykara-Uzungöl, Akçaabat-Karadağı, Tonya-Eriklibeli yaylalarıdır (5.3.1990 tarih ve 20452 sayılı Resmi Gazete). 1991 yılında Artvin ili Kaçkar, Kafkasör, Bayburt-Kopdağı, Giresun-Kümbet, Gümüşhane-Zigana, Ordu-Çambaşı, Rize-Anzer, Maçka-Şolma yaylaları Turizm Merkezi ilan edilmiştir (20.5.1991 tarih ve 29876 sayılı Resmi Gazete). 1991 yılında, turizm merkezi ilân edilen 12 yaylanın jeolojik etütleri ve çevre düzeni plânlarının hazırlanması İller Bankası'na verilmiş ve Turizm Bakanlığı ile ortak yürütülen çalışma sonucunda 12 yaylanın 1/25.000 ölçekli çevre düzeni plânları hazırlanmıştır. Çevre düzeni plânlarında spor tesisleri, piknik ve kamp alanları, yürüyüş patikaları düzenlenirken, coğrafi koşulların etken olduğu geleneksel sivil mimari dokunun korunarak, yeni yapılar için yapılaşma koşulları geliştirilmiştir. Yerleşim alanlarında, tüm

yapıların geleneksel yerel yapılaşma ile uyumlu şekilde ahşap ve taş malzemeyle yapılması ve maksimum kat adedinin 2 olması plânlanmıştır (Doğaner 2001:208-209).

Türsab Ar-ge Departmanı'ndan Sunay Ünlü Yücel'in (2004) hazırladığı Yayla Turizmi çalışmasında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Yayla Turizm Merkezi ilan edilen 26 yayla ve yapı özellikleri şu şekilde belirlenmiştir.

Antalya İbradı Yaylası

Altyapısı yok, çadır ve temel ihtiyaç malzemelerinin götürülmesi gerekiyor.

Artvin Yusufeli-Kaçkar Turizm Merkezi-Yaylalar Köyü

Yaylalar köyü çeşme, elektrik, sağlık ocağı gibi altyapıya sahip. Köyde bakkal, kır kahvesi, lokanta, fırın ve kasap bulunuyor. Konaklama için pek çok pansiyonun bulunduğu Sarıgöl Beldesi'nde kalınabiliyor.

Artvin Kafkasör Turizm Merkezi (Kafkasör Yaylası)

Alt yapı hizmeti götürülmüş olan yaylada belediye tarafından yaptırılan 10 adet 80 yatak kapasiteli bungalovlar bulunuyor.

Bayburt Kop Dağı Turizm Merkezi - Kop Dağı Yaylası

Kayak merkezi olarak kullanıldığı için alt yapı hizmetleri tamamlanmış durumda. İl Özel İdaresi'ne ait 112 yataklı bir konukevi bulunuyor.

Gaziantep İslahiye Hızır Yaylası (Huzur Yaylası)

Yaylada kamp kurmak isteyenlerin çadır ve temel ihtiyaç malzemelerini yanlarındagötürmeleri gerekiyor.

Giresun Kümbet Yaylası

Yaylada PTT, sağlık ocağı, bakkal, kasap, manav, et lokantası, fırın, kır kahvesi ve oto tamircisi hizmet veriyor.

Giresun Bektaş Yaylası

Elektrik, su, PTT gibi altyapıya sahip olan yaylada, bakkal, kasap, fırın ve kır kahveleri bulunuyor. Yaylada 2 yıldızlı 72 yataklı otel var. Ayrıca, Alçakbel orman içi dinlenme ve piknik alanında bulunan 3 adet dağ evi, çocuk parkı ve restorandan faydalanılabiliyor.

Gümüşhane Zigana Turizm Merkezi - Zigana Yaylası

Zigana Yaylası aynı zamanda kayak merkezi. Her türlü alt yapı hizmeti tamamlanmış durumda. Yaylada konaklama ve yeme içme tesisleri de bulunuyor.

Ordu Perşembe Yaylası

Yaylada alt yapı hizmetleri tamamlanmış durumda. Bakkal, manav, kasap, kırkahvesi, et lokantası ve PTT hizmetlerinin bulunduğu yaylada, konaklama için Aybastı ilçesindeki pansiyonlardan yararlanılabiliyor.

Ordu Keyfalan Yaylası

Altyapı hizmetlerinin kısmen tamamlandığı yaylada 50'ye yakın yayla evi bulunuyor. Orman işletmesinin günübirlik ve 20 yataklı konaklama tesisinden yararlanmak da mümkün.

Ordu Çambaşı Yaylası

Yaylada, bakkal, kır kahvesi, kasap, et lokantası, seyyar sağlık ocağı hizmet veriyor. Konaklama için pansiyonlardan yararlanılabiliyor.

Rize Çamlıhemşin-Ayder Kaplıcası Turizm Merkezi-Ayder Yaylası

Yaylada konaklama için pek çok otel ve pansiyon bulunuyor. Yıl boyunca her türlü ihtiyaç, yayladan karşılanabiliyor.

Rize İkizdere-Anzer (Ballıköy) Yaylası Turizm Merkezi

Yaylada alt yapı hizmetleri tamamlanmış durumda. PTT, bakkal, kasap, fırın, manav, kır kahvesi ve lokantalar yanında yaylada çok sayıda pansiyon var.

Sinop Guzfındık - Bozarmut Yaylaları

Yaylalarda altyapı tesisleri yok, kamp yapacakların çadır ve temel ihtiyaç malzemelerini yanlarında götürmeleri gerekiyor.

Sinop Türkeli Kurugöl Yaylası

Yaylada su ve elektrikten başka altyapı yok. Kamp yapacakların çadır ve temel ihtiyaç malzemelerini yanlarında götürmeleri gerekiyor.

Sinop Ayancık - Akgöl Yaylası

Kamp yapacakların çadır ve temel ihtiyaç malzemelerini yanlarında götürmeleri gerekiyor.

Trabzon Maçka-Şolma Yaylası

Yaylada alt yapı hizmetleri tamamlanmış durumda. Konaklama yeri bulunmadığından kamp malzemelerinin götürülmesi gerekiyor. Ancak bakkal, manav, kır kahvesi, kasap gibi küçük işletmeler hizmet veriyor.

Trabzon Çaykara - Uzungöl Turizm Merkezi

Altyapı hizmetleri tamamlanmış durumda. Günümüzde 500 yatak kapasitesine sahip olan Uzungöl'de göl manzaralı konaklama tesisleri, yeme-içme yerleri bulunuyor.

Trabzon Tonya - Erikbeli Turizm Merkezi - Erikbeli Yaylası

Konaklama için kamp malzemelerinin götürülmesi gerekiyor. Ancak yayladan et, süt, yumurta, ekmek gibi gıda maddeleri temin edilebiliyor.

Şekil 1.1 Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenen yayla turizm merkezleri (1987-2013)

İKİNCİ BÖLÜM

ULUDAĞ YÖRESİ YAYLALARININ COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

2.1. Araştırma Alanının Doğal Coğrafyası

2.1.1. Morfoloji ve Topografik Yapı

Uludağ günümüzdeki şeklini alıncaya kadar jeolojik devirlerde uzun ve karışık oluşum safhaları geçirmiştir. Jeolojik bakımdan Neojen sonlarındaki epirojenik hareketlerle yükselmiş ve bu kubbeleşme güney yamacı kuzeye göre daha dik bir şekil almıştır. Çekirdeğini granit ve gnayslar, bunların çevresini metamorfik şistler zirve kesimini mermerler oluşturur (Erinç 1949). Orta kesimde aşınım sonucunda yer yer granitler ortaya çıkmıştır. Özellikle kuzey yamaçta yaylalar kesiminde yamaçlarda yuvarlak şekilli iri granit blokları yer alır. Bursa-Uludağ karayolu üzerinde de bu granitleri görmek mümkündür. Bu taşlar şekillerine göre bazı yörelere isim verirler Kurtkaya, Cennetkaya, Yılanlıkaya, Çobankaya, Kurbağa Kaya, Devetaşı gibi. Uludağ'ın orografik ekseni tam ortada olmayıp güneye doğru kaymıştır. Güney yamacı, kuzey yamaca göre daha dik olup, doruklar güney yamaçta yer alır (Doğaner 1991:139).

Prof. Dr. İhsan Ketin, Uludağ'ı muhtelif seviyelerde, aralarında bariz topografik farklar bulunan üç muhtelif bölgeye ayırır. Bunlardan birincisi ve en yüksekte olanı zirveler bölgesidir. 2200 m. den yukarıda bulunan bu mıntıka, 2500 rakımlı Batı zirve ile 2600 metreye yakın Doğu zirvenin veya Karatepenin bulunduğu yüksek kısımdır. İkinci kısım 2200-1750 m. arasında yayılmış bulunan yaylalar bölgesidir. Bu yüksek yüzeyler sahası, batıda Karabelenden başlar doğuda Aksu vadisine kadar devam eder ve batıdan doğuya doğru: Kirazlıyayla, Kırkpınar Yayla, Koğukdere-Kapıdere ve Büyükdere yaylalarını içerir. Üçüncü ve aşağı kısım Kenar bölgesidir. Burası 1750 metreden 150 metreye kadar inen dik yamaçlı ve sarp vadilerle kesilmiş etek mıntıkasıdır (Ketin 1947:60-61).

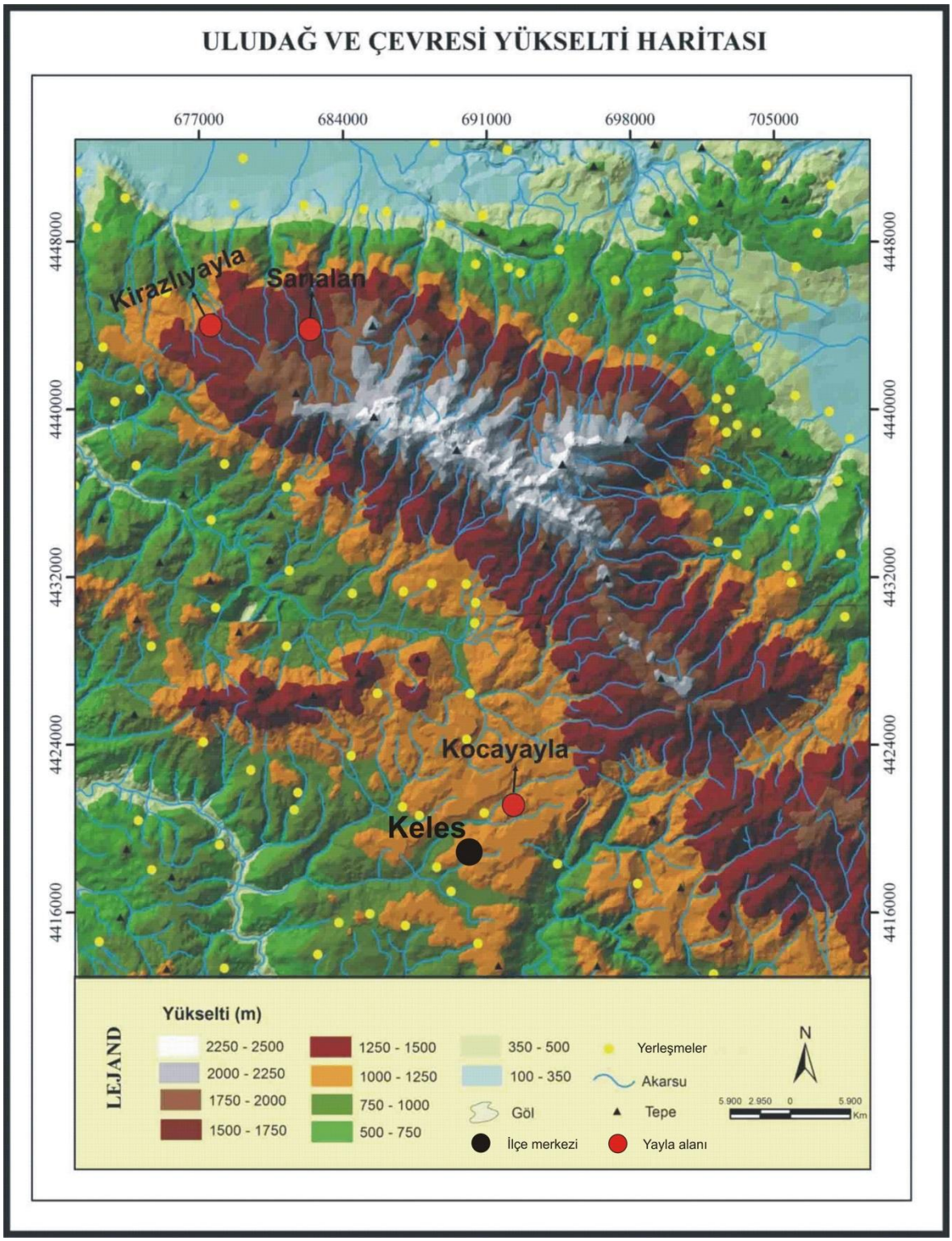
Daha çok Alpinizm'in sağladığı bir olanak olarak Uludağ'da Zirve Tepe güzel bir manzara seyir olanağı sunar. Diğer manzara seyir yerlerinden Kuşaklıkaya (2232 m) ve Fatin Tepe'ye (2050 m) telesiyej ile, Cennetkaya'ya (1975 m) oteller kesiminden patika ile ulaşmak mümkündür. Yüksek seviyelerdeki bu manzara seyir yerleri dışında orman sınırı içinde kalan ve orman manzaralarının sunan yerler de vardır (Doğaner 1991:140).

Bunlardan Sarıalan'a teleferik ile çıkılmakta veya karayolu ile ulaşmak mümkündür. Sarılan içinde kalan ve bir patika yol ile gidilen küçük bakacak manzara seyir açısından ilgi çekici yerlerden biridir. Diğer bir manzara seyir yeri ise Bakacak mevkiidir. Sarıalan'dan Çobankaya'ya ve Bakacağ'a patika yol ile ulaşmak mümkündür. Bu patika yol takip edilerek önce Çobankaya mevkiine ulaşılmaktadır. Çobankaya'dan ise asfalt yol takip edilerek Bakacak mevkiine ulaşılır. Burası Bursa manzarası seyri için oldukça ilgi çekici bir alandır. Ayrıca Bakacak mevkiine karayolu ile oteller bölgesinden de ulaşmak mümkündür.

Uludağ'ın morfolojik yapısının turizm bakımından sağladığı diğer bir olanak da yaylalardır. Özellikle yaylalar kuzey yamaç ile Bursa Ovası arasında ve zirve kesiminde yer alır. Uludağ'da "yaylaya çıkma" geleneği Osmanlılar Dönemi'nden beri sürdürülmektedir. Özellikle Kirazlıyayla ve Sarıalan Bursa şehrinin ve dağın eteğindeki köylerin en çok rağbet ettikleri yayla olma özelliğini korumaktadır. Turizm bakımından önemli olan yaylalar dağın kuzey eteğinde yüksekliklerine göre Kadıyayla (1231 m), Kirazlıyayla (1505 m), Sarıalan (1621 m) dır. Diğer yaylalar 2000 m. nin üzerinde yer alan Zirve Tepe'nin kuzeyinde Kırkpınar Yaylası, Koğukdere sırtlarında Çalı Yayla ve Kapıyayla, en yüksek doruğun doğusunda 2500 m. de en yüksek yayla olan Karagöl Yaylası yer alır (Doğaner 1991:141). Uludağ Yöresi'nde yer alan yaylalardan Sarıalan ve Kirazlıyayla'nın en önemli avantajı konumları itibariyle Oteller Bölgesi'ne giden yolun üzerinde yer almaları olmuştur. Bu durum Uludağ yaylalarının kışın ve yazın gelen ziyaretçiler tarafından ziyaret edilmesini sağlamıştır. Yaylaların morfolojik olarak eğimlerinin az olması yer yer geniş düzlükleri barındırmaları ve piknik yapmak için uygun alan olmaları da ziyaret açısından önemli görülmektedir.

Keles ilçesinin morfolojisine kısaca bakacak olursak, İlçe Uludağ-Eğriboz Dağları arasında uzanan geniş platoyu yaran Kocasu (Atranos) çayının bir kolu olan Keles deresinin vadisinde kurulmuştur. İlçenin yüzölçümü 684 kilometrekare olup yüksekliği 1050 m. civarındadır. Keles Marmara Bölgesi'ne yakınlığına rağmen doğal şartlar açısından farklılıklar göstermektedir. İlçenin etrafında yer alan dağlar genelde Uludağ'ın uzantılarıdır. Başlıca yükseltileri Tepel Dağı ve Dümen Dağı'dır. Keles Uludağ'ın batısından 1500 m. yüksekliğinde Hüseyinalan geçidi ile İnegöl'e bağlanır. İlçenin başlıca akarsuları 190 km uzunluğundaki Kocasu (Atranos), 90 km uzunluğundaki Nilüfer Çayı, Sakarı ve Keles dereleridir (Gürbüz 2001:150-151).

Şekil 2.1 Uludağ Yöresi yükselti haritası

2.1.2. İklim Özellikleri

Turizmde önemli bir unsur olan iklim, dağlardan kış turizmi ve yaz turizmi olmak üzere iki şekilde faydalanma olanağı sağlar. Uludağ'ın kış turizm merkezi olarak gelişme göstermesi iklimi sayesinde olmuştur. Kış turizm merkezlerinde en yaygın olan sportif faaliyet kayak sporudur. Uludağ kışın bol kar alan bir dağ olarak ve karın yerde kalma süresinin uzunluğuna bağlı olarak ilgi görmektedir. Dağın iklim özellikleri yaz mevsiminde de yaz turizmi, kırsal turizm için uygundur (Doğaner 1991:146).

Uludağ, Karadeniz iklim tipinden Akdeniz iklim tipine geçiş alanında yer alır. Fakat bulunduğu çevrenin en yüksek kütlesi olması nedeniyle farklı iklim özellikleri gösterir. Marmara Bölgesi'nde sadece Uludağ'da dağ iklimi görülür (Darkot;Tuncel 1981).

Genel anlamda Uludağ'da kar yağışlı gün sayısının fazla, kar kalınlığının yüksek ve karın yerde kalma süresinin uzun olması kış turizminin gelişmesine yol açarken, yaz aylarında çevresine göre serin bir iklime sahip olması dinlenme, piknik-mangal ve rekreasyonel faaliyetler için uygun bir alan olmasını sağlamaktadır.

Araştırma alanımızın iklim özelliklerini ortaya koyabilmek için Uludağ Zirve (1920 m) meteoroloji istasyonu, Bursa ili (100 m) ve Keles (1063 m) ilçesi meteoroloji istasyonlarına ait iklim verilerinin incelenmesi gerekmektedir.

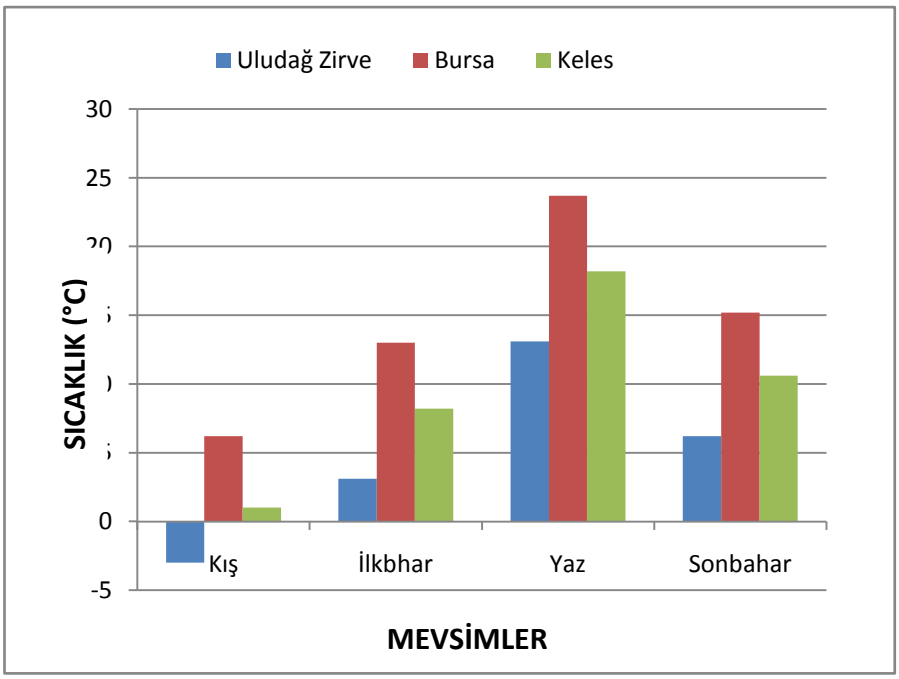
Araştırma alanımızdaki meteoroloji istasyonlarının mevsimlere göre sıcaklık ortalamalarını değerlendirecek olursak (tablo 2.1), Uludağ zirve istasyonunda ilkbahar, yaz ve sonbahar mevsimlerindeki ortalama sıcaklık değerleri yıllık ortalama sıcaklık değerlerinin üstündedir. Kış mevsimine ait sıcaklık değerinin ise yıllık ortalama sıcaklık değerinin altında olduğu görülmektedir. Bursa ve Keles meteoroloji istasyonlarında ise yaz ve sonbahar mevsimine ait sıcaklık değerleri yıllık ortalama sıcaklık değerlerinin üstünde; kış ve ilkbahar mevsimindeki sıcaklık değerleri, yıllık ortalama sıcaklık değerlerinin altındadır.

Yayla alanlarının özellikle yaz aylarında kullanımında iklimin önemli etkenlerden biri olduğundan daha önce bahsetmiştik. Meteoroloji istasyonları verilerine göre yaz mevsimi sıcaklığının Bursa'da yüksek olduğu görülür. Uludağ'da ve Keles ilçesinde ise yaz mevsimi sıcaklıklarının daha düşük olduğu görülür. Bu nedenle yaz mevsimindeBursa'dan, havanın daha serin olduğu Uludağ Yöresi yaylalarına (Sarıalan, Kirazlıyayla, Kocayayla) doğru ziyaretler gerçekleşir.

Tablo 2.1 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında ortalama sıcaklıkların mevsimlere göre dağılışı

İSTASYON	MEVSİMLER			
	KIŞ	İLKBAHAR	YAZ	SONBAHAR
ULUDAĞ ZİRVE	-3.0	3.1	13.1	6.2
BURSA	6.2	13	23.7	15.2
KELES	1	8.2	18.2	10.6

Şekil 2.2 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında mevsimlere göre ortalama sıcaklıklar

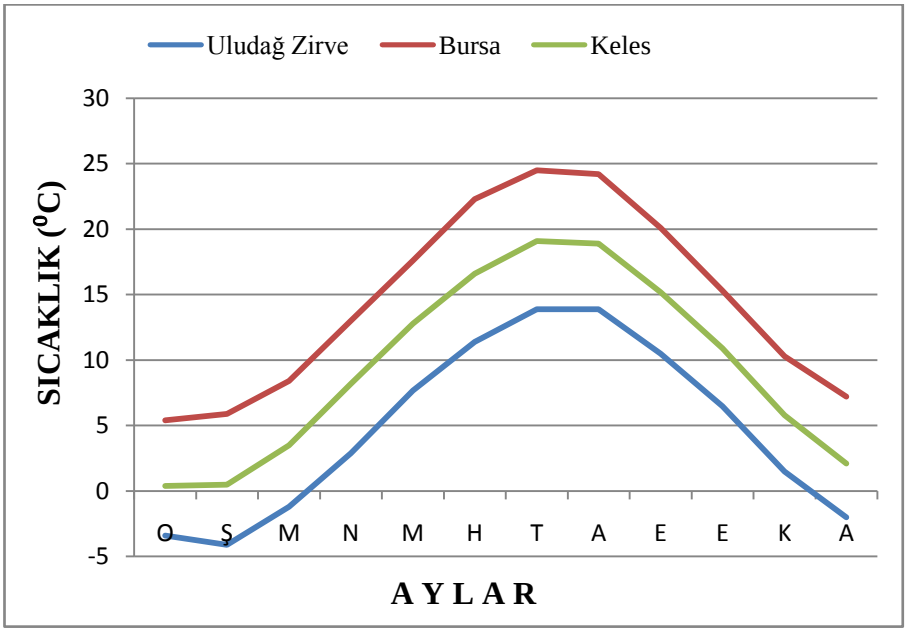

Tablo 2.2 de istasyonların aylık sıcaklık ortalamaları verilmiştir. Sıcaklığın yıl içindeki dağılışına bakıldığında en yüksek ortalama sıcaklıklar Uludağ'da Temmuz ve Ağustos ayında 13.9 °C, Bursa'da 24.5 °C ve Keles'te 19.1 °C ile Temmuz ayında görülmektedir. En düşük ortalama sıcaklık Uludağ'da - 4.1 °C ile Şubat ayında görülürken, Bursa'da 5.4 °C ve Keles'te 0.4 °C ise Ocak ayında görülmüştür. Uludağ ve Keles'inTemmuz ayı en yüksek sıcaklık ortalamaları Bursa'ya göre daha düşüktür. Bu durumun sonucu olarak ta yaz aylarında havanın daha serin olduğu Uludağ ve Keles'teki yaylalara ziyaretler gerçekleşmektedir.

Tablo 2.2 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama sıcaklıklar (°C)

İSTASYON	AYLAR												Yıllık Ort.
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	
Uludağ Z.	-3.4	-4.1	-1.2	2.9	7.7	11.4	13.9	13.9	10.5	6.5	1.5	-2.0	4.8
Bursa	5.4	5.9	8.4	13.0	17.6	22.3	24.5	24.2	20.1	15.3	10.3	7.2	14.5
Keles	0.4	0.5	3.5	8.2	12.8	16.6	19.1	18.9	15.2	10.9	5.8	2.1	9.5

Şekil 2.3 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama sıcaklıklar (°C)

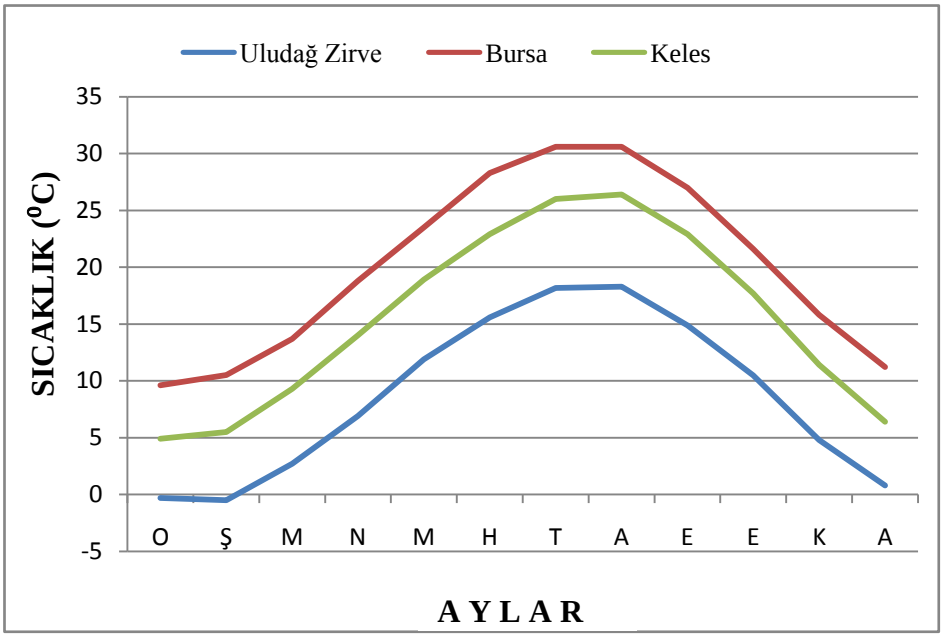

Söz konusu 3 istasyon verileri incelendiğinde ortalama en yüksek sıcaklıkların aylara göre dağılışında (tablo 2.3), en yüksek sıcaklıkların yıl boyunca Bursa'da olduğu görülür. Özellikle yayla turizmi sezonu olan yaz mevsiminde Bursa (29.8 °C) ile Uludağ (17.3 °C) ve Keles (25.1 °C) arasında sıcaklık farklarının olduğu görülmektedir. Uludağ'da en sıcak aylar olan Temmuz (18.2 °C) ve Ağustos (18.3 °C) aylarında bile havanın serin olduğu görülür. Sarıalan ve Kirazlıyayla bu açıdan yazın Bursa'nın bunaltıcı sıcağından kaçmak için ideal yerler olarak görülmektedir.

Tablo 2.3 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama en yüksek sıcaklıklar(°C)

İSTASYON	AYLAR												Yıllık Ort.
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	
Uludağ Z.	-0.3	-0.5	2.7	6.9	11.9	15.6	18.2	18.3	14.9	10.5	4.8	0.8	8.7
Bursa	9.6	10.5	13.7	18.8	23.5	28.3	30.6	30.6	27.0	21.6	15.8	11.2	20.1
Keles	4.9	5.5	9.3	14.0	18.9	22.9	26.0	26.4	22.9	17.7	11.4	6.4	15.5

Şekil 2.4 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama en yüksek sıcaklıklar(°C)

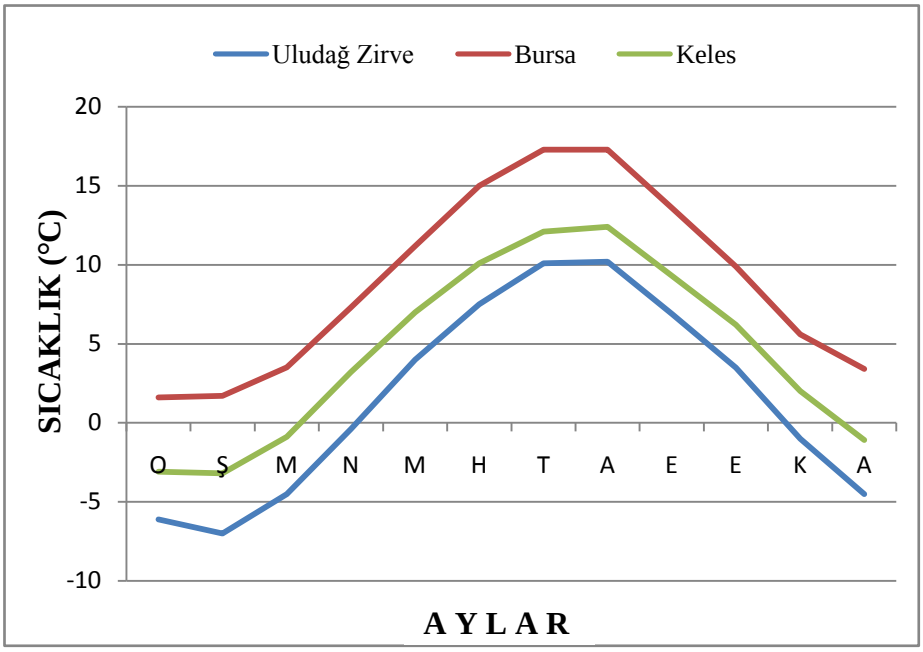

Aylık ortalama en düşük sıcaklıklara baktığımız zaman Uludağ ve Keles'te Aralık, Ocak, Şubat ve Mart aylarının 0 °C altında olduğunu görmekteyiz. Yaz aylarında iseBursa'da aylık en düşük ortalama sıcaklık 15 °C'nin üstünde görülür. Uludağ ve Keles'te ise aylık en düşük ortalama sıcaklık 15 °C'nin altında görülmektedir (tablo 2.4).

Tablo 2.4 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama en düşük sıcaklıklar (°C)

İSTASYON	AYLAR												Yıllık Ort.
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	
Uludağ Z.	-6.1	-7.0	-4.5	-0.4	4.0	7.5	10.1	10.2	6.9	3.5	-1.0	-4.5	1.6
Bursa	1.6	1.7	3.5	7.3	11.2	15.0	17.3	17.3	13.6	9.9	5.6	3.4	9.0
Keles	-3,1	-3,2	-0,9	3,2	7,0	10,1	12,1	12,4	9,3	6,2	2,0	-1,1	4.5

Şekil 2.5 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama en düşük sıcaklıklar (°C)

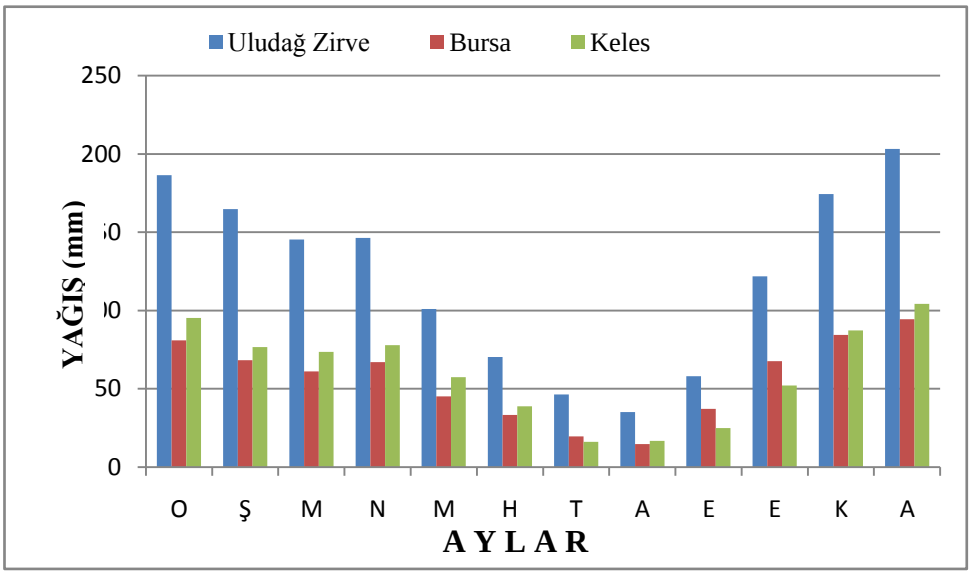

Tablo 2.5'te aylık ortalama yağış miktarları verilmiştir. Yılın tüm aylarında Uludağ'ın yağış miktarı Bursa ve Keles'e göre fazladır. Özellikle Uludağ istasyonunda Ekim, Kasım, Aralık, Ocak, Şubat ve Mart aylarındaki yağış miktarları Keles İlçesi ve Bursa'dan oldukça yüksektir. Bunun yanında Uludağ'da yıllık ortalama yağış miktarının 1453.3 mm, Keles'te 721.1 mm ve Bursa'da da 673.9 mm olduğu görülmektedir.

Tablo 2.5 Uludağ, Bursa ve Kelesistasyonlarında aylık ortalama yağışlar (mm)

İSTASYON	AYLAR												Yıllık Ort.
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	
Uludağ Z.	186.5	164.7	145.4	146.3	100.9	70.4	46.5	35.2	58.0	121.9	174.4	203.1	1453.3
Bursa	80.9	68.3	61.1	67.0	45.1	33.4	19.6	14.7	37.3	67.6	84.4	94.5	673.9
Keles	95.2	76.7	73.5	77.9	57.5	38.8	16.2	16.7	24.9	52.2	87.2	104.3	721.1

Şekil 2.6 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama yağışlar (mm)

Yağışın mevsimlere göre dağılışını gösteren tablo 2.6 da üç istasyonda da en yağışlı mevsimin kış, en az yağışlı mevsimin yaz olduğu görülür. Bu yüzden yörede Akdeniz iklimine benzeyen Marmara ikliminin hâkim olduğu görülür.

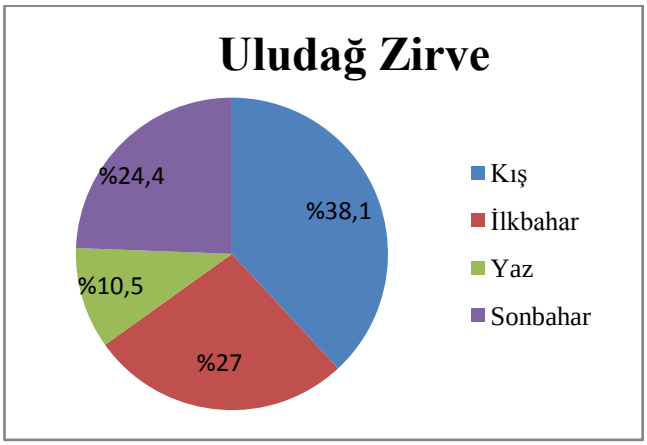
Marmara bölgesinde, Akdeniz iklimi ile Karadeniz iklimi arasında geçiş tipi şeklindeki iklim görülür. Bu iklimde yazlar biraz serinlerken kışlar daha fazla soğumuştur. En yağışlı mevsim kıştır. Fakat yaz kuraklığı azalmıştır (Gözenç 1998:31).

Söz konusu 3 istasyon verilerine baktığımızda Marmara ikliminin özelliklerini görmekteyiz.Ayrıca Uludağ, Bursa ve Keles'e göre tüm mevsimlerde iki kat daha fazla yağış almaktadır.Uludağ'da (152.1 mm) yaz aylarında yağışların Bursa'ya (67.7 mm) ve Keles'e (71.7 mm) göre daha fazla olduğu görülmektedir (tablo 2.6).Bu nedenle Uludağ'da hava Bursa'yave Keles'e göre daha serindir. Yayla turizmi açısından bu durum Uludağ Yöresi yaylalarını cazip kılmaktadır.

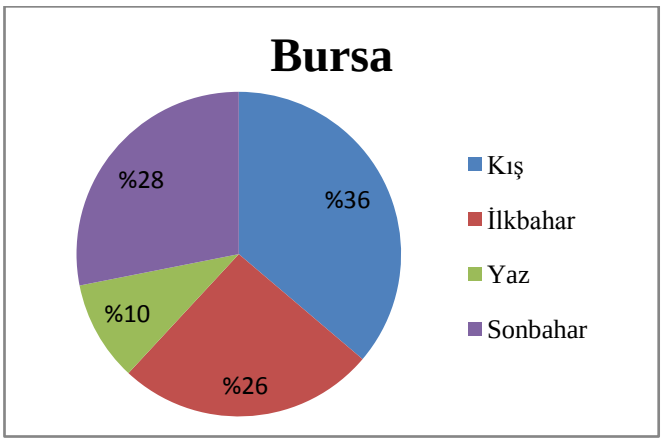
Tablo 2.6 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında yağışların mevsimlere göre dağılışı ve yıllık toplam yağış miktarına oranı (mm. ve % olarak)

İSTASYON	MEVSİMLER							
	KIŞ		İLKBAHAR		YAZ		SONBAHAR	
	Mik. (mm)	Oran (%)	Mik. (mm)	Oran (%)	Mik. (mm)	Oran (%)	Mik. (mm)	Oran (%)
ULUDAĞ ZİRVE	554.3	38.1	392.6	27	152.1	10.5	354.3	24.4
BURSA	243.7	36.2	173.2	25.7	67.7	10	189.3	28.1
KELES	276.2	38.3	208.9	29	71.7	9.9	164.3	22.8

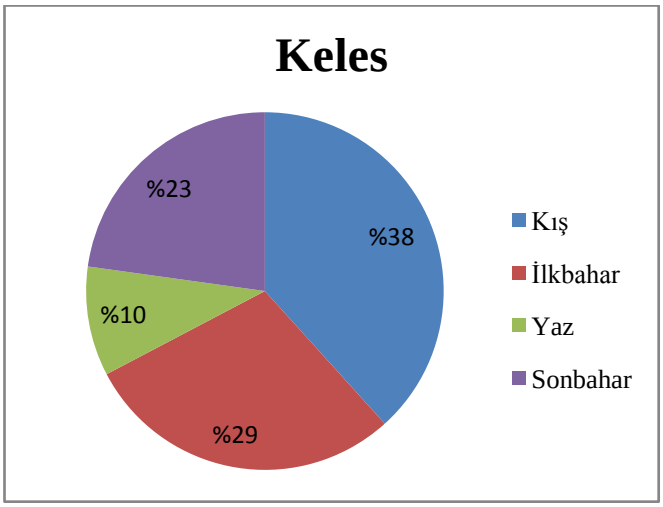
Şekil 2.7 Uludağ'da yağışın mevsimlere göre dağılışı

Şekil 2.8 Bursa'da yağışın mevsimlere göre dağılışı

Şekil 2.9 Keles'te yağışın mevsimlere göre dağılışı

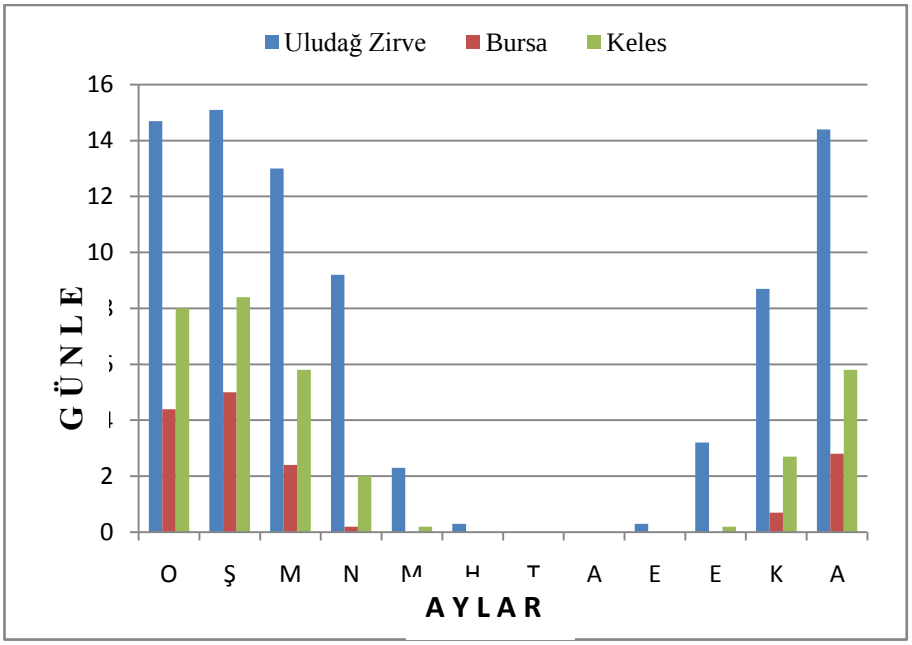

Tablo 2.7de aylık ortalama kar yağışlı günler sayısı verilmiştir. Yörede yükseltinin artmasıyla birlikte kar yağışlı günlerin sayısının da arttığı görülmektedir. Uludağ'da yıllık ortalama kar yağışlı gün sayısı 81.2 gün, Keles'te 33.1 gün ve Bursa'da 15.4 gündür. Uludağ'da kar yağışlı günler Temmuz ve Ağustos ayı dışında bütün aylarda görülebilmektedir. Sarıalan ve Kirazlıyayla'da bahar aylarında da kar yağışları görülmektedir. Bu durum Uludağ yaylalarını ziyarette bulunan yerli ve yabancı ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir.

Tablo 2.7 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama kar yağışlı günler sayısı

İSTASYON	AYLAR												Yıllık Ort.
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	
Uludağ Z.	14.7	15.1	13.0	9.2	2.3	0.3			0.3	3.2	8.7	14.4	81.2
Bursa	4.4	5.0	2.4	0.2							0.7	2.8	15.4
Keles	8.0	8.4	5.8	2.0	0.2					0.2	2.7	5.8	33.1

Şekil 2.10 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama kar yağışlı günler Sayısı

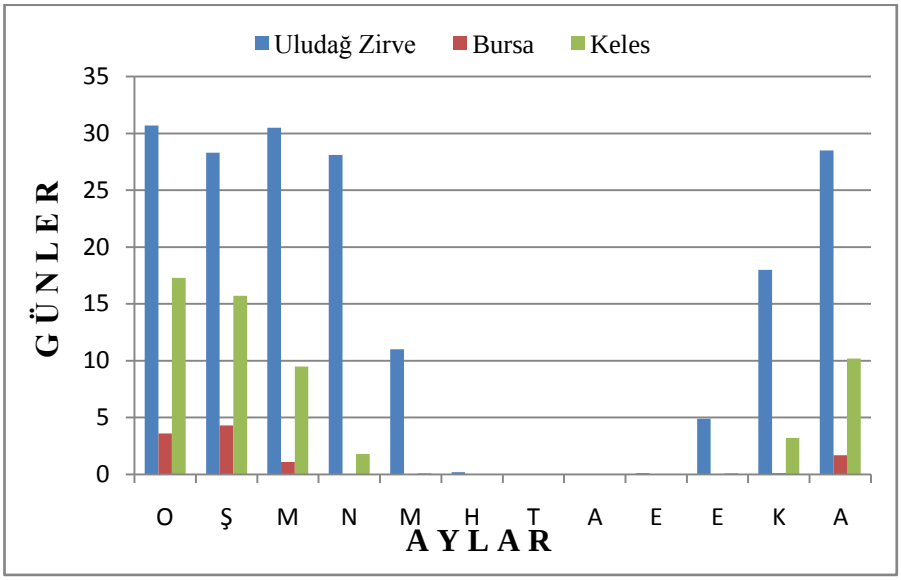
Karla örtülü günler sayısı değerlendirilecek olursa (tablo 2.8), Uludağ'da yüksek rakamlar ortaya çıkmaktadır. Yıllık ortalama karla örtülü gün sayısı Uludağ'da 180.3 gün, Keles'te 57.9 gün ve Bursa'da ise 10.8 gün olmaktadır. Uludağ'ın kış turizmi açısından

gelişmesinin önemli bir nedeni olan bu durum bahar aylarında da yayla turizmi açısından önem teşkil etmektedir.

Tablo 2.8 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama karla örtülü günler sayısı

İSTASYON	A Y L A R												Yıllık Ort.
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	
Uludağ Z.	30.7	28.3	30.5	28.1	11.0	0.2	-	-	0.1	4.9	18.0	28.5	180.3
Bursa	3.6	4.3	1.1	-	-	-	-	-	-	-	0.1	1.7	10.8
Keles	17.3	15.7	9.5	1.8	0.1	-	-	-	-	0.1	3.2	10.2	57.9

Şekil 2.11 Uludağ, Bursa ve Keles istasyonlarında aylık ortalama karla örtülü günler sayısı

Sonuç olarak Uludağ Yöresi yaylalarında, yayla turizminin gelişimi açısından iklim özellikleri önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Uludağ'da Haziran-Eylül ayları arasındaki ortalama sıcaklıkların 15 °C derecenin üstüne çıkmadığı görülür. En fazla Temmuz ve Ağustos aylarında sıcaklığın 13.9 °C derece olduğu görülür. Bursa'da ise Haziran-Eylül aylarında ortalama sıcaklığın 20 °C derecenin üzerine çıktığı görülürken, Temmuz ve Ağustos aylarında 25 °C dereceye kadar çıktığı görülür. Uludağ'da yaz aylarında havanın Bursa'ya göre serin olmasından dolayı Sarıalan ve Kirazlıyayla ziyaretçiler tarafından kullanılır. Bu özellik, Uludağ'da yayla turizminin gelişmesinde oldukça etkili olmaktadır. Aynı şekilde Kocayayla da Bursa'ya göre daha serin iklim

şartlarına sahiptir. Ancak Kocayayla, Bursa'ya olan konumundan dolayı Uludağ'da yer alan Sarıalan ve Kirazlıyayla'ya göre ziyaretçiler tarafından daha az ilgi görmektedir.

2.1.3. Toprak ve Bitki Örtüsü

Zech ve Çepel'in (1977) bildirdiğine göre; Uludağ'daki toprak oluşumu üzerinde jeolojik yapısı, iklimi ve yeryüzü şekilleri oldukça etkilidir. Bu nedenle genellikle alçak kesimlerde terrarosa, yüksek kesimlerde ise podsolümsü esmer orman toprakları görülmektedir. Toprağın oluştuğu ana materyaller, çoğu zaman çakıl ve bloklardan oluşanderin yamaç yığıntıları ile iskelet bakımından zengin kolluviyal kayaçlardır. Bu durum özellikle filliş zonu için geçerlidir. Sert kalkerin bulunduğu yerlerde ise tipik terrarosa toprakları yaygındır. Uludağ'da yaygın olan toprakların anataşı granittir. Bu topraklar 1300-2200 metreler arasında bulunurlar, genellikle kaba tekstürlüdürler ve kum miktarı çoğu zaman %60'ın üzerindedir. Bu toprakların derinliğini etkileyen en önemli faktör, gevşemiş granit zonunun kalınlığıdır. Kalın bir gevşemiş anataşı zonu, kök yayılışı ve su biriktirme için son derece elverişlidir. Toprakların geçirgenliği iyi olup, baz doygunluk oranları ve katyon değiştirme kapasiteleri oldukça düşüktür. Toprak PH'sı 3.7-4.7 olduğundan "Esmer Orman Toprakları" olarak nitelendirilebilir (Çepel 1978; Çepel ve Karaveli'den aktaran Daşkın 2008). Genellikle 1000 m'den sonra sıcaklığın düşmesine bağlı olarak yüzeyde organik madde bakımından zengin koyu esmer renkli topraklara geçilir. Hatta yüksek yerlere doğru toprağın üst kısmı birkaç cm kalınlığında organik madde örtüsü ile kaplıdır; bu organik madde mineral toprağa yeterince karışmamıştır. Genellikle asit reaksiyonu gösteren bu toprakların pH'ı 4'e kadar iner. Bu topraklara ait tipik profillere Uludağ'da da rastlanır (Atalay; Mortan 2006)

Zirve bölgesinde ise "Don Strüktür Toprakları" bulunmaktadır. Bu topraklar Türkiye'de varlığı kanıtlanan ilk buzul devri oluşumlarıdır. Özellikle 2200-2400 metre yükseklikte mermer-granit kontak bölgesinde rastlanan morenlerin würm buzul devrinde oluştukları bildirilmektedir (Erinç 1949).

Uludağ Milli Parkı Özel Amenajman Planına (1994) göre ise; Uludağ Milli Parkı sınırları içinde kalan araziler toprak azlığı, taşlılık, meyil ve erozyon faktörlerinin etkisi altındadır. Bu alanlarda kalkersiz kahverengi orman toprakları, yüksek dağ toprakları ile çıplak kaya ve molozlara rastlanılmaktadır. Topoğrafyanın dik, sarp ve dalgalı olması nedeni ile toprak örtüsü sığ veya çok sığdır. Bu nedenle kalkersiz kahverengi orman

topraklarında gelişmiş bir toprak profili yoktur. Çoğunlukla iyi gelişme gösteren ve asit karakterli A1 katmanının altında C katmanı bulunmaktadır. Bu toprakların ana maddesi kumlu kil taşı, killi, kumlu, killi veya çakıllı depozitlerdir. Çıplak kaya ve moloz arazilerde toprak katı bulunmadığı için herhangi bir toprak gelişimi söz konusu değildir.

Uludağ'ın doğal bitki örtüsünü orman oluşturur. Dağ genel olarak tekten orman sınırına kadar ormanla kaplıdır. İklim ve bakının etkisiyle kuzey yamaçta nemli ormanlar, güney yamaçta kuru ormanlar hâkimdir. Ormanın önemli bir özelliği özellikle kuzey yamaçlarında bitki basamakları bakımından örnek bir bütünlük göstermesidir. Etekten itibaren aşağı seviyelerde sert yapraklı zeytin (erika arborea), defne (laurus nobilis),erguvan (cercis siliquastrum), çınar (platanus oriantalis), kızılağaç (Almus barbata) gibi türler yer alır. 300 m ye kadar çıkan bu zondan itibaren etek ormanları başlar. Bunlar arasında kestane (castenae vesca), meşe türleri (quercus), karaağaç (ulmus campestiris), ceviz (juglans nigra), çınar (platanus), fındık (coryllus) ve çeşitli meyve ağaçları yer alır. 750 m den itibaren yağışın artması ve sıcaklığın düşmesiyle kayının (fagus orientalis) hakim olduğu ormanlar başlar. Küçük guruplar halinde karaçamlar (pinus nigra) ve gürgen (carpinus) yer alır. 1100-1400 m ler arasında karaçamlar hakim bir şekilde görülürler. 1400-2050 m ler arasında Uludağ göknarı kayın ve karaçamla birlikte bir orman oluşturur. Aralarında ardıç (juniperus), titrek kavak (populus tremula) ve sarıçam (pinus silvestis) bulunur. Endemik türler bakımından zengin olduğu bilinen Uludağ'da Uludağ Göknar'ı (abies bornmülleriana) alt türü endemiktir (Ekim 1987). 2050 m den itibaren Alpin bitkiler zonu yer alır. Bu zonda 2300 m ye kadar yumak (festuca punctoria), geven (astragalus), çoban yastığı (Acantholiman) gibi türlerle bir arada bulunan cüce ardıçlar (juniperus nana) bu seviyeden itibaren yerini ot cinsinden bitkilere bırakır. Bunlar arasında yumak, asperula nitida, mersin yapraklı ayı üzümü (vaccinium myrtillus), geven, çoban yastığı yaygındır (Güngördü 1985). Uludağ'da orman altında ve yaylalarda yer alan çiçekli bitkiler mevsimlere göre doğaya renk ve koku katarlar. Bunlar arasında kekik (thymus), menekşe (viola), yüksük otu (digidalis), damkoruğu (sedum), kardelen (galenthus), ökseotu (viscum), sabunotu (saponaria), devedikeni (circium), pelin (artemisia), nezleotu (chenepodium) yer alır (Kam'dan aktaran Doğaner 1991). Uludağ'ın güneye bakan yamaçlarında kuru ormanlar hâkimdir. Kuru ormanlar, Uludağ'ın güneydoğusunda çoğunlukla göknar, yer yerde kayınlarla temsil edilen nemli ormanların altında 1400-1500 m'den başlayarak batı ve güneye devam eder. Bu kurakçıl ormanların hâkim elemanını

önem sırasına göre karaçam (Pinus nigra), kızılçam (Pinus brutia), mazı meşesi (Quercus infectoria) ve saçlı meşe (Querscus cerris) teşkil eder (Atalay; Mortan 2006).

Uludağ bitki örtüsü bakımından zengin bir alandır. Yaylalarda yer alan ormanlık alanlar günü birlik piknik-mangal ve doğa yürüyüşü açısından ziyaretçilerin ilgisini çeker. Sarıalan'da yer alan bitki örtüsünün yarattığı temiz hava sağlık turizmi açısından değerlendirilmektedir. Özellikle bungalovlarda ve çadırlarda kalan ziyaretçilerin büyük çoğunluğu Uludağ'ın sunduğu bu temiz havadan yararlanmaktadırlar. Ayrıca yaylalarda yer alan ormanlık alanlar yaz aylarında Bursa şehrinin sıcak havasından bunalan ziyaretçiler için ideal bir ortam sunmaktadır. Bunun yanı sıra yaylalarda yer alan çiçekli bitkiler fotoğraf çekmek isteyen ziyaretçilerin ilgi odağı durumundadır.

Ülkemizin önemli kış sporları turizm merkezlerinden biri olan Uludağ, çok sayıda endemik ve nadir bitki türüne de ev sahipliği yapmaktadır. Özhatay ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada elde edilen bulgulara göre Uludağ'da toplam 169 endemik takson yayılış göstermektedir. Bilim dünyası için yeni olduğu düşünülen taksonlar ile birlikte 31'i dünya üzerinde sadece Uludağ'da yetişmektedir. Ayrıca Uludağ, küresel ölçekte nesli tehlike altında olan 3 taksonun, Avrupa ölçeğinde nesli tehlikede olan 54 taksonun yaşam alanını oluşturmaktadır (Özhatay ve ark. 2003).

Endemik türler Uludağ Milli Park sınırları içerisindeki Kirazlıyayla, Sarıalan, Oteller Bölgesi, Çobankaya, Bakacak, eski maden çevresi ile Alpin kuşaktaki Şahinkaya, Kuşaklıkaya, fatin Tepe ve Göller Bölgesi gibi taşlık/kayalık alanlarda, ardıç ve yabani defne toplulukları arasında görülmektedir (Kuşku 2012).

Bu zengin bitki çeşitliğinin yanında, sahip olduğu farklı özellikteki iklimi, iklime ve yüksekliğe bağlı olarak bitki örtüsünde görülen kademelenme, buzul devrinden kalma eşsiz jeolojik oluşumları, çok çeşitli habitat özellikleri göz önüne alınarak Uludağ'da 11. 338 hektar'lık alan 1961 yılında Milli Park olarak ilan edilmiş, 1996 yılında Milli Park sınırı 12. 762 hektar'a çıkarılmıştır. Aynı zamanda Uludağ, Birdlife International'ın Türkiye Temsilcisi olan Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD) tarafından Önemli Bitki Alanı (ÖBA,18) olarak belirlenerek, acil koruma altına alınması gereken alanlar içerisine alınmıştır. Bunun yanında Uludağ, Sakallı Akbaba (Gypeatus barbatus) ve Kaya Kartalı'nın (Aquila chrysetos) üreme populasyonlarını barındırmaktadır. Bu nedenle ÖKA (Önemli Kuş Alanları) içerisine alınmıştır (Özhatay ve ark. 2003). Ayrıca Uludağ Milli Parkı'nda endemik bir tür olarak Apollo Kelebeği (Parnassius apollo) bulunmaktadır.

Apollo Kelebekleri 2000 metreden yüksek dağlık bölgelerde yaşamaktadırlar (Kuşku 2012).

2.2. Araştırma Alanının Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası

2.2.1. Araştırma Alanında Yaylacılığın Tarihsel ve Mekânsal Gelişimi

Oğuz veya Türkmen adıyla bilinen toplulukların Anadolu'ya göç etmesi ve yerleşmesi, büyük ölçüde Büyük Selçuklu İmparatorluğu'ndaki siyasî ve demografik gelişmelerle ilgilidir. Ancak bu gelişmeleri daha iyi anlayabilmek için Oğuzların Anadolu'ya gelmeden önceki durumlarına ve Anadolu'ya doğru yönelmelerinin sebeplerine kısa da olsa değinmek gerekir.

Göktürk ve Uygur devletlerinin önemli bir unsuru olan Oğuzlar, 9. Asrın ilk yarısında Sır Derya (Seyhun) boylarıyla onun kuzeyindeki bozkırlarda yaşamaktaydılar. Yaşanılan hayat tarzı ise daha ziyade göçebeydi ve göçebelerin yegâne ekonomik faaliyeti hayvancılıktı. Bu bakımdan bunların hayvanlarını otlatacakları geniş yaylak ve kışlak alanlarına ihtiyaçları vardı. Bunun yanında Oğuzlara mensup olanlar arasında yerleşik olanlarda vardır. O dönemlerde yerleşiklere, tembel manasında "yatuk" denmesi, göçebe hayatın cazibesini gösterse gerekir (Şahin 2006;55).

9. yüzyıl ortalarından sonra Oğuzların önemli bir kısmının yurtlarından göç etme sürecine girdikleri görülüyor. Bu göç etmede iç siyasi çekişmeler ve kuzeydeki Kıpçakların baskısıyla yer darlığı ve yaylak alanlarının yetersizliğinin rol oynadığı anlaşılıyor. Bu göç edenlerden bir grup, Karadeniz'in kuzeyinden batıya doğru göç etti. Bunlar tarihi kaynaklarda "Uz" adıyla geçmektedir. Diğer bir grup ise güneyde Oğuzların bir uç şehri durumunda olan Cend'e gelmişti. Bu bölgeye gelen Oğuzların liderliğini, Kınık boyuna mensup bulunan ve Oğuz Yabgu Devleti'nde subaşı (ordu komutanı) olan Selçuk Bey yapmaktaydı. Oğuzların Cend'e gelmesi, yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Oğuzlar burada İslamiyeti din olarak kabul ettiler. İslamiyet'i kabul eden bu Oğuzlara, İslamiyet'e girmeden önce muhtelif Türk kavimleri arasında siyasi bir tabir olarak kullanıldığı anlaşılan "Türkmen" denilmeye başlandı (Şahin 2006:56).

1040 yılından sonra Tuğrul ve Çağrı Beylerin Gazneliler karşısında Dandanakan savaşında zafer elde etmesiyle Oğuz Yabgu devletinin devamı sayılabilecek bir Selçuklu Devleti kuruldu ve devletin başına Tuğrul Bey geçti. Selçuklu Devleti kurulduktan sonra

merkezi bir idare ve yasa düzeni içine girilmeye başlandı. Bu durum göçebe hayat tarzıyla pek uyuşmayan bir idare tarzıydı. Artık devlet için en önemli meselelerden biri, geçimleri için göçebe hayat yaşayan Oğuzlara yaylak ve kışlak alanları bulmak olmuştu. Bunun sonucunda Selçuklu merkezi idaresi, onları merkezi idareden uzak bölgelere, yani uç bölgelerine doğru yönlendirmeye başladı (Şahin 2006:57-58).

1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra Oğuzlar, kitleler halinde Anadolu'ya gelmeye başladılar. Bu göç dalgasına, önce Azerbaycan ile Anadolu'nun doğu uç bölgesi arasına sıkışmış bir halde bulunanlar, sonra bu uç bölgesine göre daha iç kesimlerde olanlar katıldılar. Anadolu'ya gelen bu göç dalgası, 1221-1260 yılları arasındaki Moğollar istilaları sırasında daha büyük boyutlara ulaştı. Moğol istilaları sırasında daha büyük boyutlara ulaştı. Moğol istilası sırasında Türkistan'ın geniş ölçüde tahribata uğraması, bu dönemde Anadolu'ya yerleşik unsurların gelmesinde önemli önemli bir rol oymadı. Bu gelenler arasında Karluk, Halaç ve Kıpçak gibi Türk kavimleri de vardı. Bunun sonucunda Anadolu'nun demografik, toponomik ve kültürel yapısında hızlı değişmeler olmaya başladı. Ancak bu değişimi asıl sağlayan unsur, Anadolu'ya yaygın olarak Türkmen adıyla bilinen Oğuzlardı (Şahin 2006:58).

Osmanlı Devleti'nin temellerini atan aşiretler, işte böyle bir ortamdaAnadolu'nun batı uçlarına kadar gelebilmişlerdi. Söğüt'te Selçuklulara bağlı bir uç beyliği kuran Kayı boyu ile müttefiki olan aşiretler, Türkmen geleneğinin tipik özelliklerini taşımaktaydılar. Yalnız buraya yerleştikten sonra göçebelik yerine, belirli ikimerkez, yani Söğüt ile Domaniç arasında yarı göçebelik ya da yaylacılık diyebileceğimizbir sosyo-ekonomik faaliyet türünü benimsediler. Aşiretin idaresi, komşuları ile ilişkileri geleneklere göre belirlenmekteydi. Kayı aşiretinin beyi olan Ertuğrul Gazi, bu makama Selçuklu sultanı tarafından getirilmiş değildi. O esasında irsî konumu dolayısıyla aşiretin beyi idi. Selçuklu sultanı onu idarî teşkilâta dâhil ederek "uçbeyliği"ne tayin etmişti. Dolayısıyla Kayı'nın başında Ertuğrul Gazi değil de bir başkasıolsaydı, sultan onu tayin edecekti. Demek ki bu tayin işleminde asıl belirleyici olan aşiretin kendi iç dinamikleri olmuştur. Nitekim Ertuğrul Gazi vefat ettiğinde beyliğin başına, yine müttefik aşiret reislerinin ortak kararıyla, ama Ertuğrul Gazi soyundan olan Osman Gazi getirilmiş ve bunun için Selçuklu sultanından müsaade alınmamıştı. Anladığımız kadarıyla sadece verilen karar Konya'ya bildirilmişti. Konya belirleyici değil, tasdik edici olmuştur. Her ne kadar bu sıralarda Konya'daki sultanın otoritesiartık uç bölgelerine ulaşmaktan uzak idiyse de, bu güç elinde

olsaydı farklı davranacakmıydı diye sorulabilir. Görülen odur ki, yapılan işlem geleneklere uygun olduğu için böyle bir müdahale söz konusu olmayacaktı. Girişilen gaza hareketleri sayesinde Anadolu'nun diğer bölgelerinden akın akın Türkmenler bu tarafa doğru göç ederken, Osman Gazi'nin iktidarının meşruluğu hiçbir zaman tartışma konusu olmamıştır (İnalcık 1997) Osmanlı Devleti kuruluş döneminde Bursa Keles Kocayayla ve çevresinde çadır kurmuştur. Bu dönemde göçebe bir toplum olan Osmanlılar hayvanları ile birlikte Kocayayla ve çevresindeki yayla alanlarından yararlanmışlardır. Aynı zamanda yöredeki çoğu Yörük ve Türkmen köyü o dönemlerde kurulmuştur. Bunun yanı sıra Orhan Gazi'nin Nilüfer Hatun'la düğünü de Kocayayla'da yapılmıştır. Yörük kültürünün devam ettiği Keles'te günümüzde her yıl Kocayayla Şenlik etkinliği düzenlenmektedir. Bu etkinlik geçmişten günümüze süregelen yörük kültürünü yansıtmaktadır. Ayrıca etkinlikte Orhangazi'nin ve Nilüfer Hatun'un temsili düğün etkinliği de yer almaktadır.

Ertuğrulgazi ve Osmangazi devrinde Bitinya (Bursa) denilen yöreye pek çok Türkmen toplulukları yanında Karakeçili obaları da gelip yerleşmiştir. Bunlarla Uludağ çevresine ve Bursa Ovası'na doğru akınlar düzenlenmiştir. Türkmenler ve Yörükler yeni fethedilen yörelere yerleşerek köyler kurmaya başlamışlardır. Buralardan daha batıya giderek Balıkesir ve Manisa dolaylarını yurt tutan Karakeçili obaları da olmuştur Sonraki yıllarda Balkanlara dek ulaşmışlardır. Özellikle XVIII. ve XIX. yüzyıllarda zorunlu iskana tabi tutulmuşlardır (Genç 2007). Yörede kurulan bu Türkmen ve Yörük köyleri Osmanlı Devleti döneminde hayvanları ile birlikte yöre yaylalarından yararlanmışlardır. Göçebeliğin etkin olduğu dönemde yazlık olarak kullanılan yöre yaylaları günümüzde ise tamamen turizm amacıyla kullanılmaktadır.

Anadolu'ya gelen Türkmenler, Osmanlı döneminde "Türkmen" adının yanında "Yörük" veya "Yürük" umumi adıyla da bilinmekteydiler. Onlar için Anadolu'da ortaya çıkan "Yörük" veya "Yürük" tabiri, "Yürümek" fiilinden türetilen ve "yürü" veya "yörü"nün sonuna gelen "k" ekiyle türetilmiş bir kelimedir. Osmanlı arşiv kaynaklarında "Türkmen" adının daha çok Anadolu'nun orta ve doğu bölgesinde, "Yörük" adının ise çoğunlukla Anadolu'nun batı bölgesindeki göçebeler için kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte coğrafi saha itibariyle bu iki tabiri birbirinden kesin çizgileriyle ayırmak güçtür. Zira bu tabirler, aynı bölgede aynı göçebe gurubunu ifade etmek için zaman zaman birbirinin yerine kullanılmaktaydı. Bunun yanında onlar için yaşadıkları hayat tarzının bir ifadesi olarak "Konar-göçer", "Göçer-evli", "Göçerler" ve "Göçebe" gibi tabirler de

kullanılmaktaydı (Şahin 2006:61). Nitekim Uludağ Yöresi köylerinin büyük bir çoğunluğu yörük köylerinden oluşmaktadır. Geçmişte göçebe bir hayat süren bu yörükler, günümüzde yerleşik hayat tarzını sürdürmektedirler.

2.2.2. Araştırma Alanının Nüfus Özellikleri ve Yörede Nüfus Hareketleri

Araştırmacı tarih yazarı Ömer Faruk Dinçel, Uludağ yörükleri denilince akla başta Karakeçili ve Kızılkeçili Yörükleri geldiğini söylemektedir. Dinçel'e göre, Bu iki yörük gurubu yaşam tarzları bakımından birbirinde ayrılırlar.En basit olarak Karakeçililer'in çadırları karaçadır, Kızılkeçililer'in çadırları da alaçıktır.Yine Karakeçililer yük taşımada atı kullanırlarken, Kızılkeçililer ise deveyi kullanmışlardır. Karakeçili aşiret halkı 1840'lı yıllardan itibaren Hüdavendigar Vilayetinde dağınık bir şe1kilde iskan edilmiştir.İskan edilen Karakeçililer kurdukları 101 köyde 2.865 hane oluşturarak 14.521 nüfusa ulaşmışlardır.Adranos yaylalarının tarih boyunca İnegöl ve Söğüt'ten gelen yörüklerce de yaylak olarak kullanıldığı tahrir defterlerinde zikredilmektedir. Örneğin; İnegöl Kazası'nda kışlayan Kara Bagi adlı yörük cemaati Adranos Kazası'nda Akçaköy 'de yaylamaktadır.Yine Söğüt Yörükleri içersinde yer alan Bahşılar, Keçelü, Başı Karalar gibi Yörük Cemaatleri de Adranos kazasında yaylamaktadırlar (Dinçel 2009).

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 7180 Numaralı Temettuat defterinden 1844 yılında Hüdavendigâr Eyaletinin Adranos kazasında bulunan Yörük aile reislerinin adlarını,sahip oldukları hayvanların sayısını ve genel durumlarını,yıllık kazançları ile ödedikleri vergileri öğrenebiliyoruz (tablo 2.9-2.10-2.11)(Dinçel 2009).

Tablo 2.97180 Numaralı Temettuat defterinden 1844 yılında Hüdavendigâr Eyaletinin Adranos kazasında bulunan yörük sülalelerinin adları (Dinçel 2009).

Hane	Numara	Sülale Adı	Adı
1	1	Osmanoğlu	Ali
2	1	Pozoğlanoğlu	Mehmed ve kardeşi Bekir
3	1	Çam Hasanoğlu	Mehmed
4	1	Yörük Hasanoğlu	Ahmed ve kardeşi İbrahim
5	1	Hüseyin Bey Yetimi	Mehmed
6	1	Deveci	Abdullah
7	1	Mustafa Beyoğlu	Abdullah
8	1	Çil Musaoğlu	Halil'in zevcesi
9	1	Çamoğlu	Mustafa
10	1	Terzioğlu	Mehmed
11	1	Kocagözoğlu	Hüseyin
12	1	Kara Alioğlu	Ali
13	1	Altunoğlu	Halil
13	2	-	Kara Mehmed
14	1	Altunoğlu	Ömer
15	1	Bozoğlu	Mehmed

Tablo 2.107180 Numaralı Temettuat defterinden 1844 yılında Hüdavendigâr Eyaletinin Adranos kazasında bulunan yörüklere ait hayvan varlığı (Dinçel2009)

Hane/ No	İnek	Koyun ve Keçi	Yoz Koyun ve Keçi	Yoz İnek	Buzağı	Düve	Dana	Tosun	Beygir veya Eşek	Kısrak	Tay
1	1	183	133	5	-	2	2	2	1	5	4
2	2	65	65	-	2	3	-	3	2	5	-
3	1	10	10	2	-	-	-	-	-	1	1
4	-	20	20	-	-	-	-	-	-	1	1
5	3	67	100	4	-	2	2	-	1	4	4
6	-	40	43	1	-	1	1	-	1	1	-
7	2	20	20	1	2	-	1	-	-	-	-
8	2	25	-	1	2	-	-	-	1	1	-
9	1	5	5	-	1	-	-	-	-	1	-
10	2	100	100	1	-	-	-	-	1	1	3
11	1	100	-	5	1	-	2	2	2	2	-
12	1	20	20	-	1	-	-	1	-	1	1
13/1	-	30	10	-	-	-	-	-	1	-	-
13/2	3	10	15	-	3	2	-	-	1	3	-
14	1	20	15	-	1	-	-	-	-	1	1
15	-	40	20	-	-	-	-	-	1	2	-
Toplam	**20**	**755**	**556**	**20**	**13**	**10**	**8**	**8**	**12**	**19**	**15**

Tablo 2.117180 Numaralı Temettuat defterinden 1844 yılında Hüdavendigâr Eyaletinin Adranos kazasında bulunan yörüklerin hayvanlarının sayısı (Dinçel2009)

Hane No	Özel Yıllık Vergi	Otlak ve Kışlak Vergisi	1845 Yılı Tahmini Kazanç
1	20	110	1.549
2	150	80	895
3	20	16	75
4	250	32	100
5	-	80	410
6	-	45	200
7	-	22	150
8	25	25	175
9	10	8	75
10	30	100	550
11	50	90	525
12	20	22	145
13/1	15	22	150
13/2	12	47,5	125
14	10	20,5	125
15	12	28	200
Toplam	**614**	**1.127,5**	**5.324**

Karakeçili Aşireti'nde Özbekli Cemaati'nin önemli önderlerinden biri olan Hacı Bekir Sıddık Bey'in, 1905 yılında bastırdığı "Karakeçili Aşireti" adlı kitapçıkta, kendisine bağlı olan Karakeçili köylerinin sayımını yaptırdığı ifade ediliyor. Ancak Balıkesir ve Manisa'dakiler sayım dışı bırakılmıştır. Eskişehir, Kütahya, Afyon, Bursa, Adapazarı, Kocaeli, Uşak ve Aydın'ın bir bölümü alınmıştır (Genç 2007).

Cevdet Türkay'ın arşiv belgelerine dayanarak yaptığı değerli çalışmada, Karakeçililerin Adana, Ankara, Kütahya, Urfa, Rakka, Aydın, Kırşehir, Balıkesir, Haymana, Manisa, Trablus-Şam, Kula, Eşme, Bursa ve Alaşehir yörelerinde yaşamış oldukları belirtilmektedir (Özkul 2007:201).

Tablo 2.12 Bursa ve çevresinde yer alan Karakeçili Aşireti'nin 1905 yılındaki köy adları, nüfusları ve hane sayıları (Özkul 2007)

Kaza Adı	Köy Adı	Nüfusu	Hane Sayısı
İnegöl	Yeni yörük	250	48
	Karacakaya	122	22
	Tekkederesi	115	15
	Akbaşlar	75	19
İnegöl'e Bağlı Domaniç Nahiyesi	Tolaz	140	35
	Erikli	175	41
	Dombayçayırı	87	23
	Perakende (dağınık)	75	15
Bursa (Mülhakatı)	Çataltepe	250	30
	Gölbaşı (Kestel)	200	25
Gemlik	Dışkaya (Gürsu)	350	45
	Meramobası	300	40
Yenişehir (Ertuğrul Sancağı)	Karacaali	105	35
	Karacagölet	197	80
	Burçin	112	65
Toplam	-	**2553**	**538**

Bursa köylerinde yaşayan halkın büyük çoğunluğunu Türkmen, Yörük ve Manav denilen gruplar oluşturur. Bunlar Oğuz boylarındandır. Bir bölümü dışında, hangi köyün hangi boydan olduğu tam olarak belli değildir. Çünkü bir kısmı hangi boydan ve hangi oymaktan olduklarını unutmuşlardır. Bazı köylerde de birkaç boya mensup oymaklar birbirine karışmıştır. Bu nedenle birçoğu Yörük diye anılırlar. En çok bilinenler, Kayı boyuna bağlı Karakeçili oymağı ve Kızık boyudur.Bursa çevresinde boylarla ilgili birçok damga bulunmuştur (Genç 2007).

Dağ ilçelerine bağlı 160 kadar köy vardır. Bunların hemen tamamı Türkmen ve Yörük kökenlidir. Önemli bir bölümü Karakeçili Türkmen aşiretine mensuptur.

Tablo 2.13 Bursa çevresindeki bazı Karakeçili Köyleri (Genç 2007)

İlçe Adı	**Köy Adı**	**İlçe Adı**	**Köy Adı**
Orhaneli	Çeki	**Mudanya**	Mirzaoba
Keles	Düvenli		Kaymakoba
	Kocakavacık		Hançerli
	Sorgun	**Gemlik**	Muratoba
	Belenören		Yeniköy
	Yağcılar	**Karacabey**	Beylik
	Akçapınar		Boğazköy
Büyükorhan	Durhasan	**Gürsu**	Dışkaya (eskiden Gemlik'e bağlı)
Kestel	Gölbaşı		
	Akçeler		

Osmanlı döneminde Anadolu'daki göçebe grupların hayat tarzının en belirgin özelliği, mevsimden mevsime hayvanlarla göç edilmiş olmasıydı. Bu hayat tarzıyla göçebeler, şehir ve köy hayatı yaşayan yerleşiklerden ayrılırlardı. Ancak bu göç, farklı ekonomik sebeplerle yapılan yer değiştirme değil hayvanların otlatılmasıyla doğrudan doğruya alakalı olan ve genellikle "kışla (kışlak)" ve "yayla (yaylak)" adıyla bilinen bölgeler arasında yapılan bir göçtü. Ancak bazı göçebe grupların, "kışlak" ve "yaylak" mahalleleri arasında geçirdikleri ara yerler ve dönemlerde vardı. (Şahin 2006:257).

"Kışlalar (kışlak), göçebelerin kışın barındıkları yerlerdi. Tabii olarak bu yerler, kışın soğuktan ve rüzgârdan hayvanların korunmasını sağlayacak özellikte olduğundan, daha çok dağların eteklerinde ve vadi boylarındaki kuytu yerlerde yer alırlardı. Genelde göçebeler, bulundukları yerin iklim özelliğine göre bazen Mart ve Nisan, bazen de Mayıs aylarına kadar kışlaklarda kalırlar ve ondan sonra yaylaklara doğru göç ederlerdi. "Yayla (yaylak)"lar ise baharın gelmesiyle birlikte hayvanların otlatıldığı yerlerdi. Kışlaklara göre rakım bakımından oldukça yüksek olan ve daha çok dağ düzlüklerinde yer alan yaylaklar, coğrafi açıdan geniş ot, çayır, çeşitli bitki örtüsü ve su kaynaklarına sahipti. Göçebeler, havaların soğumaya başladığı sonbahar mevsimine ve bazen havalar iyi gittiği takdirde sonbaharın ortalarına kadar yaylalarda kalırlardır (Şahin 2006:257).

Uludağ ve çevresi geçmişten günümüze kadar yörük göç yolları üzerinde yer almıştır. Araştırmacı yazar Hüseyin Genç 2009 yılındaki "Uludağ Çevresinde Yarı

Yerleşik Yaşam Süren Yörüklerin Göç Yolları" adlı yazısında Kuzey Ege ve Güney Marmara'da yer alan yörük göç yollarının birkaçından bahsetmiştir. Uludağ'ı ve Keles İlçesi'ni içine alan yörük göç yollarından bazıları şunlardır:

Yollardan biri Simav yakınlarından geçerek Gölcük yaylasını izleyen ve Kınık köyü yakınlarından ayrılarak Dağardı kervan yolunu takip edip Uludağ'ın güney eteklerine ulaşan yoldu. Eskiden Bursa'nın Dağ Yöresi'nde veya Uludağ Yöresi'nde yaşayan Karakeçili Yörükleri kışın İzmir Çukuruna ve Menemen taraflarına giderlerdi. Soğuk günleri oralarda geçirirlerdi. Yazı ise Keşiş Dağı (Uludağ) yaylalarında karşılarlardı. Bunlar XIX.yy.a değin meskun değillerdi. Belli bir köyleri ve yurtları yoktu.Burdanda anlaşılacağı üzere örneklem yaylalarımızdan Sarıalan ve Kirazlıyayla'nın geçmişte yörükler tarafından kullanıldığı gmrülmektedir (Genç 2009)

Uludağ'ın güneyinden geçen diğer birgöç yolu da şu güzegâhı izliyordu:

Her yıl Hidırellez'den sonra (6 Mayıs); Dursunbey'den, Aliova'dan yayla yollarına düşen Yörükler, Kazankuru'dan geçerek Alutça'nın başına gelirler. Buraya "Çingene yurdu" denir. Sonra Meyran Dağı-Eşen Çayından Kocaçay'ın (Kocasu) altına ulaşır ve burada konaklanır.(Yörükler konakladıkları yerlere 'yurt' derler.) Bir sonraki duraklama Düvenli'nin başında Sarıkayalar'da yapılır. Sonra Almecik (Elmacık) - Eğridere-Domaniç yaylaları ve Üçtepeler'e varılır. Kasım ayına dek buralarda kalınır. Bu ay içinde Domaniç yaylalarından Dursunbey'e doğru geriye dönüş başlar (Genç 2009). Günümüzde bu yörük göç yolları hala aktif olarak kullanılmaktadır. Yörükler kültürlerini, adet ve geleneklerini sürdürmektedirler.

2.2.3. Yayla Yerleşmeleri ve Yayla Yerleşmelerinde Mesken Tipleri

Meskenlerin bir araya toplanmaları ile meydana gelen yerleşme kavramı, köy, kasaba ve şehir gibi belirli şekiller dışında, tek ev ile köy arasında yer alan geçici ya da devamlı, toplu ya da dağınık karakterdeki yerleşme tiplerini de kapsayan geniş bir kavramdır (Tanoğlu 1969:1)

Anadolu'ya 1071 Malazgirt savaşından önce başlayan, ancak zaferle hızlanan Türk boylarının göçüyle, Hıristiyan kır nüfusu yerlerinden edilmemiş, seyrek yerleşme dokusu arasındaki boşluklara Türk köyleri kurulmuştur. Selçuklu Devleti'nin kuzey, güney ve batı sınırlarını koruma görevi verilen, hayvancılıkla uğraşan konar-göçer boylar, hayat tarzları

gereği, büyük ölçüde yarı yerleşik bir düzeni seçmişler, alt ve üst kuşaklar (*kışlaklar ile yaylaklar*) arasında yer değiştirmişlerdir (Özgür 2010: 23).

Osmanlı dönemi Türkiye'sinde konar-göçerlerin yerleştirilmesi(zorla veya istekli olarak) de yerleşme konusunda önemli sonuçlar doğurmuştur. Yine Türkiye'de binlerce köyün boy ve oymak ismini taşıması bu iskân siyasetinin bir sonucudur (Yörük veya Yürük ile başlayan 26 köy vardır). Yaylakta hayvancılık, kışlakta basit çiftçilik yapan ve yarı yerleşik bir düzene geçen konar-göçerler zamanla ana gruptan ayrılarak 10-50 hanelik daha küçük gruplar oluşturmuş yaylak ve kışlak alanlarında daimi evler inşa etmiştir. (Özgür 2010: 26).

Türkiye'deki yayla alanları ve yerleşmelerinin dağılışına bakacak olursak şöyle bir manzara ile karşılaşırız: Yaylalar, Kuzeydoğu Anadolu'da Artvin'in doğusundan başlamak üzere Çoruh-Kelkit oluklarıyla Karadeniz arasında uzanan dağlar ve yüksek platolar sahasında sıklaşır. Yazın ancak 1–1,5 ay kalınabilen, zaman darlığı ve çetin iklim koşulları yüzünden Doğu Karadeniz Bölümü yaylaları, 2000-2300 m. ve 2500-2700m. yüksekliğindeki iki basamakta toplanmıştır(Özgür 2010: 48).

Orman üst sınırına yakın olan ilk basamakta yayla yerleşmeleri, yapımında ağaç ve taşın ortaklaşa kullanıldıkları meskenlerden oluşmaktadır. Çığ tehlikesi olmayan bir sırtın güneye bakan yakası; bir buzul vadisi veya sirk gölü kenarına kurulmuş toplu ya da tek sıra dizilmiş meskenlerden oluşan yayla yerleşmelerinde, bu meskenlerin taştan (kâgir) yapılmış alt katları ahır şeklinde kullanılırken, oturup kalkılan üst kat ahşap malzemeyle inşa edilmiştir. Otluk ismi verilen ot yığınları eve bitişik haldedir. Daha yukarılardaki yaylalarda manzara değişirken, *pak*denilen meskenlerin yapı malzemesi taştır. Taşların üst üste konulması ve üzerinin tahta, çinko veya çadır beziyle kapatılmasıyla oluşturulmuş bu basit kulübeler yayla evlerini meydana getirmektedir. Bu evlerin bitişiğinde taş duvarlarla oluşturulmuş ve hayvanların gecelediği hayvan barınakları yer almaktadır (Özgür 2010: 48).

Batıya doğru Canik, İsfendiyar, Bolu, Ilgaz ve Köroğlu dağları da yaylacılık faaliyet alanlarına karşılık gelmektedir. Ardahan, Oltu, İspir, Tortum çevresinde, Koyulhisar-Suşehri, Tokat kuzeyi (*Yaylacık Dağı*) ve doğusundaki, Gümüşhacıköy kuzeyindeki yaylaları da Kuzey Anadolu yaylalarına ilave etmek gerekir. Doğu Karadeniz dağlarından batıya gidildikçe dağların yükseltisinin azalmasına bağlı olarak, daha çok orman içindeki otlakların bulunduğu düzlüklerde karşılaştığımız yaylalarda, ahşap malzemenin bolluğu

nedeniyle çoğu tomrukların üst üste koyulmasıyla inşa edilmiş yayla evleri belirir. Bu kısımdaki yaylaların bir diğer özelliği, esas oturulan köye mesafe olarak yakınlık durumudur. Beslenen hayvanlarda da küçükbaş (*daha çok koyun*) sürüleri dikkat çekicidir (Özgür 2010: 49).

Toros silsilesi boylu boyunca bir yaylalar bölgesidir. İklimin yükseltiyle birleşerek yaz ve kış mevsimleri arasında yarattığı tezat, Toroslar üzerinde özellikle küçük baş hayvanların faydalanabileceği bitki katlarının kademe kademe yayılışı, kıyı ovaları ile dağ ve platoları birbirine bağlayan yaylacılık faaliyetlerine imkân tanımıştır. Torosların yayla yerleşmeleri genelde keçi kılından elde dokunmuş ve birbirine dikilerek oluşturulmuş çul veya keçe çadırlardan meydana gelmektedir (*Yörük yaylacılığı*). Yaylalardan bir kısmı da kışın yağan ve biriken karın yükünü taşıyamayacağı için, her yaylaya varışta üzerine çadır bezi gerilen veya sedir tahtalarıyla örtülen, dönüşte sökülen dağınık ve basit evlerden oluşmaktadır. Yazları yağışın son derece az düştüğü bu bölgenin ormana komşu yaylalarında, tomruk ve tahtadan yapılmış meskenlerin üzerleri tamamen açık da olabilmektedir (Özgür 2010: 49).

Doğu Anadolu'da Erzurum kuzeyinde, Van gölü çevresinde, Munzur, Bingöl ve Şerafettin dağlarında, Güneydoğu Toroslarda da yaylalarla karşılaşılmaktadır. Doğu Anadolu'nun çadır kümeleri halindeki yayla yerleşmeleri, Orta Anadolu'da yerlerini üst üste konmuş taştan veya kerpiçten yayla evlerine terk eder. Orta Anadolu yaylaları, Konya doğusu, Tuz gölü kuzeybatısı, Sultandağı, Alaca Dağ, Emir Dağı, Yozgat kuzeyi, Erciyes Dağı ve Sündiken Dağlarında göze çarpmaktadır. Ülkemizde ayrıca, Menteşe yöresinde, Bozdağlar'da, Madra, Yunt ve Kaz Dağları ile Uludağ kütlesi ve onun doğu devamı olan Domaniç-Yirce Dağı'nda da yaylacılık faaliyetlerine ve yayla yerleşmelerine tesadüf edilmektedir. Ancak bunlardan bir bölümü eskiden beri sayfiye yaylası özelliği göstermektedir (Özgür 2010: 49).

Araştırma alanımızda geleneksel anlamda yayla yerleşmeleri olmadığını görmekteyiz. Daha çok rekreasyonel yaylacılığın yürütüldüğü yaylalarımızdan Sarıalan'da kamp çadır alanları ve bungalov, baraka tarzı evler mevcuttur. Sarıalanda 350 çadır bulunmaktadır. Ayrıca 1970 yılında doğal taştan yapılan 13 adet bungalov ve 29 adet baraka vardır. Bu evler tek katlı olup 30 metrekare ile 75 metrekare arasında değişmektedir. Sarıalan'da idareye ait hizmet binaları, 4 adet kır gazinosu (2 adet restaurant et mangal), 5 tane satış dükkânı, 1 adet sıhhi tesis, 5 adet otopark alanı

mevcuttur. Yaylada ayrıca 100 adet piknik masası, 1 adet mescit, 2 adet günübirlik alanda tuvalet, 8 adet de çadırlı alanda tuvalet yer almaktadır.

Şekil 2.12. Sarıalan yerleşim planı ile ilgili uydu görüntüsü (Google Earth 2011)

Kirazlıyayla'da ise 1 adet maliyeye ait tesis, Uludağ Üniversitesi sanatoryum tesisi, 1 adet büfe, Milli Parklara bağlı idari binalar, 100 adet piknik masası ve 2 adet tuvalet mevcuttur.

Şekil 2.13 Kirazlıyayla yerleşim planı ile ilgili uydu görüntüsü(Google Earth 2011)

Kocayayla yaklaşık olarak 50 dönüm alana sahiptir. Yaylanın içinden geçen Keles-İnegöl yolunun batı tarafı Belediye'ye ait olup, yolun doğu tarafı Keles Orman İşletmesi tarafından C tipi mesire yeri olarak geçmektedir. Yaylada 1 adet büfe, 1 adet kır gazinosu, 1 adet kır kahvesi, 1 adet mescit, 2 adet idari büro, jandarma odası, Belediye başkanı misafir odası, hastane sağlık odası, 5 adet tuvalet (yarı tarafı erkek yarı tarafı kadın), 1 adet su deposu, 15 ayrı noktada çeşme, 1 adet çocuk parkı, 200 adet piknik masası, 3000-5000 metrekare arası otopark alanı ve yayla içerisinde yapay bir göl mevcuttur. Bunun yanında yaylanın 15 dönümlük alanı belediye tarafından çadır alanı olarak kullanılmaktadır. Söz konusu alanda yaz aylarında 100 adet çadır kurulmaktadır.

Ayrıca Kocayayla'da Oba kamp adında yayla evlerinin olduğu bir kamp alanı mevcuttur. Kamp alanı özel bir işletme tarafından kullanılmaktadır. Bu alanda 11 bungalov

mevcuttur. Aynı zamanda kamp alanı içinde at biniciliği, atv motor sürüşü, okçuluk, paintball, trekking vb. sportif aktiviteler yapılmaktadır.

Şekil 2.14 Kocayayla yerleşim planı ile ilgili uydu görüntüsü (Google Earth2011)

2.3. Yaylalardan Yararlanma

2.3.1. Yaylalarda Hayvancılık Faaliyetleri

Göçebe ve yarı göçebelik bugün de dünyanın bazı bölgelerinde yaygın olan bir hayat tarzıdır. Hattasadece kurak ve yarı kurak bölgelerde değil, fakat ekvatoral ve subpolar bölgelerde de göçebeve yarı göçebe insanlar yaşar. Ancak Afrika'nın Atlas okyanusu kıyılarından Orta Asya'dakikurak bölgelere kadar uzanan geniş bir saha, bu hayat tarzının belirgin olduğu kuşak olarakdikkati çeker (Barth 1961:1-10; Roth ve Fratkin'den aktaran Doğanay 2010). Türkiye'nin geniş anlamdasubtropikal kuşakta yer alması, yaz devresinde çoğu bölgemizde çayırların yeşil kalmasınısağlayacak yağış azlığına neden olur. Buna bağlı olarak çayır ve su kaynakları problemi,özellikle alt zonda, mera hayvancılığını

sekteye uğratmakta ve yaylacılık adı verilen ritmikyer değiştirme hareketlerinin ortaya çıkmasına ve gelişmesine zemin hazırlamıştır (Tunçdilek1978:59). Ancak yaylacılık faaliyetinin gelişmesini sadece doğal çevre faktörlerine bağlamakdoğru olmaz. Tarihsel süreç içerisinde yaylacılığın gelişmesine zemin hazırlayan sosyal veekonomik etmenlere de aynı ölçüde önem vermek gerekir (Emiroğlu 1977:24). Nitekimklâsik antik çağda ve Bizans döneminde Anadolu'da gerçek anlamda yaylacılık aktivitesininolmadığı görülmektedir. Buna karşılık Osmanlı toplumunu meydana getiren en önemliunsurlardan birini de hiç şüphesiz konar-göçer tabir edilen ve yarı göçebe hayat yaşayanaşiretler teşkil etmektedir. Genellikle hayvancılıkla uğraşan bu aşiretler, göçebeliközelliklerini hayvanlarına otlak temin etmek amacıyla sürdürmek zorunda kalmışlardır(Orhonlu 1987:12; Halaçoğlu 1988: 14). Bunun yanında Ortaçağ Anadolu'sunda yaylalar veyüksek sırtlar bir yandan mükemmel yaz otlakları içerirken, öte yandan engebeli yapılarıylahareket yetenekleri daha kısıtlı Bizans ordularının saldırı ya da savunmalarını zora sokuyordu(Lindner 2000: 33).

Anadolu'da çok yaygın bulunan dağlık alanlar ile alçak saha farkının ortaya koyduğuve mevsimlerin tayin ettiği ritmik hareketlerin temelini hayvancılık ekonomisi oluşturur(Tanoğlu 1996:244). Hayvan sürülerini beslemek, bazı yörelerde hayvanlara kışlık kuru otüretmek ve hayvan ürünleri elde etmek amacıyla yaylalara çıkılır. Bu faaliyet birçokköyümüzün geçim ekonomisinde, âdeta dengeleyici ve tamamlayıcı bir üretim biçimidir(Doğanay 1997:287).

Hayvancı toplulukların kendilerine has bir yapıları vardır. Anadolu'ya gelen Türkler "göçebe-çoban" ve "çiftçi-köylü" kültürleriyle hayvancılık geleneklerinin izlerini yaşatmışlardır. Ülkemizde önemli bir uygulama alanı bulan ve daha çok gelenekselliği ağır basan topluluklar tarafından sürdürülen göçer hayvancılığını ve buna bağlı geleneksel hayvancılık önemli bir ekonomik uğraşıdır (Kutlu 1987:10).

Türkiye'de toprağa bağlı olmayan, çadır hayatı yaşayan, ekonomik faaliyeti yalnız küçükbaş hayvan yetiştirmeye dayanan, mevsime göre stepten yaylaya, yayladan stepe uzun bir mesafe kat ederek bazen ağır, bazen hızlı yer değiştiren, akrabalık ve soy ilişkileriyle birbirine bağlı, kendi içinde toplumsal bir örgütlenme gösteren göçebe aşiretler bulun-maktadır. Bunlar yaşamlarını göçebe çobanlık yaparak sürdürmektedirler. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi step ve yaylalarında, Güney ve Doğu Toroslarda yaşayan göçebelerin son yıllarda sayıları azalmıştır. Göçebelerin giderek yerleşik hayata

geçmesinin ardından göçebelik yerine yarı göçebelik faaliyeti ağırlık kazanmıştır. Yarı göçebelik, göçe-belikten yerleşik hayata geçerken göçebelik sisteminde meydana gelen gelişmeyi ifade eder. Yaylacılıktan farklı olarak kışlar genellikle konutlarda geçirilir. Yaz başlarında yerleşik grubun bir bölümü hayvanlarla beraber yaylalara göç etmekte, ya da aynı grubun yerleşik hayata henüz geçmemiş göçebe çobanlık yapan grubuna katılmaktadır (Emiroğlu 1977:21).

Yörede yer alan yaylalardan günümüzde sadece az da olsa Kocayayla'da hayvancılık faaliyetleri yürütülmektedir. Yayla sınırları içerisinde hayvan barınağı bulunmamasına rağmen çevresinde barınaklar yer almaktadır. Keles Belediyesi'nden alınan bilgiye göre Kocayayla'nın içinden geçen yolun kuzey tarafı mera alanı olarak kullanılmaktadır. Yaylanın mera alanı olarak kullanılan bu bölümü açık artırma ile hayvancılıkla uğraşan yerli halka kiralanmaktadır. Ayrıca yayla çevresinde hayvancılıkla uğraşan yerli halkın hayvan barınakları bulunmaktadır. Bu hayvan barınaklarının sahiplerinden bazılarının isimleri şunlardır; Adil Şahan, Niyazi Şahan, Mustafa Orhan ve Adem Çelik olarak belirtilmiştir. Yayladan ortalama 2000 tane küçükbaş, 100-150 tane de büyükbaş hayvan yararlanmaktadır. Ancak bu büyükbaş hayvanların kurban bayramı öncesinde doğu illerinden getirildiği öğrenilmiştir. Getirilen bu büyükbaş hayvanlar kurban bayramına kadar yaylada otlatılmaktadır.

Şekil 2.15 Kocayayla'da şenlik düzenlenen günlerde yakın çevrede hayvan otlatma faaliyetleri devam etmektedir (Ağustos 2013).

Sarıalan'da ise yaylalarda hayvancılık faaliyeti yoktur. Yalnızca Milli Park sınırları içinde belirlenen alanlarda hayvancılık yapılmaktadır. Ayrıca otlatma faaliyetleri bir plan çerçevesinde olmaktadır. Otlatma planına göre Milli Park mera alanı 3 bölgeye ayrılır. Büyükdere Çelebi mevkii 408.65 hektar, Karanlık Meşe mevkii 80 hektar ve Milli Kireçlidere Buruntepe 54.6 hektardır. Otlatma sahasında 2000 küçükbaş hayvana izin verilmektedir. Bu hayvanlar yalnızca koyunlardır. Keçiye ise izin verilmemektedir. Milli Park içindeki alanın yalnızca 1 Haziran-15 Ekim arasında mera olarak kullanılmasına izin verilmektedir. Ancak köylerin yine de izin alması gerekmektedir. Mürseller, Bağlı, Kirazlı köyleri genelde meradan yararlanan köylerdir.

2.3.1. Yaylalarda Turizm Faaliyetleri

Yörede yer alan yaylalardan Sarıalan; hem günübirlik piknik, gezi, doğa yürüyüşü amacıyla hem de çadır alanlarının ve yayla evlerinin (bungalov) varlığı ile sağlık turizmi açısından önem teşkil eder.

Yayla turizmi jeomorfolojide yüksek düzlükleri (plâto) ifade eden yaylaların turizm amaçlı kullanımıyla ortaya çıkmıştır. Başlıca hayvancılık ve tarım amaçlı olarak yapılan yaylacılık faaliyeti halk arasında "hava değişikliği" olarak adlandırılan sağlıklı iklimde bulunmayı da geleneksel olarak içermektedir. Yayla turizminde de asıl çekici etmen sıcaklığın fazla olduğu aşağı seviyelerden, ılıman değerlere doğru kaçıştır. Yayla turizmine en uygun yükselti kuşağı, insan sağlığı açısından uygun sıcaklık ve basınç şartlarına sahip 800-2000 m'ler arasında yer almaktadır. Yatay yönde ve aşağı seviyelerdeki yaylalar, daimi yerleşmelerin de yer aldığı bir kuşak olarak kırsal turizmin konusu içine girmektedir. Dağlık alanlarda orta yükseklikteki yaylalar, konaklama tesisleriyle kullanırken, 2000 m'nin üzerindeki yaylaların insan sağlığı açısından rekreasyonel faaliyetler için sadece günlük kullanılması uygundur (Doğaner 2001:203).

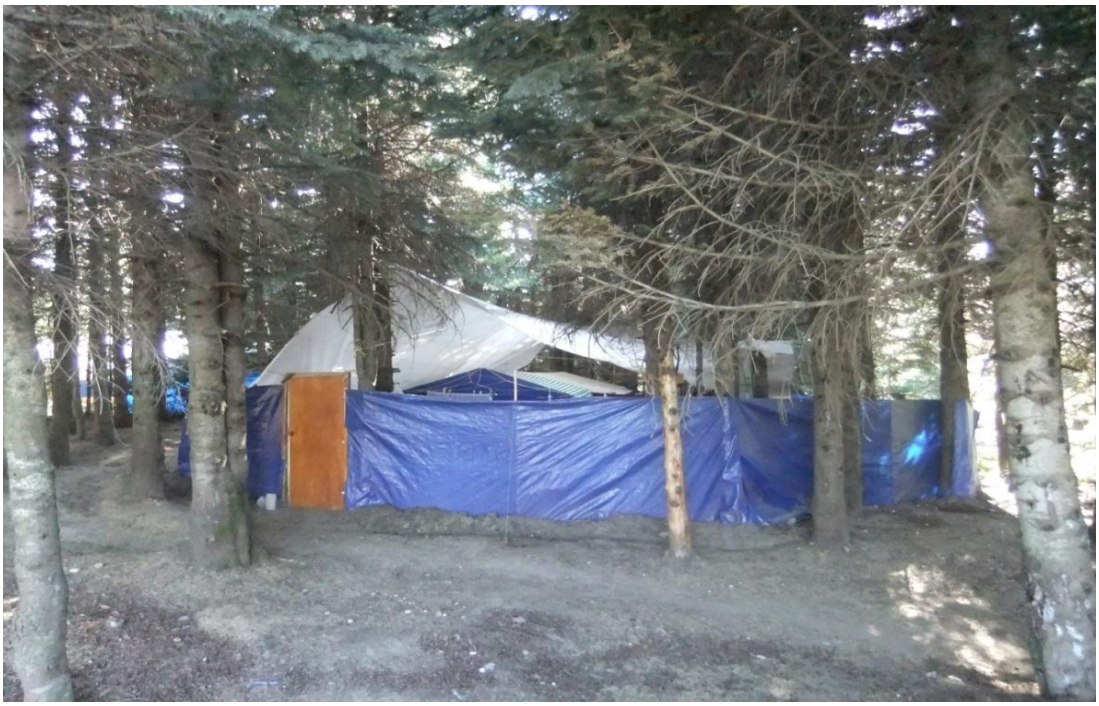
Sağlık Turizmi; "sağlığı koruma, iyileşme amaçlarıyla belirli bir süre için (genellikle 21 gün) yer değiştiren insanların doğal kaynaklara dayalı turistik bir tesise giderek kür uygulaması, konaklama, beslenme ve eğlence gereksinimlerini karşılaması sonucu doğan hareketlerdir."(Boz 2004). Nitekim araştırma alanımızda yer alan Sarıalan'da çadırlarda ve yayla evlerinde mayıs ayından eylül ayına kadar kalan ziyaretçiler sağlık açısından faydalandıklarını belirtmişlerdir. Özellikle astım hastaları, böbrek, kalp rahatsızlığı olan hastalar yaylaya gelmekte ve kalmaktadırlar. Uludağ Milli Parkı tarafından kiralanan yerlerde kalan bu ziyaretçilere altyapı olarak sadece elektrik hizmeti verilmektedir.

Kiralanan barakalarda şebeke suyu, mutfak, banyo ve tuvalet bulunmamaktadır. Ayrıca barakalar eski yapılar olduğu için doğal görünüm açısından da güzel bir görüntü sağlamamaktadırlar.

Şekil 2.16 Sarıalan'da ziyaretçiler sağlık turizmi ve konaklamak için yayla evlerinde kalmaktadırlar (Temmuz 2011)

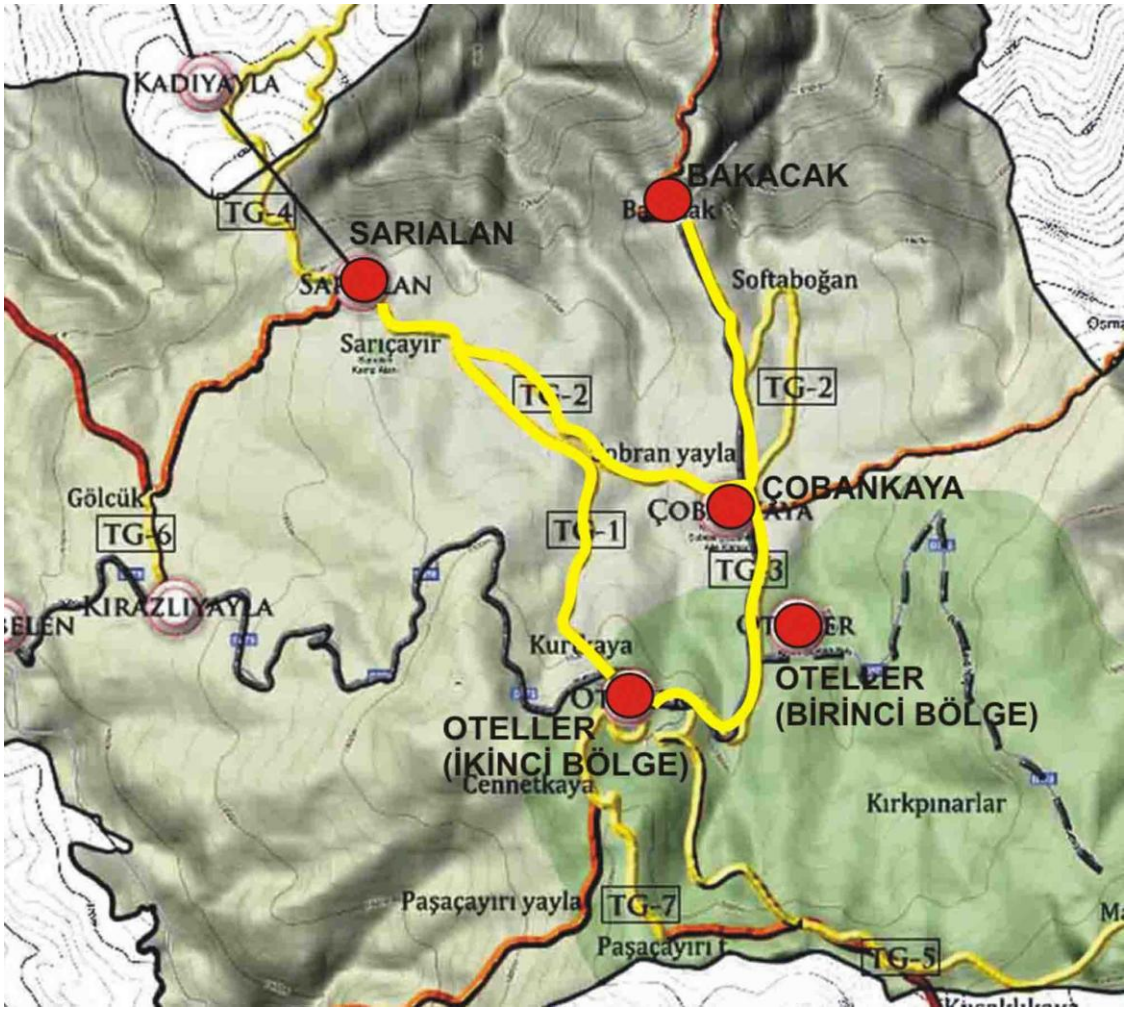

Şekil 2.17 Sarıalan'da çadır kamp alanında yer alan bir çadırdan görünüm (Temmuz 2011)

Sarıalan'da diğer turizm etkinlikleri ise doğa yürüyüşü ile doğal yaşamı gözlemleme etkinlikleridir. Doğa yürüyüşü için Sarıalan'da yürüyüş parkurları oluşturulmuştur. Bursa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Uludağ Çalışma Grubu Başkanı Serdar Kuşku'nun hazırladığı haritada yürüyüş parkurları da gösterilmiştir. Sarıalan'dan Bakacak mevkiine giden yürüyüş parkuru Sarıalan'a gelen ziyaretçiler tarafından kullanılmaktadır. Kırmızı işaretlerle kayalara izlenmesi gereken yönlerin çizildiği bu parkur Saralan Yaylası'ndan başlayıp Çobankaya'ya ulaşır. Buradan itibaren ikiye ayrılan yolun bir kolu otellere, diğer bir kolu ise Bakacak Mevkii'ne kadar gitmektedir. Sarıalan'da mevcut bir diğer parkur ise doğrudan Oteller bölgesine ulaşan parkurdur(şekil 2.18).

Şekil 2.18 Sarıalan Yürüyüş Parkurları (Uludağ ve Milli Park, 2012 adlı kitaptan alınarak düzenlenmiştir)

Bunun yanında Sarıalan'a teleferik ile ulaşımın olması turizm açısından Bursa'nın hatta Türkiye'nin en önemli alanı olarak görülebilir. Özellikle yaz aylarında binlerce kişi Teleferik ile Uludağ'a çıkmakta Bursa manzarasının eşsiz güzelliğini izlemektedirler. Ziyaretçiler Bursa'nın Teleferik Mahallesi'nde bulunan teleferik istasyonundan teleferiğe binmektedirler. Teleferik Mahallesi adını burada bulunan teleferik istasyonundan almıştır. Teleferiğe binen ziyaretçilerin ilk durağı Kadıyayla teleferik istasyonudur. Kadıyayla'dan devam eden teleferiğin son istasyonu ise Sarıalan teleferik istasyonudur. Ekolojik bir ulaşım türü olan teleferiğe, ziyaretçileryaz aylarında ve kış aylarında yoğun ilgi gösterirler.

Tablo2.141989 - 2012 yıllarıarasındaaylaragöreteleferik kullanımı ve yolcu sayıları (Teleferik Şube Müdürlüğü)

AYLAR	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995-2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	TOP.	ORT.
OCAK	12370	11282	11440	5541	11342	17891	-	7218	7289	7056	7043	15666	24906	12861	16058	12168	8614	13327	20442	**222514**	**13089**
ŞUBAT	16837	22281	7816	8712	12107	13856	-	12129	13214	17927	7452	8941	9564	18500	17224	12226	8342	20919	16605	**244652**	**14391**
MART	7233	11932	7840	4468	10822	11315	-	12527	8216	8821	6627	8839	6712	10831	8164	4879	7891	10272	17407	**164436**	**9673**
NİSAN	3363	3768	16204	8164	6041	3525	-	4587	5166	2389	6932	2424	11000	10587	-	-	-	1854	5834	**91838**	**7064**
MAYIS	9306	9989	2820	5458	8399	9362	-	8255	12272	12576	-	14074	31500	17319	16300	-	13951	17582	18836	**207999**	**14857**
HAZİRAN	1150	17944	16539	17514	21654	-	-	24019	26508	26801	-	25607	25100	32319	30820	-	23876	36266	41124	**367241**	**28249**
TEMMUZ	50126	68072	32283	37441	45408	-	-	50399	56199	52516	1255	53467	45653	51200	56284	53500	58900	62883	36950	**812536**	**58038**
AĞUSTOS	66538	53643	43641	53610	62544	-	-	50645	52949	56479	1644	58876	52148	50407	52175	39689	28968	17288	31486	**772730**	**55195**
EYLÜL	30376	25412	26562	22987	20918	-	-	19116	23725	21380	-	24470	18603	14218	7814	16248	26104	36733	30951	**365617**	**26116**
EKİM	12365	12531	8278	12692	13879	-	-	15163	15737	10033	8088	6946	10206	13842	17973	14848	13148	14009	23444	**223182**	**14879**
KASIM	7336	5488	4445	5608	9161	-	-	3800	3244	10754	5138	9607	8102	6538	8342	10510	14799	17348	-	**130220**	**8681**
ARALIK	12674	8815	9762	7433	7503	-	-	8116	16124	9761	6480	8279	10607	16707	13509	6450	5598	12799	-	**160617**	**10708**
TOPLAM	**229674**	**251157**	**187270**	**189628**	**229778**	**55949**	-	**215974**	**240643**	**236493**	**50659**	**237196**	**254101**	**255329**	**244663**	**170518**	**210191**	**261280**	**243079**	**3763582**	**206895**
AYLIK ORT.	**19140**	**20930**	**15606**	**15802**	**19148**	**11190**	-	**17998**	**20054**	**19708**	**4222**	**19766**	**21175**	**23212**	**22242**	**15502**	**19108**	**23753**	**22098**	**330652**	**21745**

Tablo 2.14'e baktığımızda yılın her ayında teleferikten yararlanıldığı görülür. Uludağ'ın kış turizmindeki öneminden dolayı yolcular kışın da teleferiği yoğun olarak kullanmaktadırlar. Kışın günübirlik olarak Sarıalan'a kadar giden yolcular oradan Uludağ oteller bölgesine gitmektedirler. Yaz aylarında ise özellikle Temmuz, Ağustos ayları en çok yolcunun taşındığı aylar olarak karşımıza çıkmaktadır. Teleferik tesisinin işletmesi 1995-2000 yılları arasında özelleştirildiği için yolcu sayıları verisi mevcut değildir. Ayrıca 2004 yılında halat ihalesinin gecikmesi nedeniyle (Mayıs-Haziran-Eylül) teleferikle bir süre yolcu taşımacılığı yapılmamıştır. Tesis yeni teleferik projesi nedeniyle 01.11.2012 tarihinden itibaren yolcu taşımacılığına tamamen kapatılmıştır.

Şekil 2.19 Bursa'dan Sarıalan'a çıkış yapan teleferikten görünüm (Mayıs 2010)

Sarıalan'da diğer önemli faaliyet ise günübirlik dilenme, piknik-mangal yapma etkinliğidir. Özellikle yerli ziyaretçiler hafta sonları piknik-mangal amacıyla yaylaya çıkmakta ve vakit geçirmektedirler. Bunun yanı sıra son yıllarda Sarıalan'a yaz aylarında gelen yabancı ziyaretçi sayısında artış olmaktadır. Genellikle turlar yolu ile gelen ziyaretçiler Sarıalan'a guruplar halinde teleferik ile çıkmaktadırlar. Dönüşte ise geldikleri tur otobüsleri ile Sarıalan'dan Bursa'ya inmektedirler. Sarıalan'a gelen yabancı ziyaretçiler

yaylanın doğal ortamında vakit geçirmekte, yayla alanını gezmektedirler. Bunun yanı sıra et mangal restoranlarında yemek yemektedirler.Ayrıca 2012 yaz aylarından itibaren faaliyete geçen ATV safari turları yerli ve yabancı ziyaretçiler tarafından ilgi ile karşılanmaktadır.

Şekil 2.20 Sarıalan'da ziyaretçilere hizmet sunan et mangal restoranı (Temmuz 2011)

Kirazlıyayla genellikle günübirlik piknik alanı olarak kullanılır. Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında ise hem okul öğrencilerinin, hem de çeşitli tesis ve kurum çalışanlarının eğlence, piknik düzenledikleri bir alandır.

Tablo 2.15 Uludağ Milli Parkı'na 2011 yılında giriş yapan araç ve ziyaretçi sayıları (Uludağ Milli Park Müdürlüğü)

AYLAR		MOTOSİKLET	K. VASITA	MİNİBÜS	MİDİBÜS	B. VASITA	TOPLAM
OCAK	ADET	10	12.600	1.782	175	147	14.714
	KİŞİ	**10**	**50.400**	**17.820**	**3.500**	**5.880**	**77.610**
ŞUBAT	ADET	8	22.900	2.484	191	215	25.798
	KİŞİ	8	**91.600**	**24.840**	**3.820**	**8.600**	**128.868**
MART	ADET	20	12.300	1.229	130	141	13.820
	KİŞİ	20	**49.200**	**12.290**	**2.600**	**5.640**	**69.750**
NİSAN	ADET	17	3.700	448	75	62	4.302
	KİŞİ	17	**14.800**	**4.480**	**1.500**	**2.480**	**23.277**
MAYIS	ADET	48	4.200	530	57	56	4.891
	KİŞİ	**48**	**16.800**	**5.300**	**1.140**	**2.240**	**25.528**
HAZİRAN	ADET	81	5.400	630	17	30	6.158
	KİŞİ	81	**21.600**	**6.300**	**340**	**1.200**	**29.521**
TEMMUZ	ADET	134	19.100	2.440	120	80	21.874
	KİŞİ	134	**76.400**	**24.400**	**2.400**	**3.200**	**106.534**
AĞUSTOS	ADET	150	8.250	644	20	6	9.070
	KİŞİ	150	**33.000**	**6.440**	**400**	**240**	**40.230**
EYLÜL	ADET	257	11.450	988	49	30	12.774
	KİŞİ	257	**45.800**	**9.880**	**980**	**1.200**	**58.117**
EKİM	ADET	39	3.900	274	10	14	4.237
	KİŞİ	39	**15.600**	**2.740**	**200**	**560**	**19.139**
KASIM	ADET	25	5.500	503	33	30	6.091
	KİŞİ	25	**22.000**	**5.030**	**600**	**1.200**	**28.915**
ARALIK	ADET	131	7.300	1.091	63	40	8.625
	KİŞİ	131	**29.200**	**10.910**	**1.260**	**1.600**	**43.101**
TOPLAM	ADET	920	116.600	13.043	940	851	132.354
	KİŞİ	920	**466.400**	**130.430**	**18.800**	**34.040**	**650.590**

Tablo 2.16 Uludağ Milli Parkı'na 2012 yılında giriş yapan araç ve ziyaretçi sayıları (Uludağ Milli Park Müdürlüğü)

AYLAR		MOTOSİKLET	K. VASITA	MİNİBÜS	MİDİBÜS	B. VASITA	TOPLAM
OCAK	ADET	17	16.000	2.505	180	187	14.714
	KİŞİ	**17**	**64.000**	**25.050**	**3.600**	**7.480**	**77.610**
ŞUBAT	ADET	0	14.400	1.695	125	173	25.798
	KİŞİ	0	**57.600**	**16.950**	**2.500**	**6.920**	**128.868**
MART	ADET	12	11.000	1.030	94	85	13.820
	KİŞİ	12	**44.000**	**10.300**	**1.880**	**3.400**	**69.750**
NİSAN	ADET	81	5.700	908	90	84	4.302
	KİŞİ	81	**22.800**	**9.080**	**1800**	**3.360**	**23.277**
MAYIS	ADET	66	3.800	452	22	31	4.891
	KİŞİ	**66**	**15.200**	**4.520**	**440**	**1.240**	**25.528**
HAZİRAN	ADET	136	10.700	1.078	38	24	6.158
	KİŞİ	136	**42.800**	**10.780**	**760**	**960**	**29.521**
TEMMUZ	ADET	222	20.700	2.268	96	44	21.874
	KİŞİ	222	**82.800**	**22.680**	**1.920**	**2.200**	**106.534**
AĞUSTOS	ADET	294	12.000	1.006	43	19	9.070
	KİŞİ	294	**48.000**	**10.060**	**860**	**760**	**40.230**
EYLÜL	ADET	294	7.800	834	57	21	12.774
	KİŞİ	294	**31.200**	**8.340**	**1.140**	**840**	**58.117**
EKİM	ADET	98	6.700	595	34	34	4.237
	KİŞİ	98	**26.800**	**5.950**	**680**	**1.360**	**19.139**
KASIM	ADET	26	4.000	379	25	27	6.091
	KİŞİ	26	**16.000**	**3.790**	**500**	**1.080**	**28.915**
ARALIK	ADET	145	7.100	1.154	77	85	8.625
	KİŞİ	145	**28.400**	**11.540**	**1.540**	**3.400**	**43.101**
TOPLAM	ADET	1,391	119.900	13.904	881	814	132.354
	KİŞİ	1.391	**479.600**	**139.040**	**33.000**	**33.000**	**650.590**

Uludağ Milli Park sınırları içinde yer alan Sarıalan ve Kirazlıyayla yaz kış yerli ve yabancı ziyaretçiler tarafından ziyaret edilmektedir. Tablo 2.15'te 2011 yılında ve tablo 2.16'da 2012 yılında Milli Parklar'a giriş yapan araç ve yolcu sayıları verilmiştir. Tablo 2.15 ve tablo 2.16 incelendiğinde kış turizm sezonunda (Aralık-Ocak-Şubat) ziyaretçi sayısının çok olduğu görülmektedir. Bunun yanında yayla turizm sezonu diyebileceğimiz yaz aylarında da (Haziran-Temmuz-Ağustos) çokça ziyaretler gerçekleşmektedir. Hatta yaz aylarında yapılan ziyaretlerin kış aylarında yapılan ziyaretlere sayısal olarak yakın olduğu görülmektedir. Bu durumun sonucu olarak ta Uludağ Yaylalarının yaz aylarında da kış ayları kadar ziyaret edildiği söylenebilir.

Kocayayla ise diğer yaylalara göre hem konumu hem de çevresindeki nüfusu itibari ile kırsal turizm hareketinin daha yaygın olduğu bir alandır. Kocayayla'da da günübirlik piknik alanı olarak kullanım yaygındır. Bunun yanında yayla içerisinde 2009 yılında yapılan Oba Kamp alanı mevcuttur. Oba Kamp alanı içinde 6 Bungalov ev yer almaktadır. Ayrıca Oba Kamp'a gelen ziyaretçiler çeşitli turizm aktivitelerinin yer aldığı (Ornito Turizm, Pantball, ATV, At biniciliği vb.) etkinliklerle vakit geçirmektedirler. Oba Kamp alanı genellikle Bursa ilinden çeşitli öğrenci guruplarının kaldığı bir kamp alanıdır. Kocayayla da Kirazlıyayla gibi Mayıs, Haziran aylarında okul, dershane öğrencilerinin, çeşitli fabrika ve kurum çalışanlarının piknik, gezi vb. etkinlikler gerçekleştirdiği bir yayladır.

Şekil 2.21 Kocayayla Oba Kamp alanında yer alan modern bir bungalov ev (Ağustos 2011)

Zaman'a (2001) göre ülkemiz turizminin çeşitlendirilmesinde ve Doğu Karadeniz Bölümü'ndeki turizmin geliştirilmesinde oldukça önemli olan yayla turizminin gelişmesinde geleneksel olarak yüzyıllardan beri sürdürülen yayla şenlikleri etkili bir rol oynayabilecektir (Zaman 2001:190) Araştırma alanımızda bulunan Kocayayla'da da yayla şenlikleri yörenin turizminin gelişmesinde rol oynamaktadır.

Yaylanın da ismini verdiğiKocayayla Şöleni Osmanlıların kuruluşuna dayanan geçmişi ile Anadolu'nun en eski şenliklerinden birisidir. Şölen günümüzde on binlerce kişiyi çekerek düzenlendiği çevreye sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan hareketli günler kazandırmayı sürdürmektedir. Hatta Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden gelen misafir grupların dansları, gösterileri, sergileri ve konserler büyük ilgi görmektedir. Kocayayla Şenliği, uluslararası boyutu ve zengin etkinlik programı ile Uludağ ve çevresindeki tüm yerleşmelerden ziyaretçileri kendine çekmektedir (Çalışkan ve diğerleri 2011). 1965'den beri Kocayayla'da yapılmakta olan bu şenlik Osmanlı Sultanı Orhan Bey ile onun eşi olan Nilüfer Hatun'un düğünlerinin burada yapıldığı ve Osmanlı Devleti'nin konakladığı yer olarak bilinir. Ayrıca Osmanlı Sultanı Orhan Bey ile onun eşi olan Nilüfer Hatun anısına her yıl yapılan anma etkinliği de Kocayayla Şenlik programı içinde yapılmaktadır. Şenliğin

bu anma bölümü iki gün sürmekte olup, ilk gün Keles İlçesinde temsili kına gecesi yapılmaktadır. Şenliğin ikinci günü ise yayla alanında binlerce kişinin katılımıyla temsili at üstünde gelin alma yapılmaktadır.

Kocayayla Şenliği dışında yaylada çeşitli şenlik etkinlikleri de gerçekleştirilmektedir. Yaylada adeta gelenekselleşen MHP Kurultay Şöleni, Artvin ili ve ilçelerinin şenlik etkinlikleri, Erzurum ili Şenlik etkinliği bunlar arasında dikkat çekenbaşlıca organizasyonlardır. Bu etkinliklere Bursa'dan ve komşu illerden binlerce kişi katılmakta, şenlik etkinlikleri süresince yayla alanında çok sayıda çadır kurulmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI: ULUDAĞ YÖRESİNDEKİ ÖRNEKLEM YAYLALAR VE TURİZM POTANSİYELLERİ

Anket çalışmamız 2011 yılında yaz aylarında Uludağ yöresinde bulunan yaylalardan Sarıalan, Kirazlıyayla ve Kocayayla'da uygulanmıştır. Yaylalara gelen ziyaretçilerin sosyo-ekonomik profillerini, yaylaya ulaşımlarını, geliş amaçlarını; ziyaretçilere göre yaylaların cazip yönlerini ve ziyaretçilerin yaylalardan faydalanma durumları ile ilgili veriler elde etmeye yönelik sorulardan oluşan anketten bazı sonuçlar elde edilmiştir.

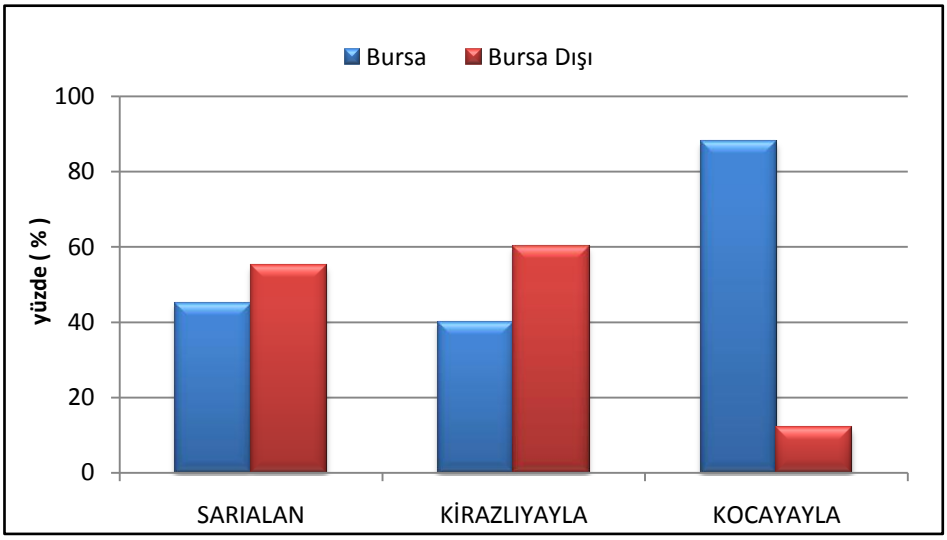
Anket sonuçlarına göre Uludağ Yöresi'ndeki yaylalara gelen ziyaretçilerin doğum yerleri değerlendirildiğinde, Sarıalan'da 55 kişi ve Kirazlıyayla'da da 30 kişi doğum yerlerinin daha çok Bursa dışındaki şehirler olduğunu belirtmiştir. Kocayayla'da ise 44 kişi doğum yeri olarak Bursa ilini belirtmişlerdir (tablo 3.1).

Ziyaretçiler kır ve kent kökenli olmaları açısından değerlendirildiğinde ise Sarıalan'da 95 kişi ve Kirazlıyayla'da 49 kişi kent kökenli olduklarını belirtmişlerdir. Keles Kocayayla'da ise 29 kişi kır kökenli olduğunu belirtmiştir(tablo 3.1).Bu durum Sarıalan ve Kirazlıyayla'nın coğrafi konum itibariyle Kocayayla'dan farklı bir alanda yer almasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Sarıalan'ın ve Kirazlıyayla'nın Bursa il merkezinden gelen ziyaretçilere daha çok açık olmasından kaynaklanmaktadır.

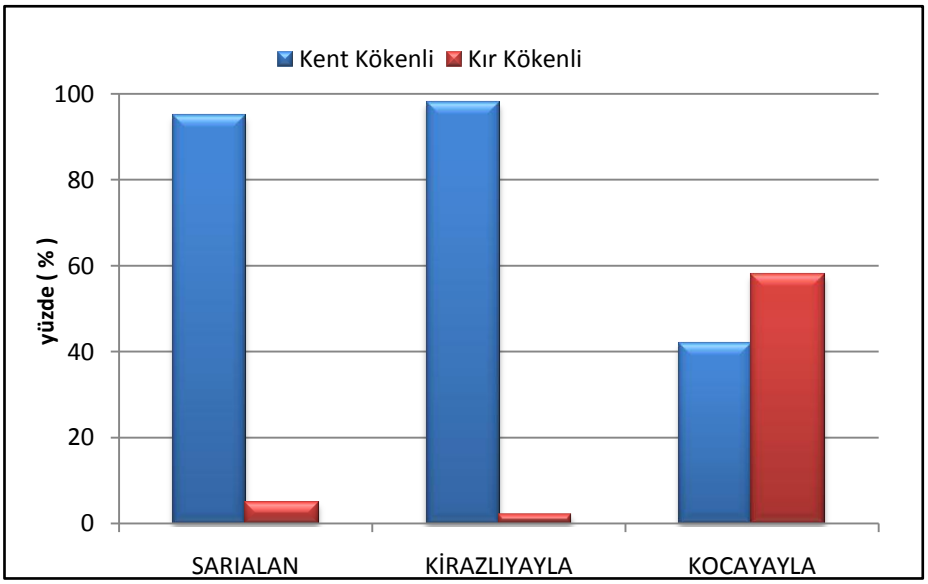
Tablo 3.1 Anket uygulanan ziyaretçilerin coğrafi kökeni

Anket Yapılan Yer	Sayı/ Yüzde (%)	Doğum Yeri		Toplam	Kent Kökenli	Kır Kökenli	Toplam
		Bursa	Bursa Dışı				
SARIALAN	Sayı	45	55	100	95	5	100
	Yüzde (%)	**45.0**	**55.0**	**100**	**95.0**	**5.0**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	20	30	50	49	1	50
	Yüzde (%)	**40.0**	**60.0**	**100**	**98.0**	**2.0**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	44	6	50	21	29	50
	Yüzde (%)	**88.0**	**12.0**	**100**	**42.0**	**58.0**	**100**
Toplam / Yüzde (%)		**109 (54.5)**	**91 (45.5)**	**200 (100)**	**165 (82.5)**	**35 (17.5)**	**200 (100)**

Şekil 3.1 Anket uygulanan ziyaretçilerin doğum yerleri (%)

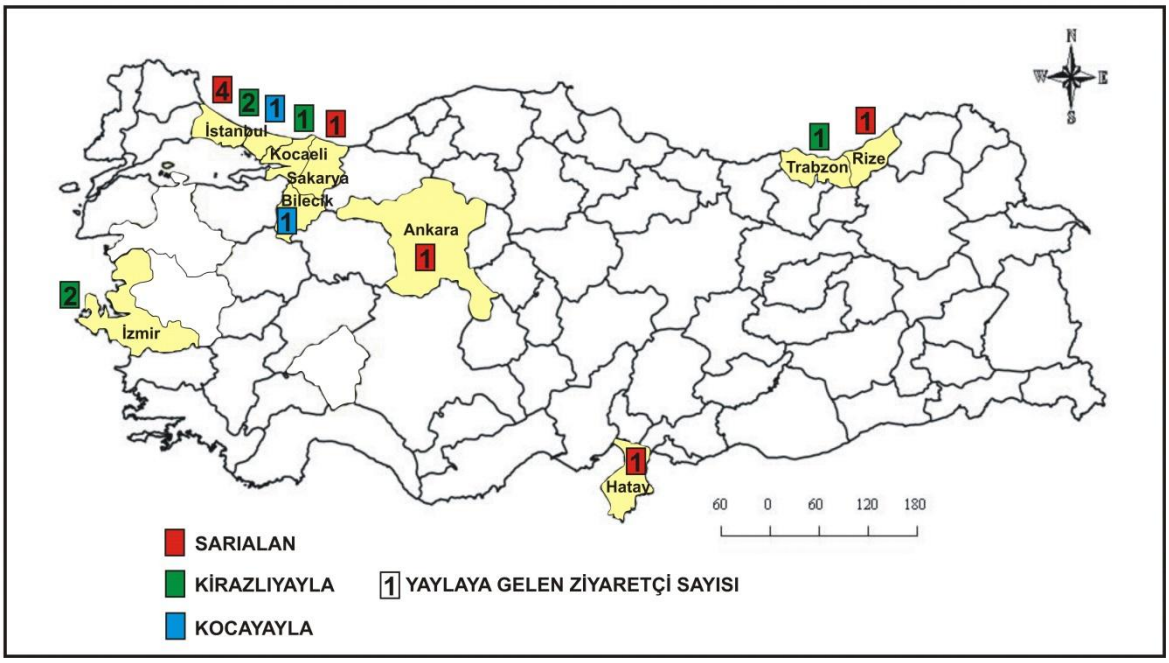

Şekil 3.2 Anket uygulanan ziyaretçilerin kır ve kent kökenli olma oranları (%)

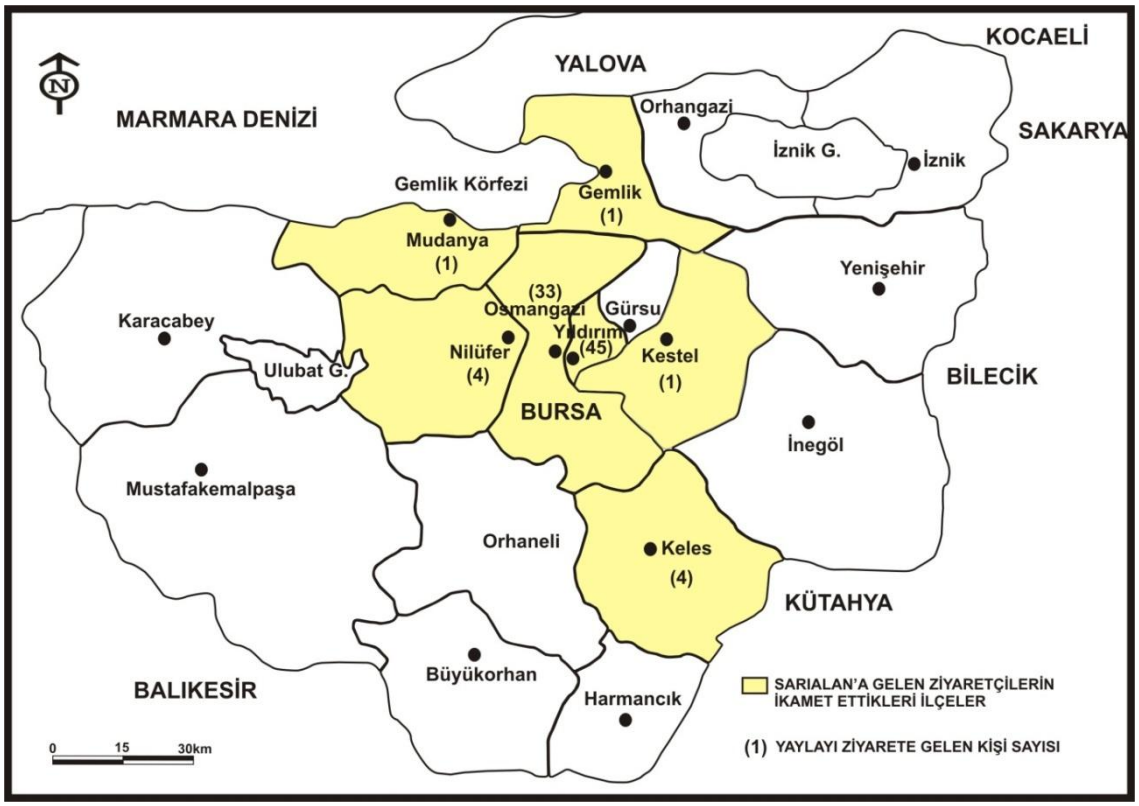
Anket uygulanan ziyaretçilerin ikamet ettikleri iller incelendiğinde, Sarıalan'a gelen ziyaretçilerden 4 kişi İstanbul, 1'er kişi Sakarya, Ankara, Hatay ve Rize illerinden gelmişlerdir. Kirazlıyayla'ya gelen ziyaretçilerden ise 2 kişi İstanbul, 2 kişi İzmir, 1 kişi Trabzon ve gene 1 kişi Kocaeli illerinde ikamet etmektedirler. Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerinden ise 2 kişi İstanbul ve 1 kişi Bilecik ilinde ikamet etmektedir (şekil 3.3).

Şekil 3.3 Araştırma alanındaki yaylalara gelen ziyaretçilerin ikamet ettikleri iller

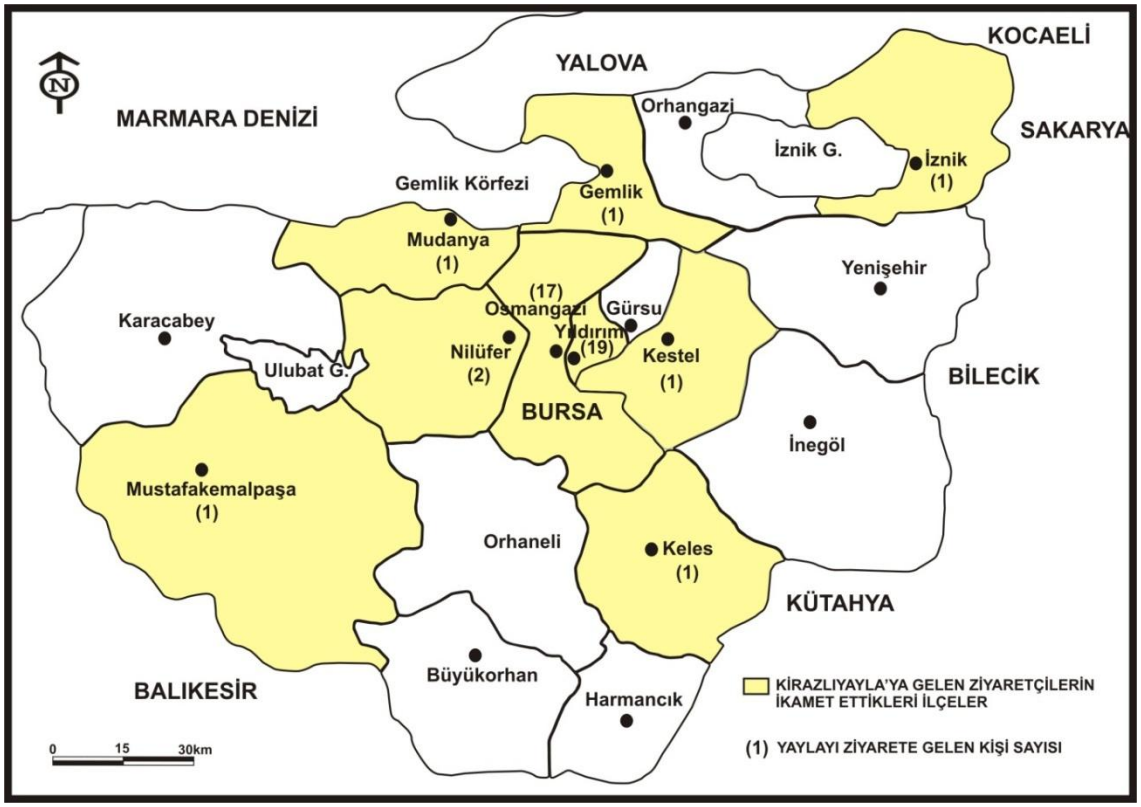

Ziyaretçilerin ikamet ettikleri ilçelere bakıldığında, Sarıalan'a ve Kirazlıyayla'ya gelen ziyaretçilerin daha çok Bursa merkez ilçelerde ikamet ettikleri; Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin ise daha çok Keles ilçesinde ikamet ettikleri görülmüştür. Daha önce bahsettiğimiz gibi Kocayayla'ya gelen ziyaretçiler çoğunlukla kır kökenlidirler. Sarıalan'a ve Kirazlıyayla'ya gelen ziyaretçiler ise daha çok kent kökenlidirler. Bu durumu ziyaretçilerin ikamet ettikleri ilçeleri gösteren haritalar ortaya koymaktadır (şekil 3.4-3.5-3.6).

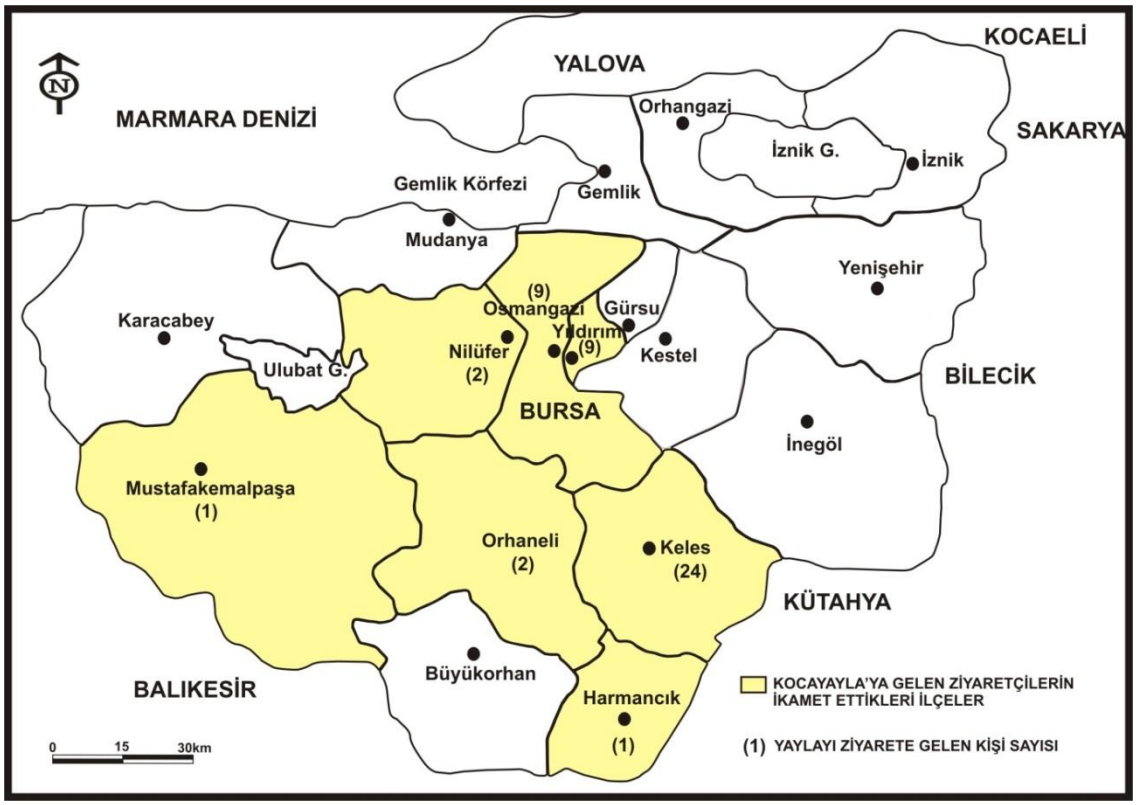
Şekil 3.4 Sarıalan'a gelen ziyaretçilerin Bursa'da ikamet ettikleri ilçeler

Şekil 3.5 Kirazlıyayla'ya gelen ziyaretçilerin Bursa'da ikamet ettikleri ilçeler

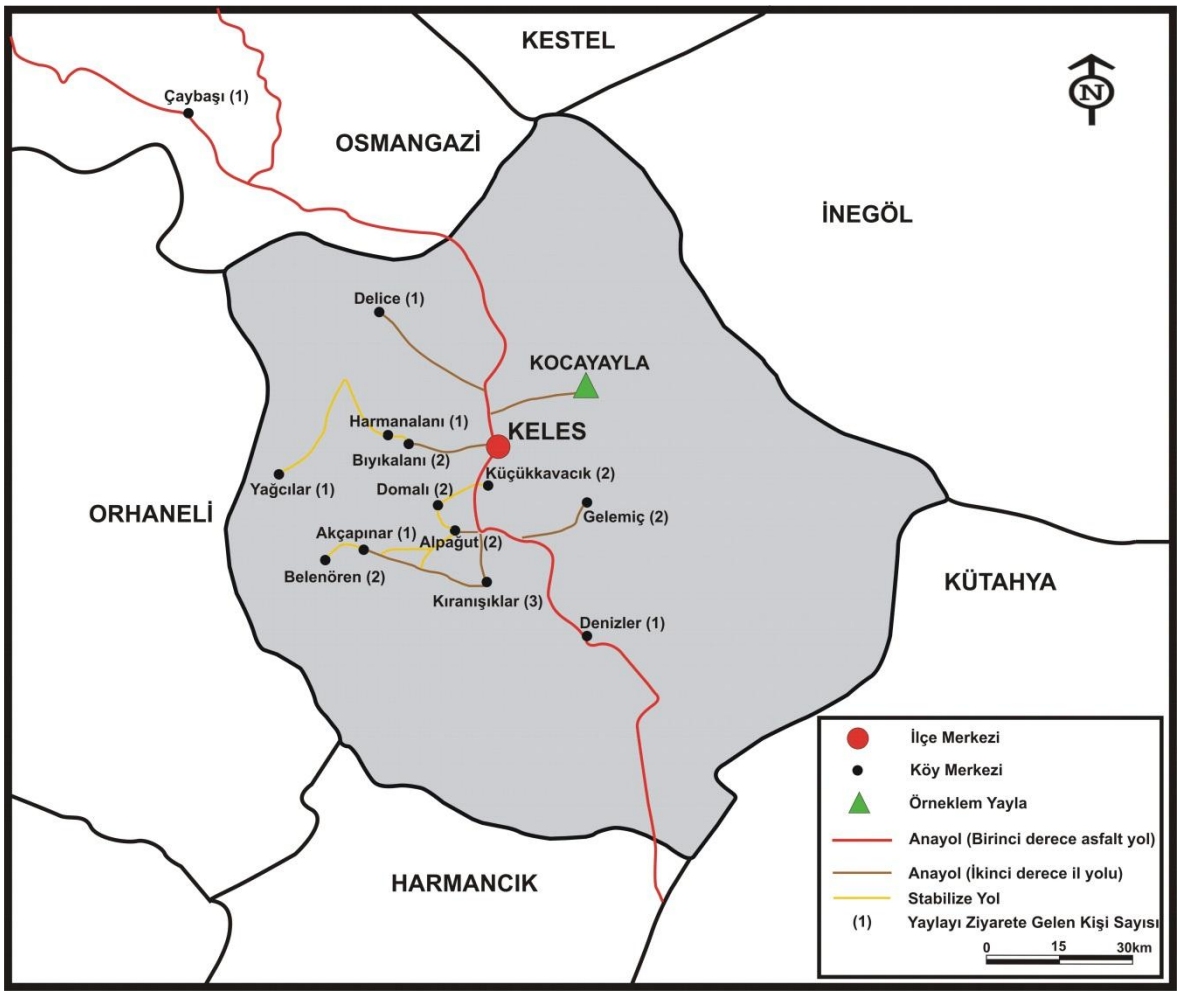

Şekil 3.6 Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin Bursa'da ikamet ettikleri ilçeler

Anket yaptığımız ziyaretçilerin ikamet ettikleri köylere baktığımızda ise, Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin çoğunluğu Keles ilçesi köylerinden gelmektedirler. Her yıl Haziran ayı sonunda düzenlenen Kocayayla şenlik etkinliği, tarihi ve kültürel açıdanyörede büyük bir öneme sahiptir. Kocayayla'danşenlik zamanı dışında da yararlanılmaktadır.Özellikle Keles ilçesi köylerinden piknik yapmaya gelen vatandaşlar olmaktadır. Bıyıklıalanı Köyü 4.5 km uzaklık ile Kocayayla'ya gelen ziyaretçiler arasından en yakın olanıdır. En uzak köyden gelen ziyaretçiler ise 15 km mesafe ile Denizler Köyünden gelmektedirler (şekil 3.7).

Şekil 3.7 Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin ikamet ettikleri köyler

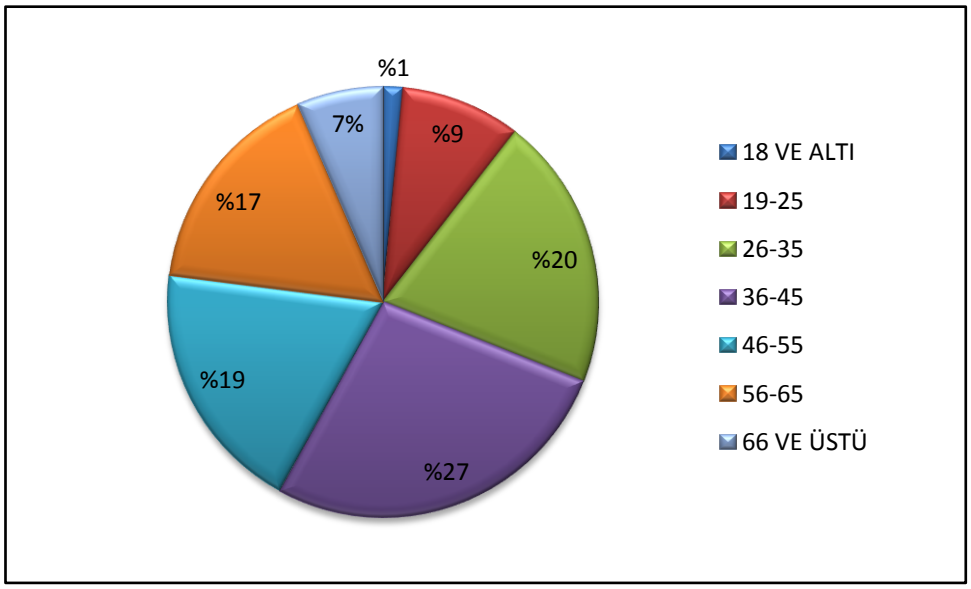
Uludağ Yöresi'ndeki yaylaların hepsinde gelen ziyaretçilerin yaş gruplarına bakıldığı zaman hemen hemen her yaş grubundan ziyaretçilerin olduğu görülmektedir. Sarıalan'a gelen en yoğun yaş grubunu 36-45 oluştururken, Kirazlıyayla'da ve Kocayayla'da 26-35 yaş grubu oluşturmaktadır. (tablo 3.2).

Bununla birlikte genel anlamda bakarsak yaylalara gelen ziyaretçilerin orta yaş grubu ağırlıkta olduğunu görebiliriz. 26 ile 65 yaş arası yaylaya gelen ziyaretçilerin oranı % 83'dür (şekil 3.8). Bu sonuçlar bize işçi ve emekli kesimin yoğun olarak yaylaları ziyarette bulunduklarını gösterir.

Tablo 3.2 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaş tablosu

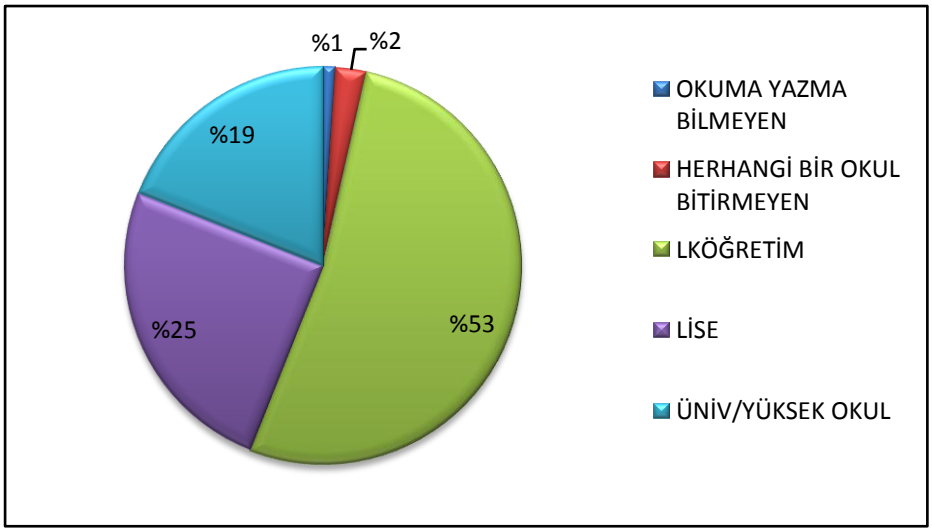
Anket Yapılan Yer	Sayı / Yüzde (%)	YAYLAYA GELEN ZİYARETÇİLERİN YAŞ GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI							Toplam
		18 ve altı	19-25	26-35	36-45	46-55	56-65	66 ve üstü	
SARIALAN	Sayı	2	9	16	24	19	22	8	100
	Yüzde (%)	**2.0**	**9.0**	**16.0**	**24.0**	**19.0**	**22.0**	**8.0**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	1	10	16	8	10	5	-	50
	Yüzde (%)	**2.0**	**20.0**	**32.0**	**16.0**	**20.0**	**10.0**	**-**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	1	8	15	14	11	1	-	**50**
	Yüzde (%)	**2.0**	**16.0**	**30.0**	**28.0**	**22.0**	**2.0**	**-**	**100**
Toplam / Yüzde (%)		**4 (2)**	**27 (13.5)**	**47 (23.5**	**46 (23)**	**40 (20)**	**28 (14)**	**8 (4)**	**200 (100)**

Şekil 3.8 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaş gruplarına göre dağılımı (%)

Anket uygulanan ziyaretçilerin eğitim durumlarına bakıldığında orta yaş grubunun yaylaya gelen ziyaretçiler arasında genel çoğunluğu oluşturduğundan dolayı ilköğretim (% 53) seviyesinin ağırlıkta olduğunu görebiliriz. Daha sonrasında ise lise (% 25) ve üniversite/yüksekokul (% 19) gelmektedir (şekil 3.9). Okuma yazma bilmeyenler ve herhangi bir okul bitirmeyenlerin oluşturduğu grubun ise tamamına yakını kırsal nüfusun ağırlıkta olduğu Keles İlçesi'ndeki Kocayayla'ya gelen ziyaretçiler oluşturmaktadır.

Şekil 3.9 Anket uygulanan ziyaretçilerin eğitim durumu (%)

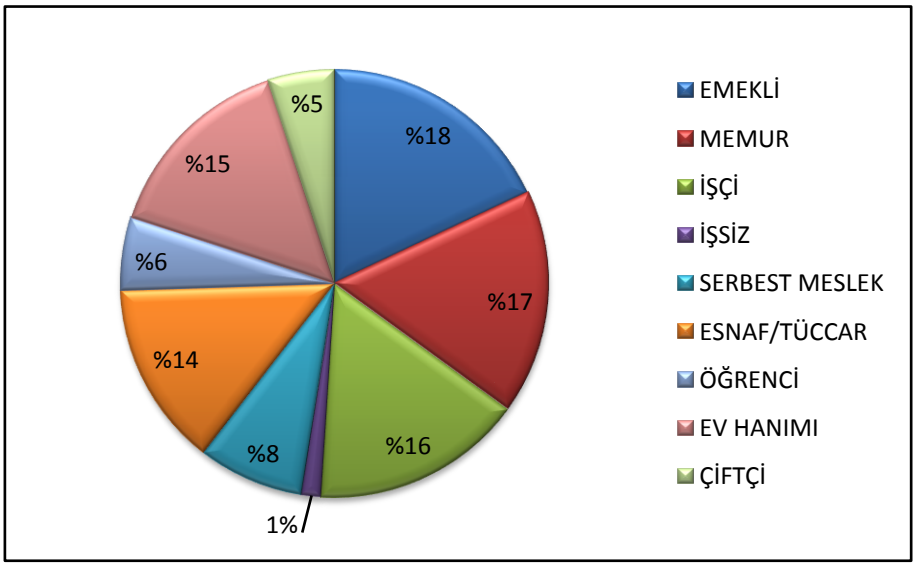
Sarıalan'da ve Kirazlıyayla'da ziyaretçilerin mesleki dağılımlarında emekli ve ev hanımı olanların oranı dikkat çekmektedir. Ziyaretçiler arasında Sarıalan'da (%23) ve Kirazlıyayla'da (%22) emekli olanlar vardır. Ev hanımı olanların oranı ise Sarıalan'da (%18) ve Kirazlıyayla'da (%20) olarak bulunmuştur. Özellikle 46 ve üstü yaş grubu ondan emekli erkek ve ev hanımı kadınların Sarıalan'da ve Kirazlıyayla'da hafta sonları dinlenmeyi piknik yapmayı tercih ettiklerini görmekteyiz. Bu ziyaretler ailece yapılmaktadır. Bunun yanı sıra memur (% 12) ve işçi (% 14) kesimde hafta sonu tatillerini aileleri ile dinlenme vakit geçirme amacıyla bu yaylalarda geçirmektedir (tablo 3.3).

Kocayayla'yı gelen ziyaretçiler arasında çiftçiler (% 20) dikkat çekmektedir. Özellikle yaz aylarında çiftçi aileler dinlenme amacıyla Kocayayla'yı ziyarette bulunmaktadırlar. Günümüzde teknolojinin artması, kırsal alanlarda da artık refah seviyesinin artması nedeniyle insanların dinlenmeye ayırdıkları vakit daha çok olmaktadır. Bunun dışında özellikle Keles İlçesi'ne gelen memurlar (% 30) hafta sonu tatillerinde aileleri ile birlikte Kocayayla'ya piknik yapmak ve dinlenmek amacıyla ziyarette bulunurlar. Kocayayla'da bir diğer gurubu % 22 ile işçiler oluşturmaktadır (tablo 3.3). Kocayayla'ya gelen işçi aileler Bursa ili merkez ilçelerde ikamet etmektedirler. Bu durum ziyaretçiler için yaz aylarında Kocayayla'nın önemli bir dinlenme alanı olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.3 Anket uygulanan ziyaretçilerin mesleki dağılımı

Anket Yapılan Yer	Sayı / Yüzde (%)	YAYLAYA GELEN ZİYARETÇİLERİN MESLEKİ DAĞILIMI									Toplam
		Emekli	Mem0ur	İşçi	İşsiz	Serbest Meslek	Esnaf/ TÜccxar	Öğrenci	Ev Hanımı	Çiftçi	
SARIALAN	Sayı	23	12	14	1	9	14	9	18	-	100
	Yüzde (%)	**23.0**	**12.0**	**14.0**	**1.0**	**9.0**	**14.0**	**9.0**	**18.0**	**-**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	11	7	7	1	3	10	1	10	-	50
	Yüzde (%)	**22.0**	**14.0**	**14.0**	**2.0**	**6.0**	**20.0**	**2.0**	**20.0**	**-**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	2	15	11	1	4	4	1	2	10	50
	Yüzde (%)	**4.0**	**30.0**	**22.0**	**2.0**	**8.0**	**8.0**	**2.0**	**4.0**	**20.0**	**100**
Toplam / Yüzde (%)		**36 (18)**	**34 (17)**	**32 (16)**	**3 (1.5)**	**16 (8)**	**28 (14)**	**11 (5.5)**	**30 (15)**	**10 (5)**	**200 (100)**

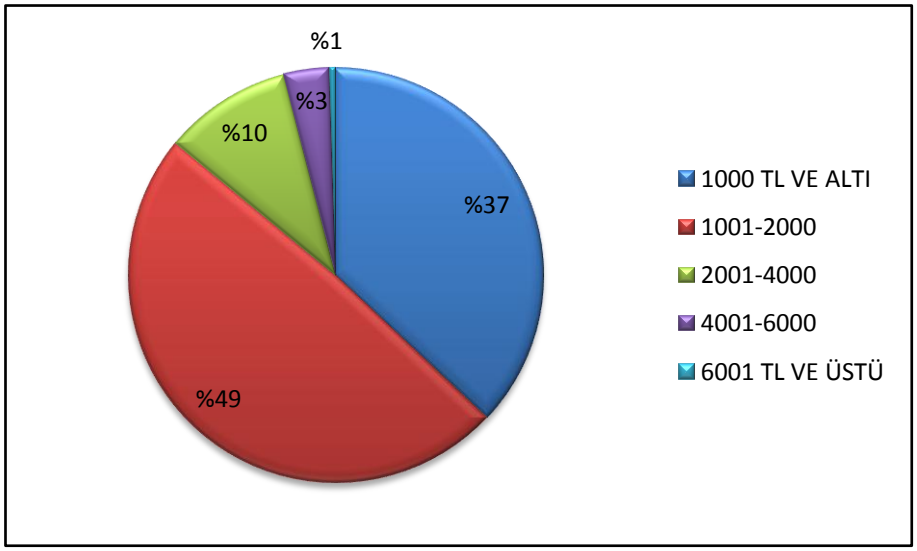
Şekil 3.10 Anket uygulanan ziyaretçilerin mesleki dağılımı (%)

Anket uygulanan ziyaretçilerin gelir durumları meslekleri ile paralellik göstermektedir. Özellikle anket yapılan ziyaretçiler arasından memurların, işçilerin ve emeklilerin oranı yüksektir. Buna bağlı olarak 1000-2000 TL arası geliri olanların oranı da yüksek (% 49)bulunmuştur. Bunun yanında asgari ücret seviyesi diyebileceğimiz 1000 TL altında geliri oranlar da % 37 ile ikinci sırayı oluşturur (şekil 3.11).

[2] 01.07.2011 – 31.12.2011 dönemleri arasında net asgari ücret 658.95 TL tutarındaydı.

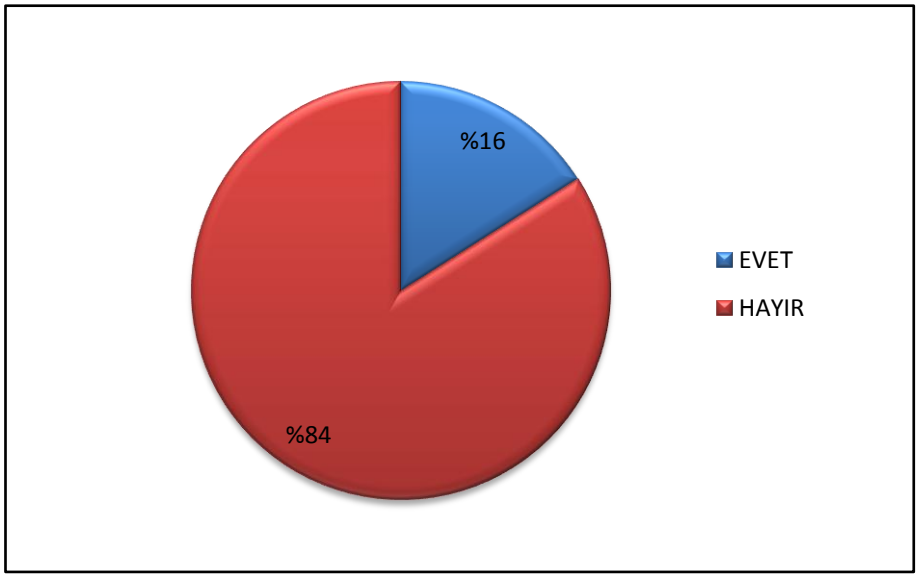
Şekil 3.11 Anket uygulanan ziyaretçilerin gelir durumu (%)

Tablo 3.4 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylayı ilk defa ziyaret etmeleri

Anket Yapılan Yer	Sayı/ Yüzde (%)	ZİYARETÇİLERİN YAYLAYI İLK DEFA ZİYARET ETMELERİ		Toplam
		EVET	HAYIR	
SARIALAN	Sayı	21	79	100
	Yüzde (%)	**21.0**	**79.0**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	10	40	50
	Yüzde (%)	**20.0**	**80.0**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	2	48	50
	Yüzde (%)	**4.0**	**96.0**	**100**
Toplam / Yüzde (%)		**33 (16.5)**	**167 (83.5)**	**200 (100)**

Şekil 3.12 Ziyaretçilerin yaylaya ilk defa gelme durumu (%)

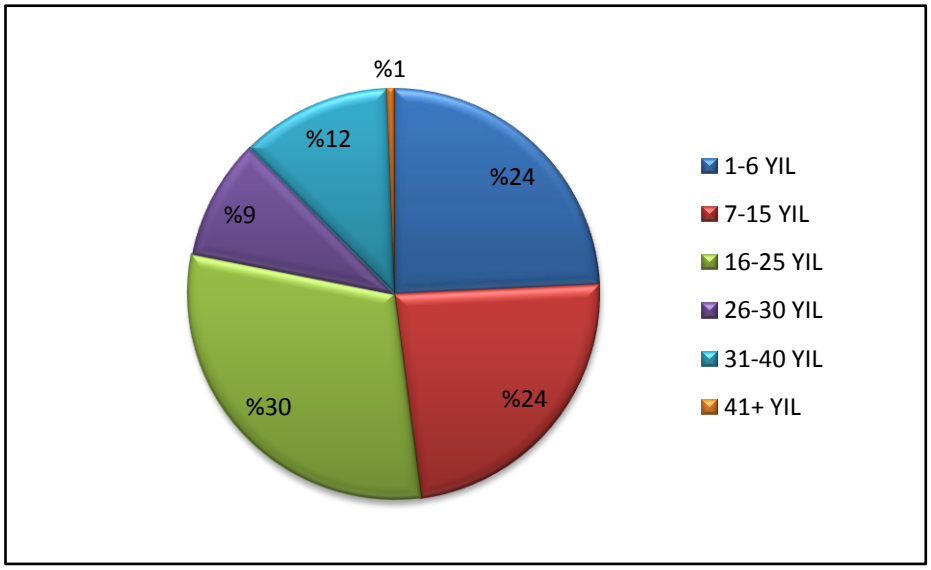

Anket uygulanan ziyaretçilerin % 84'ü daha öncede yöredeki yaylalara ziyarette bulunmuştur (şekil 3.12). Ziyaretçilerin "kaç yıldır bu yaylaya geliyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir;Sarıalan'da verilen en çok cevap 1-6 yıl (% 30), Kirazlıyayla'da 7-15 yıl (% 27.50) ve Kocayayla'da ise 16-25 yıl (% 47,9) olmuştur (tablo 3.5). Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin uzun süredir bu yaylaya gelmesinde kültürel açıdan yörede önemli bir yayla olmasının etkili olduğunu düşünülmektedir. Diğer taraftan Sarıalan'da yapılan ankette bir kişi 40 seneden daha fazladır bu yaylaya geldiğini belirtmiştir.

Tablo 3.5 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylaya kaç yıldır geldiği

Anket Yapılan Yer	Sayı / Yüzde (%)	ZİYARETÇİLERİN YAYLAYA KAÇ YILDIR GELDİĞİ						Toplam
		1-6	7-15	16-25	26-30	31-40	41+	
SARIALAN	Sayı	24	18	19	7	11	1	80
	Yüzde (%)	**30.0**	**22.50**	**23.75**	**8.75**	**13.75**	**1.25**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	10	11	9	5	5	-	40
	Yüzde (%)	**25.0**	**27.50**	**22.50**	**12.50**	**12.50**	**-**	**10**
KOCAYAYLA	Sayı	7	11	23	4	3	-	**48**
	Yüzde (%)	**14.6**	**22.9**	**47.9**	**8.3**	**6.3**	**-**	**100**
Toplam / Yüzde (%)		**41 (24.4)**	**40 (23.8)**	**51 (30.4)**	**16 (9.5)**	**19 (11.3)**	**1 (0.6)**	**168 (100)**

Şekil 3.13 Ziyaretçilerin yaylaya kaç yıldır geldiği (%)

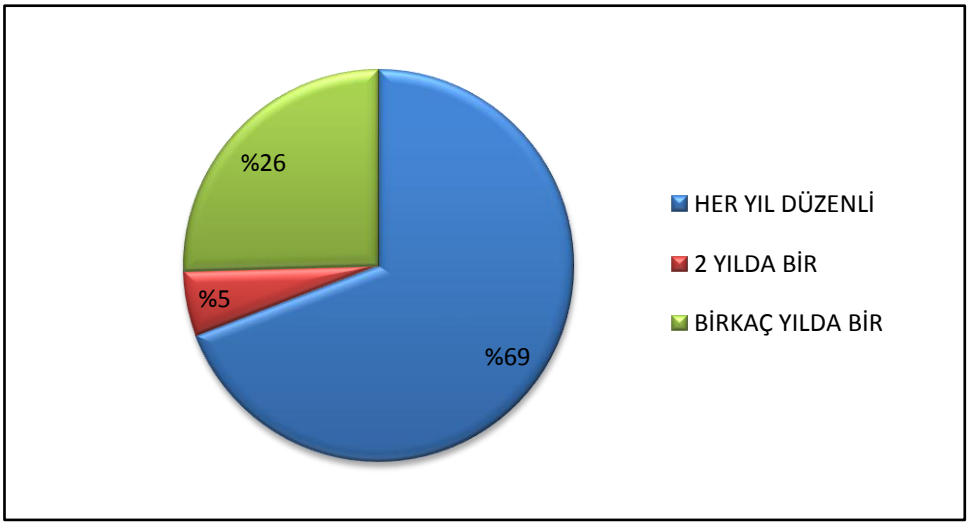

Uludağ Yöresi'ndeki yaylalarda görüşme yapılan ziyaretçilerden % 69'u her yıl buradaki yaylalara düzenli olarak geldiklerini belirtmişlerdir (şekil 3.14). Buna göre yöredeki yaylaların, dinlenmek için ve şehirden uzaklaşmak için tercih edilen alternatif dinlenme yerleri arasında önemli bir yere sahip olduğu ileri sürülebilir.

Tablo 3.6 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylaya gelme sıklığı

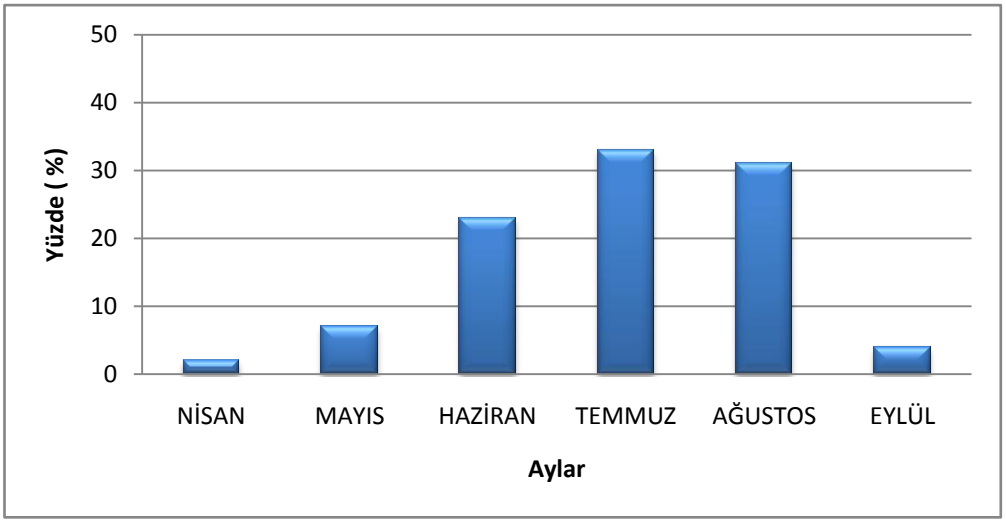
Anket Yapılan Yer	Sayı / Yüzde (%)	ZİYARETÇİLERİN YAYLAYA GELME SIKLIĞI			Toplam
		HER YIL DÜZENLİ	2 YILDA BİR	BİRKAÇ YILDA BİR	
SARIALAN	Sayı	55	5	20	80
	Yüzde (%)	**68.75**	**6.25**	**25.0**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	28	3	9	40
	Yüzde (%)	**70.0**	**7.50**	**22.50**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	34	1	13	48
	Yüzde (%)	**70.8**	**2.1**	**27.1**	**100**
Toplam / Yüzde (%)		**117 (69.7)**	**9 (5.3)**	**42 (25)**	**168 (100)**

Şekil 3.14 Ziyaretçilerin yaylaya gelme sıklığı (%)

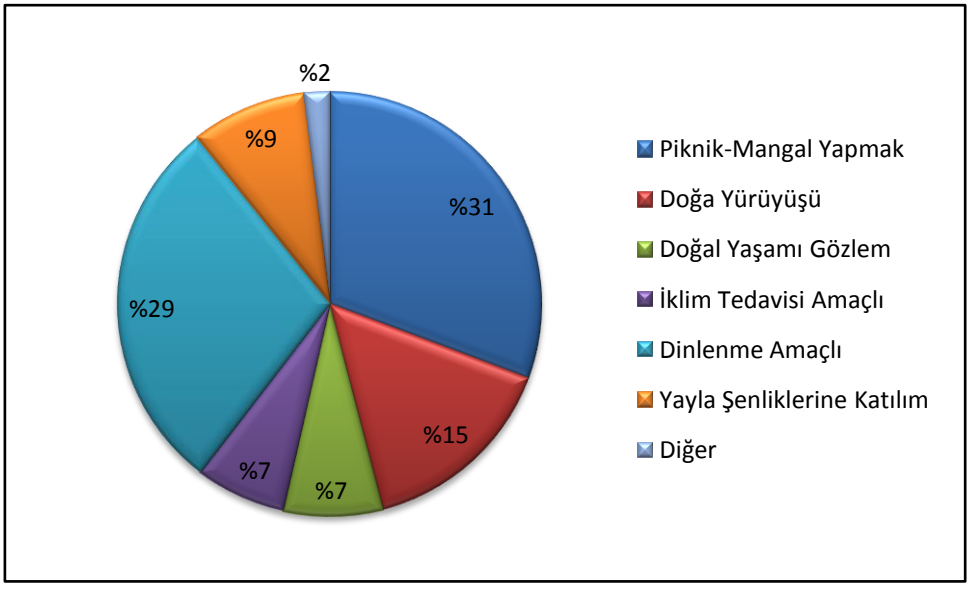
Anket sonuçları yöredeki yaylaların ziyaretçiler tarafından daha çok yaz aylarında tercih edildiğini ortaya koymaktadır (şekil 3.15). Sayfiye yaylacılığı açısından önem teşkil eden bu durum yaz aylarında insanların şehirden daha yüksek, daha serin yerlere çıkmak istemelerinin sonucudur. Diğer bir durum ise daha önce bahsettiğimiz klimatik turizm açısından yararlanma olanağı sağlanmasıdır. Özellikle Sarıalan, bungalovların ve çadır kamp alanlarının varlığı nedeniyle konaklama açısından tercih edilmektedir.

Şekil 3.15 Ziyaretçilerin yaylaya gelmek için tercih ettikleri aylar (%)

Yaylaya gelen ziyaretçilerin çoğunluğu piknik-mangal (% 31) ve dinlenme (% 29) amacıyla yaylaları tercih etmektedirler (şekil 3.16). Nitekim bu durum tüm yaylalar için saptanmaktadır.Sarıalan diğer örneklem yaylalardan iki tercih sebebi ile ayrılır. Birinci tercih % 21.1 ile doğa yürüyüşüdür. Özellikle Sarıalan yürüyüş parkurları ile ziyaretçilere sportif olanaklar sunmaktadır.İkinci tercih ise iklim tedavisi (% 10.3) açısından kullanılmasıdır (tablo 3.7). Özellikle ziyaretçiler bungalovlarda ve çadırlarda nisan ayından başlayıp eylül ayı sonlarına kadar kalmaktadırlar. Bu dönemler dışında ise bungalovlar ve çadır kamp alanları kiralanamamaktadır. Ayrıca iklim şartlarının olumsuz etkisi ve Milli Parklar tarafından bu dönemler dışında elektrik verilmemesi de ziyaretçilerin Sarıalan'da kalmamalarında etkilidir.

Şekil 3.16 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylaya geliş amaçları (%)

Tablo 3.7 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylaya geliş amaçları

Anket Yapılan Yer	Sayı / Yüzde (%)	ZİYARETÇİLERİN YAYLAYA GELİŞ AMAÇLARI								Toplam
		Piknik-Mangal	Doğa Yürüyüşü	Doğal Yaşamı Gözleme/İnceleme	İklim Tedavisi	Dinlenme	Hayvan Otlatma	Yayla Şenlikleri	Diğer	
SARIALAN	Sayı	79	61	25	30	88	-	-	7	290
	Yüzde (%)	**27.3**	**21.1**	**8.6**	**10.3**	**30.3**	**-**	**-**	**2.4**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	45	10	5	2	46	-	-	-	108
	Yüzde (%)	**41.7**	**9.3**	**4.6**	**1.9**	**42.5**	**-**	**-**	**-**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	37	9	9	4	17	-	46	3	125
	Yüzde (%)	**29.6**	**7.2**	**7.2**	**3.2**	**13.6**	**-**	**36.8**	**2.4**	**100**
Toplam / Yüzde (%)		**161 (30.7)**	**80 (15.3)**	**39 (7.5)**	**36 (6.9)**	**151 (28.9)**	**-**	**46 (8.8)**	**10 (1.9)**	**523 (100)**

Şekil 3.17 Sarıalan'da ziyaretçiler orman içindepiknik yapmaktadırlar (Temmuz 2011)

Şekil 3.18 Sarıalan'da ziyaretçiler için yürüyüş parkurları bulunmaktadır (Temmuz 2011)

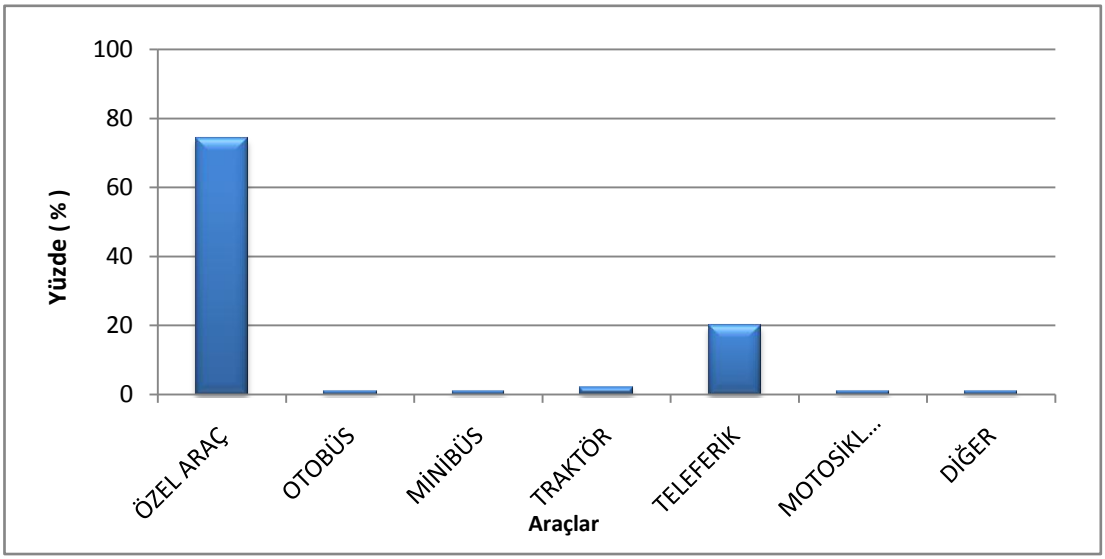
Yaylalara gelen ziyaretçilerin özellikle piknik-mangal yapmak için ve dinlenmek için aileleri ile geldiklerinden dolayı özel araçları tercih ettikleri görülmektedir. Sarıalan'da (% 54), Kirazlıyayla'da (% 100) ve Kocayayla'da (% 88) özel araç seçeneği ziyaretçiler tarafından belirtilmiştir (tablo 3.8).

Ziyaretçilerin Sarıalan'da ulaşımda tercih ettikleri diğer araç ise teleferiktir (% 40) (tablo 3.8). Gerçekten günümüzde Yaylaların doğal ortamlarının ve temiz havasının egzoz dumanlarından etkilendiğini düşünürsek, ekolojik ulaşım aracı olarak teleferik, yayla gibi alanlara erişimde büyük öneme sahip olmaktadır. Ayrıca kışın tatil için Uludağ'ı tercih eden ziyaretçilerin büyük bir çoğunluğunun ulaşımda teleferiği kullandığı görülmektedir. Yapılan yeni teleferikle Sarıalan'a ve Oteller bölgesine günlük çıkan ziyaretçi sayısı da artacaktır.

Tablo 3.8 Anket uygulanan ziyaretçilerin ulaşımda kullandıkları araçlar

Anket Yapılan Yer	Sayı / Yüzde (%)	YAYLAYA GELEN ZİYARETÇİLERİN ULAŞIMDA KULLANDIKLARI ARAÇLAR							Toplam
		Özel Araç	Otobüs	Minibüs	Traktör	Teleferik	Motosiklet	Diğer	
SARIALAN	Sayı	54	2	1	1	40	-	2	100
	Yüzde (%)	**54.0**	**2.0**	**1.0**	**1.0**	**40.0**	**-**	**2.0**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	50	-	-	-	-	-	-	50
	Yüzde (%)	**100.0**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	44	-	1	3	-	2	-	50
	Yüzde (%)	**88.0**	**-**	**2.0**	**6.0**	**-**	**4.0**	**-**	**100**
Toplam / Yüzde (%)		**148 (74)**	**2 (1)**	**2 (1)**	**4 (2)**	**40 (20)**	**2 (1)**	**2 (1)**	**200 (100)**

Şekil 3.19 Ziyaretçilerin yaylalara ulaşımda kullandıkları araçlar (%)

Yaylaya gelen ziyaretçilerin büyük bir çoğunluğu Bursa merkez ve ilçelerinden geldiği için genel itibariyle yakın mesafelerden gelmişlerdir. Özellikle ziyaretçilerin % 59'u 31 km ile 50 km arası mesafeden geldiklerini belirtmişlerdir. % 7.5'lik kısım ise 200 km ve üstünden, yani şehir dışından yaylalara geldiklerini belirtmişlerdir (tablo 3.9)

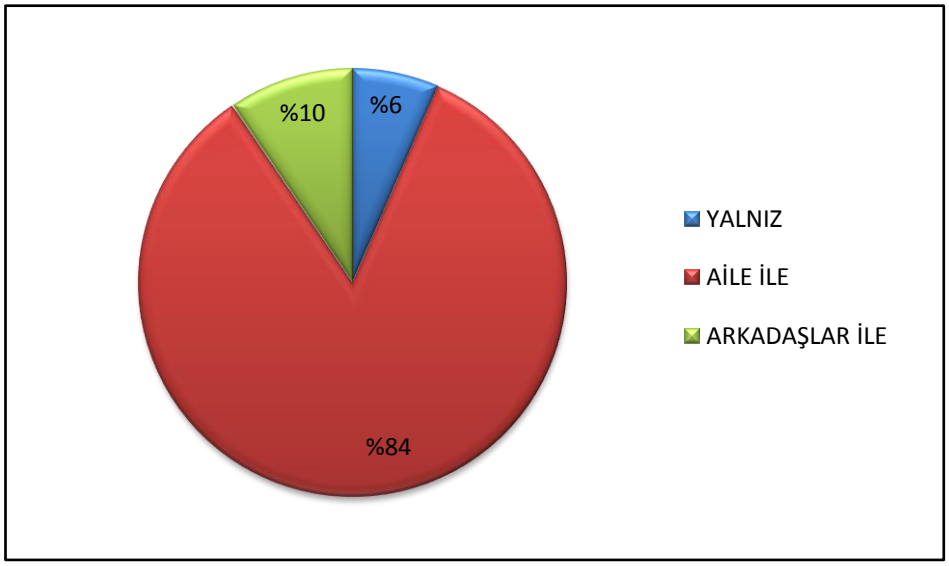
Tablo 3.9 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylaya kaç km mesafeden geldiği

Anket Yapılan Yer	Sayı / Yüzde (%)	ZİYARETÇİLERİN YAYLAYA KAÇ KM MESAFEDEN GELDİĞİ								Toplam
		1-6	7-15	16-30	31-50	51-100	101-200	201-300	301+	
SARIALAN	Sayı	-	1	9	76	6	-	5	3	100
	Yüzde (%)	-	1.0	9.0	76.0	6.0	-	5.0	3.0	100
KİRAZLIYAYLA	Sayı	-	-	3	40	1	-	4	2	50
	Yüzde (%)	-	-	6.0	80.0	2.0	-	8.0	4.0	100
KOCAYAYLA	Sayı	6	14	5	2	20	2	1	-	50
	Yüzde (%)	12.0	28.0	10.0	4.0	40.0	4.0	2.0	-	100
Toplam / Yüzde (%)		6 (3)	15 (7.5)	17 (8.5)	118 (59)	27 (13.5)	2 (1)	10 (5)	5 (2.5)	200 (100)

Sayfiye yaylacılığında günübirlik turizm kapsamına giren dinlenme, piknik-mangal ve aile ile vakit geçirme önemli bir aktivitedir. Nitekim örneklem yaylalarda yaptığımız anketlerde de ziyaretçilere sorduğumuz yaylaya kimlerle geldiniz sorusuna % 84'ü "aile" ile geldim cevabı vermiştir. % 10'u "arkadaşları" ile % 6'sı da "yalnız" geldiklerini belirtmişlerdir (şekil 3.20).

Yaylaya gelen ziyaretçilere sorduğumuz kimler ile ve kaç kişi ile geldiniz sorusu ile çapraz bir tablo oluşturduk. Verilen cevaplardan en dikkat çeken sonuç, 125 ziyaretçinin (% 91.2) aileleri ile 3-7 kişi arasında geldiklerini belirtmesidir. 12 ziyaretçi ise (% 8.8) arkadaşları ile 3-7 kişi arasında geldiklerini belirtmiştir. Diğer önemli bir sonuç ise 2 ziyaretçinin ailesi ile 16 ve daha fazla kişi ile gelmesidir. 1 ziyaretçi ise arkadaşları ile geldiğini belirtmiştir (tablo 3.10).

Şekil 3.20 Ziyaretçilerin yaylaya kimlerle geldikleri (%)

Tablo 3.10 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylaya kimlerle kaç kişi geldikleri arasındaki ilişki

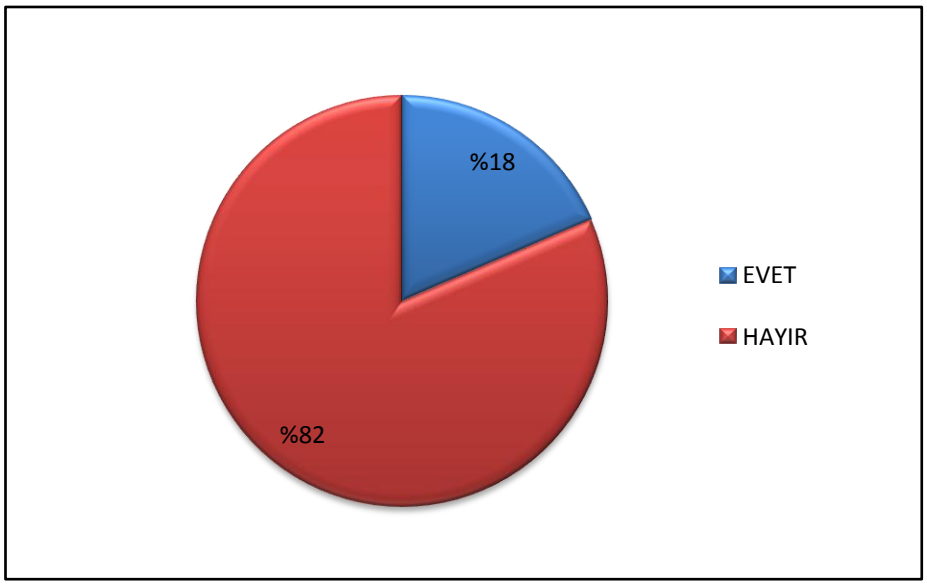
KAÇ KİŞİ GELDİĞİ	AİLE İLE		ARKADAŞLAR İLE		TOPLAM
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)	
1-2 KİŞİ	31	91.1	3	8.9	**34**
3-7 KİŞİ	125	91.2	12	8.8	**137**
8-15 KİŞİ	11	84.6	2	15.4	**13**
16 VE ÜSTÜ KİŞİ	2	66.7	1	33.3	**3**
TOPLAM	**169**	**90.3**	**18**	**9.7**	**187**

Yaylalarda konaklama durumunda Sarıalan'da % 28, Kirazlıyayla'da % 4 ve Kocayayla'da da % 14 evet seçeneği belirtilmiştir (tablo 3.11). Hayır seçeneğinin tüm yaylalarda daha fazla olması genelde yaylaların günübirlik açıdan kullanıldığının bir göstergesidir.

Tablo 3.11 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylada konaklama durumu

Anket Yapılan Yer	Sayı/ Yüzde (%)	ZİYARETÇİLERİN YAYLADA KONAKLAMA DURUMU		Toplam
		EVET	HAYIR	
SARIALAN	Sayı	28	72	100
	Yüzde (%)	**28.0**	**72.0**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	2	48	50
	Yüzde (%)	**4.0**	**96.0**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	7	43	50
	Yüzde (%)	**14.0**	**86.0**	**100**
Toplam / Yüzde (%)		**37 (18.5)**	**163 (81.5)**	**200 (100)**

Şekil 3.21 Ziyaretçilerin yaylada konaklama yapma durumları (%)

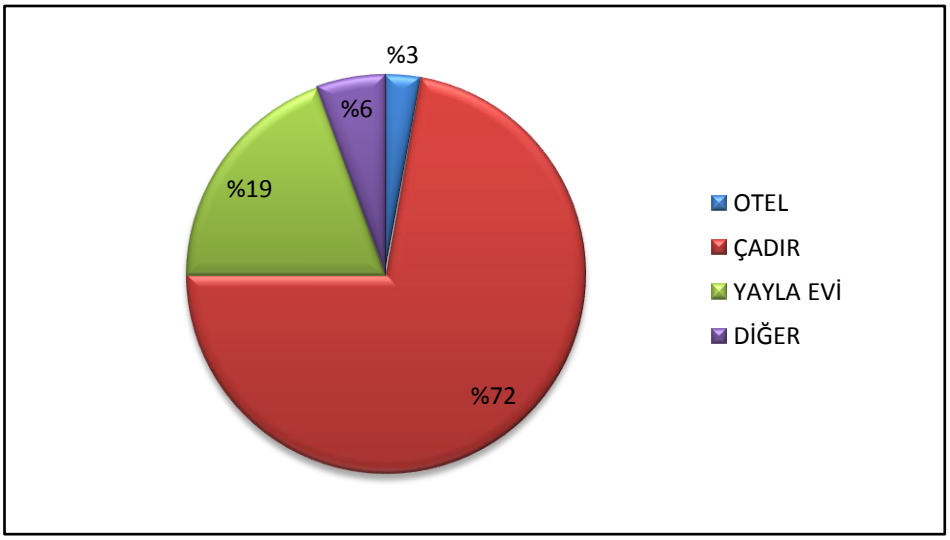
Anket uygulanan ziyaretçilerin kaç gece konakladıkları ile nerede konakladıkları arasındaki ilişkiyi gösteren tabloyu incelediğimiz zaman, çadır ve yayla evinde 2-5 gece arasındaki konaklama dikkati çekmektedir. Genel itibariyle 1-5 gece arasında konaklayanlar çadır ve yayla evinde konaklamışlardır. Özellikle Sarıalan'da ve Kocayayla'da çadırla konaklama yoğun bir şekilde olmaktadır. 16 gece ve üstü konaklama yapılan yerler ise çadır ve yayla evlerinden oluşur. Bu durum Sarıalan'da çadır kamp alanlarında ve baraka-yayla evi yapılarında konaklayan ziyaretçilerin sağlık açısından kaldıkları yeri ve süreyi göstermektedir. Anket uygulanan ziyaretçilerden 26 kişi (% 72.3)

çadırda konaklama yapmaktadırlar. 7 kişi (% 19,5) yayla evinde, bir kişi otelde ve 2 kişi de diğer seçeneğinde yani karavanda konaklamaktadırlar (tablo 3.12)

Tablo 3.12 Anket uygulanan ziyaretçilerin yaylada nerede konakladıkları ile kaç gece konakladıkları arasındaki ilişki

KAÇ GECE KONAKLADIĞI	OTEL		ÇADIR		YAYLA EVİ		DİĞER		TOPLAM
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)	
1 GECE	1	20.0	4	80.0	-	-	-	-	**5**
2-5 GECE	-	-	11	73.3	3	20.0	1	6.7	**15**
6-15 GECE	-	-	-	-	-	-	1	100.0	**1**
16-30 GECE	-	-	2	50.0	2	50.0	-	-	**4**
2-3 AY	-	-	6	85.7	1	14.3	-	-	**7**
4-5 AY	-	-	3	75.0	1	25.0	-	-	**4**
TOPLAM	**1**	**2.7**	**26**	**72.3**	**7**	**19.5**	**2**	**5.5**	**36**

Şekil 3.22 Ziyaretçilerin konakladıkları yerler (%)

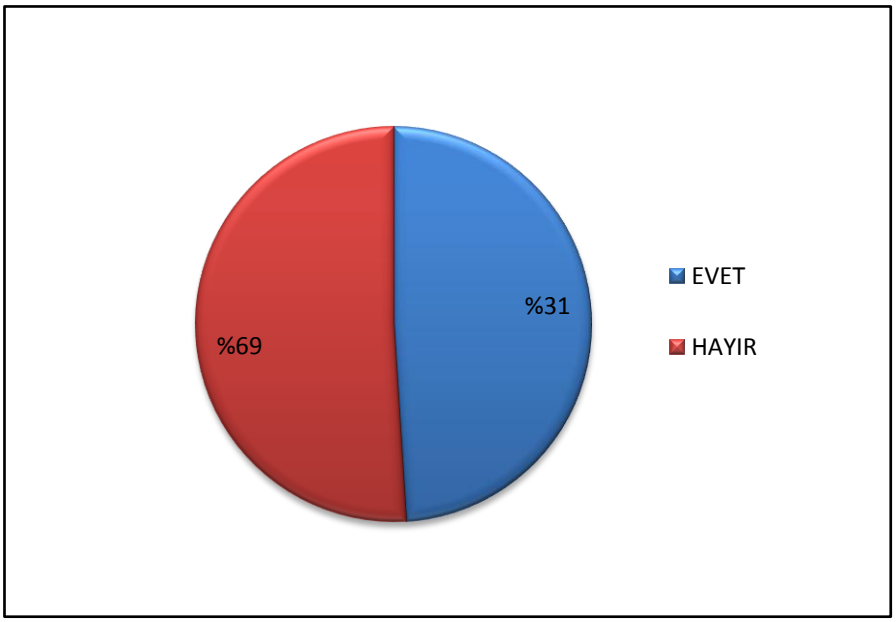

Anket uygulanan yayla ziyaretçilerinin % 31'i yerel halkla iletişim kurduğunu beyan etmektedir (Şekil 3.23). Sarıalan % 45 ile en yüksek iletişim kurulan yayla konumundadır. En az iletişim ise % 6 ile Kirazlıyayladır (tablo 3.13)

Tablo 3.13 Ziyaretçilerin yayla ve çevresindeki yerel halkla iletişim kurması

Anket Yapılan Yer	Sayı/ Yüzde (%)	ZİYARETÇİLERİN YEREL HALKLA İLETİŞİM KURMASI		Toplam
		EVET	HAYIR	
SARIALAN	Sayı	45	55	100
	Yüzde (%)	**45.0**	**55.0**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	3	47	50
	Yüzde (%)	**6.0**	**94.0**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	14	36	50
	Yüzde (%)	**28.0**	**72.0**	**100**
Toplam / (%)	**Yüzde**	**62 (31)**	**138 (69)**	**200 (100)**

Şekil 3.23 Ziyaretçilerin yayla ve çevresindeki yerel halkla iletişim kurması (%)

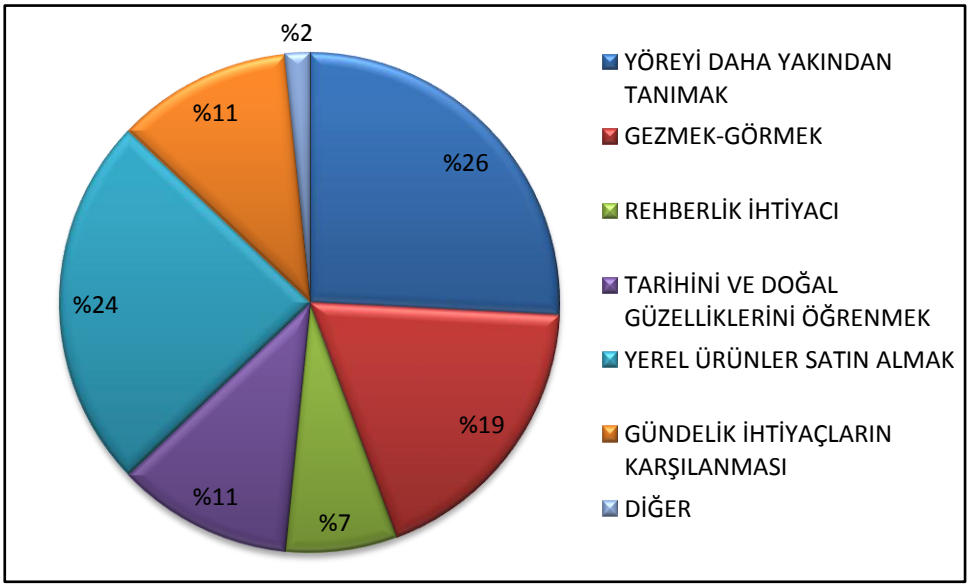

Ziyaretçilerin Uludağ Yöresi'nde yerel halkla iletişimi daha çok yöreyi daha yakından tanımak (% 26), yerel ürünler satın almak (% 24) ve gezmek-görmek (% 19) amaçlarıyla olmaktadır. Bunu dışında yaylaların tarihini ve doğal güzelliklerini öğrenmek (% 11) ve yaylalardan gündelik ihtiyaçların karşılanması (% 11) seçenekleri ziyaretçiler tarafından belirtilmiştir (şekil 3.24)

Tablo 3.14 Ziyaretçilerin yayla ve çevresindeki yerel halkla iletişim kurduğu konular

Anket Yapılan Yer	Sayı / Yüzde (%)	YAYLAYA GELEN ZİYARETÇİLERİN YAYLA VE ÇEVRESİNDEKİ YEREL HALKLA İLETİŞİM KURDUĞU KONULAR							Toplam
		Yöreyi daha yakından tanımak	Gezmek-Görmek	Rehberlik ihtiyacı	Tarihini ve doğal güzelliklerini öğenmek	Yerel ürünler satın almak	Gündelik ihtiyaçların karşılanması	Diğer	
SARIALAN	Sayı	24	24	6	12	22	11	2	101
	Yüzde (%)	**23.8**	**23.8**	**5.9**	**11.9**	**21.8**	**10.9**	**1.9**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	1	1	1		1		1	5
	Yüzde (%)	**20.0**	**20.0**	**20.0**		**20.0**		**20.0**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	6	4	2	3	7	3		25
	Yüzde (%)	**24.0**	**16.0**	**8.0**	**12.0**	**28.0**	**12.0**		**100**
Toplam / Yüzde (%)		**31 (23.7)**	**29 (22.1)**	**9 (6.9)**	**15 (11.5)**	**30 (22.8)**	**14 (10.7)**	**3 (2.3)**	**131 (100)**

Şekil 3.24 Ziyaretçilerin yayla ve çevresindeki yerel halkla iletişim kurduğu konular (%)

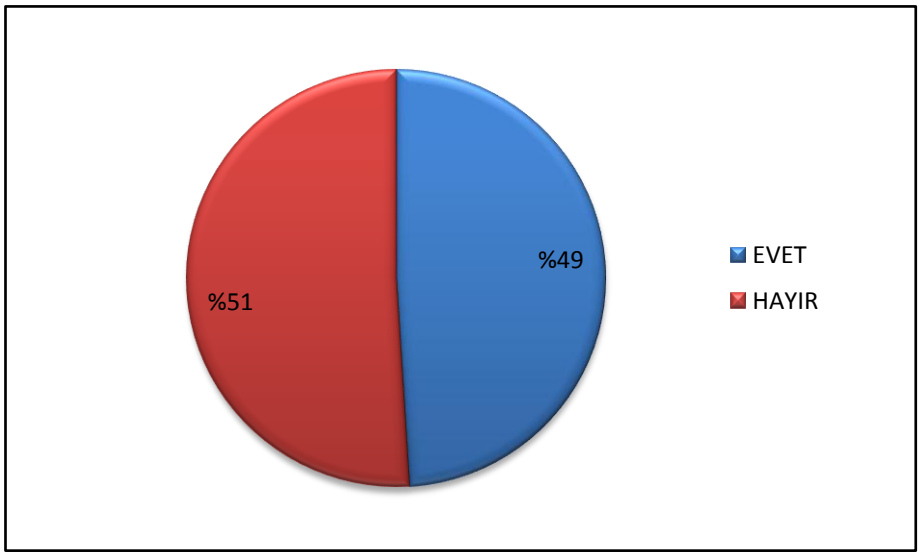

Yayla çevresinde yerel ürünlerin alışverişi konusu önemlidir. Böylece yerel halk ürettikleri ürünleri pazarlama imkânı bulmaktadırlar. Bu alışverişler yöreye önemli bir gelir sağlama, yerel ürünleri tanıtma açısından önem arz etmektedir. Anket yaptığımız ziyaretçilerin neredeyse yarısı (% 49) yaylalardan yerel ürünler satın almaktadırlar (şekil 3.25)

Tablo 3.15 Ziyaretçilerin yayla ve çevresinden yerel ürün satın alması

Anket Yapılan Yer	Sayı/ Yüzde (%)	YAYLA ÇEVRESİNDEN YEREL ÜRÜN ALINMASI		Toplam
		EVET	HAYIR	
SARIALAN	Sayı	55	45	100
	Yüzde (%)	**55.0**	**45.0**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	30	20	50
	Yüzde (%)	**60.0**	**40.0**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	13	37	50
	Yüzde (%)	**26.0**	**74.0**	**100**
Toplam / Oran (%)		**98 (49)**	**102 (51)**	**200 (100)**

Şekil 3.25 Ziyaretçilerin yayla ve çevresinden yerel ürün satın alması (%)

Alınan yerel ürünlere baktığımız zaman. Uludağ yolu üzeri boyunca yer alan tezgâhlardan Sarıalan'a ve Kirazlıyayla'ya yaylaya gelen ziyaretçiler köylülerin sattıkları ürünlerden almaktadırlar.

Sarıalan'da yaptığımız anketlerde ziyaretçilerden % 60.3'ü meyve-sebze aldıklarını belirtmişlerdir (tablo 3.16). Özellikle yaz aylarında Bursa-Uludağ yolu boyunca yol kenarlarından ve Sarıalan'dan ziyaretçiler tarafından meyve-sebze satın alınmaktadır. Ziyaretçiler çoğunlukla yörenin meşhur meyveleri olan çilek ve kiraz almaktadırlar. Bunun dışında domates, fasulye, biber gibi sebzeler de alınmaktadır. İzleyiciler aynı şekilde yol kenarlarında köylülerin kurdukları tezgâhlardan et ve süt ürünleri, bal alırken; hediyelik

eşyaları Sarıalan'da bulunan tezgâhlardan ve teleferik istasyonu çevresindeki dükkânlardan almaktadırlar.

Şekil 3.26 Sarıalan'da yayla alanından yerel ürün (meyve-sebze) alınması (Temmuz 2011)

Şekil 3.27 Kirazlıyayla'da meyve-sebze satılan araç (Temmuz 2011)

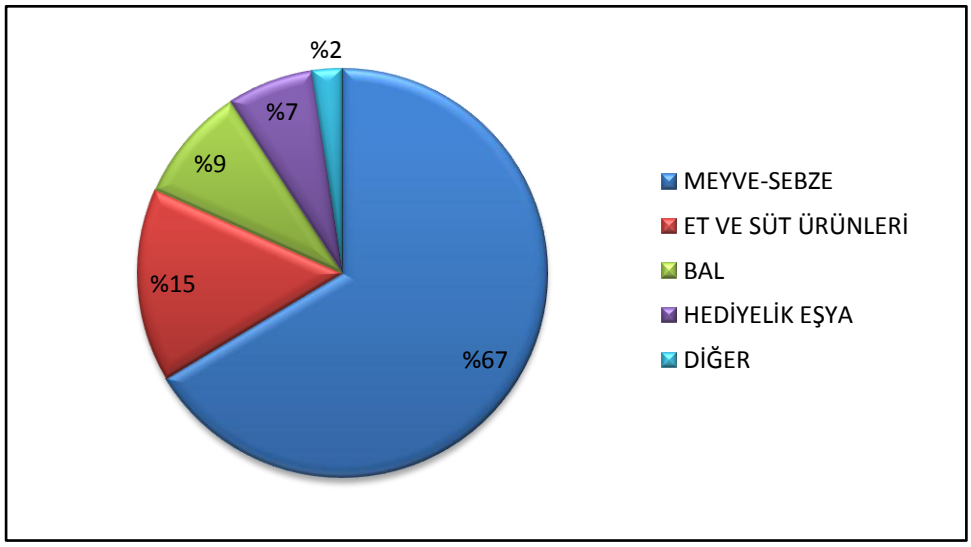

Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin % 71.4'ü yöreden meyve sebze aldıklarını belirtmişlerdir (tablo 3.16). Özellikle Keles ilçesi kiraz ve çilek yetiştiriciliği ile meşhurdur. Kocayayla'ya gelen hemen her ziyaretçi Bursa-Keles yolu üzerindeki tezgâhlardan, bahçelerden kiraz ve çilek satın almaktadır. Bunun yanında domates, fasulye vb. sebze ürünlerinin de satışı yapılır. Ayrıca et ve süt ürünleri ile hediyelik eşyalar da ziyaretçiler tarafından satın alınan diğer ürünlerdendir.

Tablo 3.16 Ziyaretçilerin yayla ve çevresinden satın aldıkları yerel ürünler

Anket Yapılan Yer	Sayı / Yüzde (%)	YAYLA ÇEVRESİNDEN ALINAN YEREL ÜRÜNLER					Toplam
		Meyve-Sebze	Et ve Süt Ürünleri	Bal	Hediyelik Eşya	Diğer	
SARIALAN	Sayı	47	14	6	8	3	78
	Yüzde (%)	**60.3**	**17.9**	**7.7**	**10.3**	**3.8**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	30	3	6	-	-	39
	Yüzde (%)	**76.9**	**7.7**	**15.4**	**-**	**-**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	10	3	-	1	-	**14**
	Yüzde (%)	**71.4**	**21.4**	**-**	**7.2**	**-**	**100**
Toplam / Yüzde (%)		**87 (66.3)**	**20 (15.3)**	**12 (9.2)**	**9 (6.9)**	**3 (2.3)**	**131 (100)**

Şekil 3.28 Ziyaretçilerin yayla ve çevresinden satın aldıkları yerel ürünler (%)

Anket uygulaması sonucunda yaylaların ziyaretçiler için cazip gelen yönlerinin önem sırasına baktığımız zaman. Doğal güzelliğin önem derecesi için Sarıalan'da 52 kişi 1. önem derecesini işaretlemiş, Kirazlıyayla'da 23 kişi 2. önem derecesine ve Kocayayla'da da 9 kişi 3. önem derecesi olarak belirtmiştir (tablo 3.17). Sonuç olarak ziyaretçiler için Sarıalan ve Kirazlıyayla doğal güzellik açısından önemli bir alan olarak görülmektedir.

Tablo 3.17 Yaylalara göre doğal güzelliğin önem derecesi

Yayla	DOĞAL GÜZELLİĞİN ÖNEM DERECESİ					Toplam
	1	2	3	4	5	
SARIALAN	52	37	5	3	-	**97**
KİRAZLIYAYLA	22	23	5	-	-	**50**
KOCAYAYLA	6	7	9	1	-	**23**
Toplam	**80**	**67**	**19**	**4**	-	**170**

Kolay erişim mesafesinde olmanın önem derecesi için, Sarıalan'da 15 kişi 3. önem derecesini işaretlemiş, Kirazlıyayla'da 3 kişi 3. ve 4. önem derecesine ve Kocayayla'da da 18 kişi 1. önem derecesi olarak belirtmiştir (tablo 3.18). Kocayayla Keles ilçe merkezine 5 km uzaklıkta bulunmaktadır. Ayrıca köylere de ulaşım konusunda yakındır. Bu nedenlerden dolayı anket uygulanan ziyaretçiler Kocayayla'nın kolay ulaşım mesafesinde olmasının önemli olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Tablo 3.18 Yaylalara göre kolay erişim mesafesinde olmasının önem derecesi

Yayla	KOLAY ERİŞİM MESAFESİNDE OLMASININ ÖNEM DERECESİ					Toplam
	1	2	3	4	5	
SARIALAN	2	3	15	12	2	**34**
KİRAZLIYAYLA	1	-	3	3	-	**7**
KOCAYAYLA	18	-	4	3	-	**25**
Toplam	**21**	**3**	**22**	**18**	**2**	**66**

Kent karmaşasından uzak olmanın önem derecesi için, Sarıalan'da 35 kişi 3. önem derecesini işaretlemiş, Kirazlıyayla'da 26 kişi 3. önem derecesine ve Kocayayla'da da 9 kişi 2. önem derecesi olarak belirtmiştir (tablo 3.19). Bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere kent karmaşasından uzak olma yaylaya gelen ziyaretçiler açısından 2. ve 3. derecede öneme sahiptir.

Tablo 3.19 Yaylalara göre kent karmaşasından uzak olmasının önem derecesi

Yayla	KENT KARMAŞASINDAN UZAK OLMASININ ÖNEM DERECESİ					Toplam
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	
SARIALAN	2	11	35	11	3	**62**
KİRAZLIYAYLA	1	6	26	2	-	**35**
KOCAYAYLA	5	9	3	1	-	**18**
Toplam	**8**	**26**	**64**	**14**	**3**	**115**

Tesislerin çekiciliğinin önem derecesi için, Sarıalan'da 2 kişi 5. önem derecesini işaretlemiş, Kirazlıyayla'da ilk 5 önem derecesi içinde değer verilmemiş ve Kocayayla'da da 2 kişi 3. önem derecesi olarak belirtmiştir (tablo 3.20). Bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere tesislerin çekiciliğinin yaylaya gelen ziyaretçiler açısından önemli bir önem derecesine sahip olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.20 Yaylalara göre tesislerin çekiciliğinin önem derecesi

Yayla	TESİSLERİN ÇEKİCİLİĞİNİN ÖNEM DERECESİ					Toplam
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	
SARIALAN	1	-	-	-	2	**3**
KİRAZLIYAYLA	-	-	-	-	-	-
KOCAYAYLA	-	-	2	-	-	**2**
Toplam	**1**	-	**2**	-	**2**	**5**

Sağlıklı doğal ürünlerden yararlanma olanağının önem derecesi için, Sarıalan'da 11 kişi 3. önem derecesini işaretlemiş, Kirazlıyayla'da 1 kişi 4. önem derecesine ve Kocayayla'da da 2 kişi 2. önem derecesi olarak belirtmiştir (tablo 3.21). Bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere sağlıklı doğal ürünlerden yararlanma olanağı özellikle Sarıalan'da 3. Derece önemde olmuştur. Diğer yaylalarda önem konusunda pek tercih edilmemiştir.

Tablo 3.21 Yaylalara göre sağlıklı doğal ürünlerden yararlanma olanağının önem derecesi

Yayla	SAĞLIKLI DOĞAL ÜRÜNLERDEN YARARLANMA OLANAĞININ ÖNEM DERECESİ					Toplam
	1	2	3	4	5	
SARIALAN	-	3	11	4	3	**21**
KİRAZLIYAYLA	-	-	-	1	-	**1**
KOCAYAYLA	-	2	-	1	-	**3**
Toplam		**5**	**11**	**6**	**3**	**25**

Temiz havanın önem derecesi için, Sarıalan'da 43 kişi 2. önem derecesini işaretlemiş, Kirazlıyayla'da 26 kişi 1. önem derecesine ve Kocayayla'da da 23 kişi 2. önem derecesi olarak belirtmiştir (tablo 3.22), Sonuç olarak ziyaretçiler için Sarıalan, Kirazlıyayla ve Kocayayla temiz hava açısından önemli bir alan olarak görülmektedir. Gerçekten de yaylalar yüksekte yer almaları ve çevresinde orman varlığı açısından zengin olmaları nedeni ile insanları kendine çekmektedir.

Tablo 3.22 Yaylalara göre temiz havanın önem derecesi

Yayla	TEMİZ HAVANIN ÖNEM DERECESİ					Toplam
	1	2	3	4	5	
SARIALAN	40	43	7	2	1	**93**
KİRAZLIYAYLA	26	20	3	-	-	**49**
KOCAYAYLA	19	23	2	-	3	**47**
Toplam	**85**	**86**	**12**	**2**	**4**	**189**

Yöre insanının yaşamının önem derecesi için, Sarıalan'da 1 kişi 4. önem derecesini işaretlemiş, Kirazlıyayla'da ilk 5 önem derecesi içinde değer verilmemiş ve Kocayayla'da da 1 kişi 1.ve 4 önem derecesi olarak belirtmiştir (tablo 3.23). Bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere yöre insanının yaşamının yaylaya gelen ziyaretçiler açısından önemlilik arz eden bir önem derecesine sahip olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.23 Yaylalara göre yöre insanının yaşamının önem derecesi

Yayla	YÖRE İNSANININ YAŞAMININ ÖNEM DERECESİ					Toplam
	1	2	3	4	5	
SARIALAN	-	-	-	1	-	**1**
KİRAZLIYAYLA	-	-	-	-	-	**-**
KOCAYAYLA	1	-	-	1	-	**2**
Toplam	**1**	**-**	**-**	**2**	**-**	**3**

Çadır kurmak için yaylaların elverişli olmasının önem derecesi için, Sarıalan'da 4 kişi 3. ve 4. önem derecesini işaretlemiş, Kirazlıyayla'da ilk 5 önem derecesi içinde değer verilmemiş ve Kocayayla'da da 2 kişi 2. önem derecesi olarak belirtmiştir (tablo 3.24). Bu sonuçlardanSarıalan'nın ve Kocayayla'nın ziyaretçiler açısından azda olsa çadır kurmak için elverişli olduğu, Kirazlıyayla'nın ise çadır kurmak için elverişli olmadığı belirtilmiştir.

Tablo 3.24 Yaylalara göre çadır kurmak için elverişli olmasının önem derecesi

Yayla	ÇADIR KURMAK İÇİN ELVERİŞLİ OLMASININ ÖNEM DERECESİ					Toplam
	1	2	3	4	5	
SARIALAN	2	1	4	4	2	**13**
KİRAZLIYAYLA	-	-	-	-	-	**-**
KOCAYAYLA	-	2	1	-	-	**3**
Toplam	**2**	**3**	**5**	**4**	**2**	**16**

Yaylalarda yapılaşma, doğal ortamların bozulmasına neden olan önemli bir sorundur. Özellikle Karadeniz ve Akdeniz yaylalarında rekreasyonel yaylacılığın gelişmesine bağlı olarak yaylalarda yapılaşma sorunu önem arz eden bir durum olmuştur. Uludağ yaylalarında ve Keles Kocayayla'da ise böyle bir sorundan kısmen bahsedilebilir. Yapılan anketler sonucunda yapılaşma sorununun önem derecesi için, Sarıalan'da 8 kişi 1. önem derecesini işaretlemiş, Kirazlıyayla'da 12 kişi 2. önem derecesine ve Kocayayla'da da 1 kişi 1. ve 2. önem derecesi olarak belirtmiştir (tablo 3.25). Sonuç olarak ziyaretçiler için Sarıalan ve Kirazlıyayla'da yapılaşma sorunundan bahsedilebilirken, Kocayayla'da bahsedemeyiz.

Tablo 3.25 Yaylalara göre yapılaşma sorununun önem derecesi

Yayla	YAPILAŞMA SORUNUNUN ÖNEM DERECESİ					Toplam
	1	2	3	4	5	
SARIALAN	8	5	6	1	-	**20**
KİRAZLIYAYLA	3	12	2	-	-	**17**
KOCAYAYLA	1	-	-	1	-	**2**
Toplam	**12**	**17**	**8**	**2**	**-**	**39**

"Kamp yapanlar için gerekli olanakların sağlanmayışı" sorununun önem derecesi için, Sarıalan'da 18 kişi 1. önem derecesini, 16 kişi de 2. önem derecesini işaretlemiş, Kirazlıyayla'da 4 kişi 2. önem derecesini ve Kocayayla'da da 5 kişi 2. önem derecesi olarak belirtmiştir (tablo 3.26). Görüldüğü üzere Sarıalan kamp alanına sahip olduğu ve fazlasıyla çadır kurulduğu için kamp yapan ziyaretçiler açısından gerekli olanakların yetersiz olduğu görüşür hakimdir. Diğer yaylalarda ise böyle bir sorundan bahsedemeyiz.

Tablo 3.26 Yaylalara göre "kamp yapanlar için gerekli olanakların (duş/wc vb.) sağlanmayışı" sorununun önem derecesi

Yayla	"KAMP YAPANLAR İÇİN GEREKLİ OLANAKLARIN SAĞLANMAYIŞI" SORUNUNUN ÖNEM DERECESİ					Toplam
	1	2	3	4	5	
SARIALAN	18	16	3	1	-	**38**
KİRAZLIYAYLA	1	4	1	-	-	**6**
KOCAYAYLA	3	5	-	1	-	**9**
Toplam	**22**	**25**	**4**	**2**	**-**	**53**

Doğal alanların en büyük sorunu olarak karşımıza katı atık toplanma sorunu çıkmaktadır. Nitekim Araştırma alanımızdaki yaylalarda da bu sorundan bahsedebiliriz. Yapılan anket sonuçlarına göre katık atıkların toplanması sorununun önem derecesi için,Sarıalan'da 40 kişi 1. önem derecesini işaretlemiş, Kirazlıyayla'da 26 kişi 1. önem derecesini ve Kocayayla'da da 32 kişi 1. önem derecesi olarak belirtmiştir (tablo 3.27). Görüldüğü üzere Uludağ Yöresi'ndeki yaylalarda katı atıkların toplanma sorunu ziyaretçiler tarafından önemli bir sorun olarak görülmektedir.

Tablo 3.27 Yaylalara göre katı atıkların toplanması sorununun önem derecesi

Yayla	KATI ATIKLARIN TOPLANMASI SORUNUNUN ÖNEM DERECESİ					Toplam
	1	2	3	4	5	
SARIALAN	40	12	2	1	-	**55**
KİRAZLIYAYLA	26	15	2	-	-	**43**
KOCAYAYLA	32	2	1	-	-	**35**
Toplam	**98**	**29**	**5**	**1**	**-**	**133**

Bitki örtüsü tahribatı sorununun önem derecesi için, Sarıalan'da 7 kişi 2. önem derecesini, Kirazlıyayla'da 2 kişi 3. önem derecesini ve Kocayayla'da da 5 kişi 2. önem derecesini belirtmiştir (tablo 3.28). Sonuç olarak tüm yaylalarda az da olsa bitki örtüsü tahribatının önemli bir sorun olarak göründüğünü söyleyebiliriz.

Tablo 3.28 Yaylalara göre bitki örtüsü tahribatı sorununun önem derecesi

Yayla	BİTKİ ÖRTÜSÜ TAHRİBATI SORUNUNUN ÖNEM DERECESİ					Toplam
	1	2	3	4	5	
SARIALAN	2	7	4	-	-	**13**
KİRAZLIYAYLA	1	1	2	-	-	**4**
KOCAYAYLA	-	5	2	-	1	**8**
Toplam	**3**	**13**	**8**	**-**	**1**	**25**

Anket yapılan ziyaretçilere yaylalarda gördükleri başka sorunlar diğer şıkkı adı altında sorulmuştur. Ziyaretçilerin tamamı diğer seçeneğine yanıt olarak çevre temizliğini belirtmiştir. Yaylalarda çevre temizliği sorunun önem derecesine baktığımız zaman, Sarıalan'da 22 kişi 1. önem derecesini, Kirazlıyayla'da 19 kişi 1. önem derecesini ve Kocayayla'da da 2 kişi 1. önem derecesini belirtmiştir (tablo 3.29). Sonuç olarak ziyaretçiler için Sarıalan ve Kirazlıyayla'da çevre temizliği sorunu önemli bir sorun olarak görülürken, Kocayayla'da çok fazla görülmemektedir.

Tablo 3.29 Yaylalara göre çevre temizliği sorununun önem derecesi

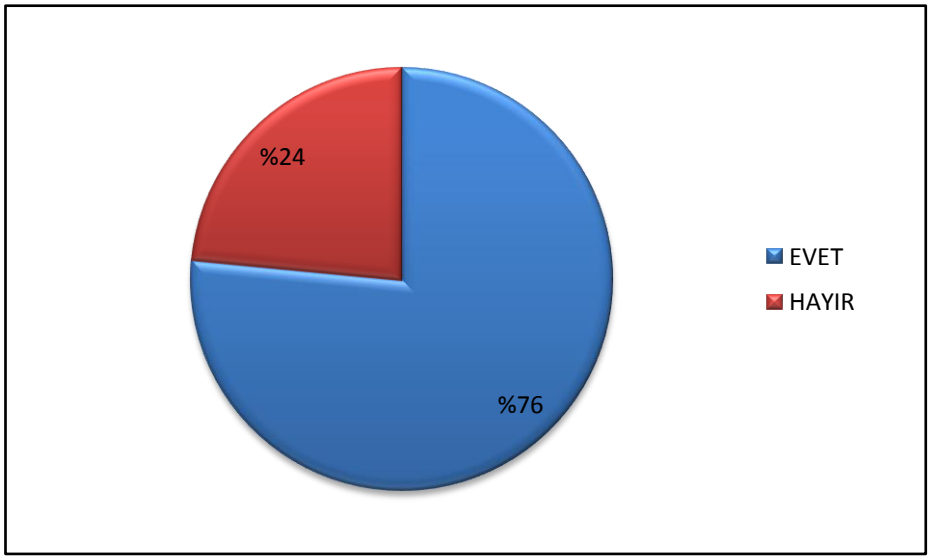
Yayla	ÇEVRE TEMİZLİĞİ SORUNUNUN ÖNEM DERECESİ					Toplam
	1	2	3	4	5	
SARIALAN	22	12	2	-	-	**36**
KİRAZLIYAYLA	19	6	-	-	-	**25**
KOCAYAYLA	2	1	-	-	1	**4**
Toplam	**43**	**19**	**2**		**1**	**65**

Araştırma alanı olan Uludağ Yöresi barındırdığı yaylaları ile dikkat çekmektedir. Anket yaptığımız ziyaretçilerin % 76'sı yörede yer alan başka yaylalara da gittiklerini belirtmişlerdir (şekil 3.29). Anket uyguladığımız yaylalar %75'e yakın oranı ile en çok gidilen yaylalar olarak ilk üç sırada yer almıştır. Bu durum örneklem alan seçiminin isabetli olduğunu da göstermektedir. Bunun dışında ziyaretçilerin % 9'u Kadıyayla'ya gittiklerini belirtmişlerdir (şekil 3.30). Aynı zamanda Kadıyayla, Bursa'dan Sarıalan'a çıkışta teleferiğin ara istasyonunun bulunduğu yayladır. Ziyaretçilerin çok az bir kısmı ise Keles'e bağlı Gelemiç Yaylası'na, Büyükorhan ilçesine bağlı Görecik Yaylası'na ve Kütahya iline bağlı Domaniç Yaylası'na gittiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3.30 Ziyaretçilerin yörede yer alan başka bir yaylaya gitme durumu

Anket Yapılan Yer	Sayı/ Yüzde (%)	YÖREDE YER ALAN BAŞKA BİR YAYLAYA GİTME DURUMU		Toplam
		EVET	HAYIR	
SARIALAN	**Sayı**	71	29	100
	Yüzde (%)	**71.0**	**29.0**	**100**
KİRAZLIYAYLA	**Sayı**	42	8	50
	Yüzde (%)	**84**	**16**	**100**
KOCAYAYLA	**Sayı**	40	10	50
	Yüzde (%)	**80**	**20**	**100**
Toplam / Yüzde (%)		**153 (76.5)**	**47 (23.5)**	**200 (100)**

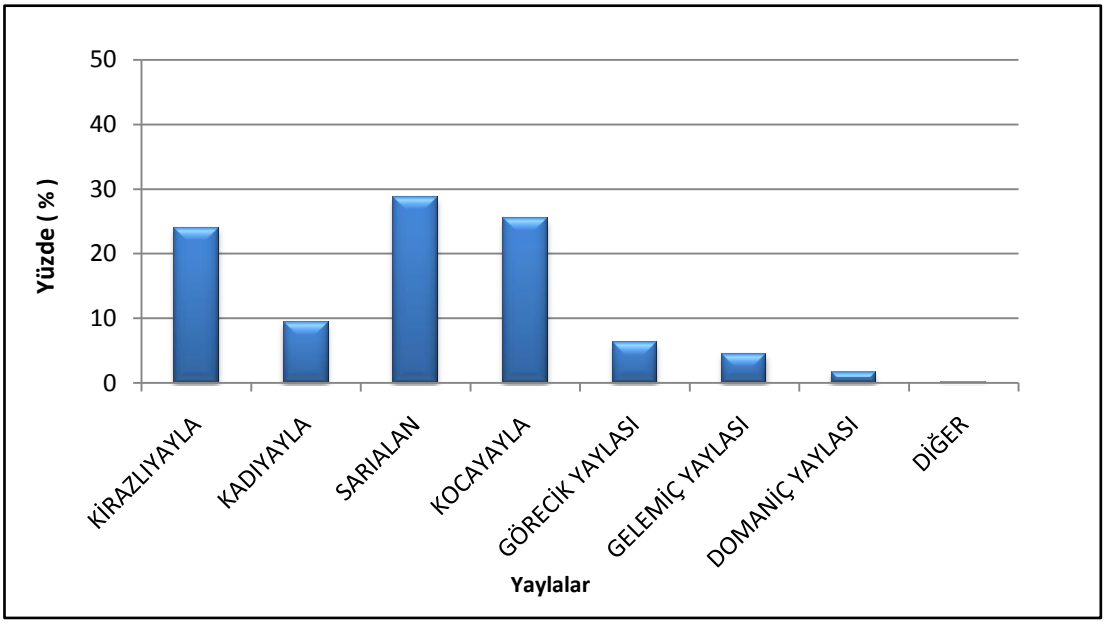
Şekil 3.29 Ziyaretçilerin yörede yer alan başka bir yaylaya gitme durumu (%)

Tablo 3.31 Ziyaretçilerin yörede tercih ettikleri diğer yaylalar

Anket Yapılan Yer	Sayı / Yüzde (%)	ZİYARETÇİLERİN YÖREDE TERCİH ETTİKLERİ YAYLALAR								Toplam
		Kirazlıyayla	Kadıyayla	Sarıalan	Kocayayla	Görecik Yaylası	Gelemiç Yaylası	Domaniç Yaylası	Diğer	
SARIALAN	Sayı	56	31	-	56	5	8	3	1	160
	Yüzde (%)	**35.0**	**19.4**	**-**	**35.0**	**3.1**	**5.0**	**1,9**	**0.6**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	-	20	39	37	4	3	1	0	104
	Yüzde (%)	**-**	**19.2**	**37.5**	**35.6**	**3.9**	**2.9**	**0.9**	**-**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	26	2	23	-	26	15	6	-	98
	Yüzde (%)	**26.5**	**2.0**	**23.6**	**-**	**26.5**	**15.3**	**6.1**	**-**	**100**
Toplam / Yüzde (%)		**82 (22.7)**	**53 (14.6)**	**62 (17.1)**	**93 (25.6)**	**35 (9.7)**	**26 (7.2)**	**10 (2.8)**	**1 (0.3)**	**362 (100)**

Şekil 3.30 Ziyaretçilerin yörede tercih ettikleri diğer yaylalar (%)

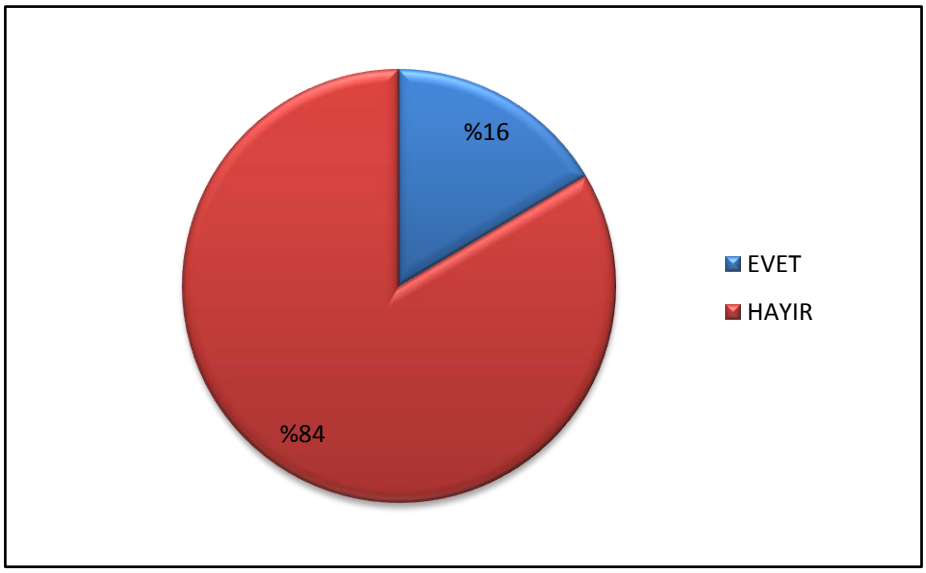

Anket uygulanan ziyaretçilerin % 16'sı başka illerde de yaylalara gittiklerini belirtmişlerdir (şekil 3.31). Sarıalan'da 23 kişi, Kirazlıyayla'da 9 kişi ve Kocayayla'da 1 kişi başka illerdeki yaylalara gitmiştir (tablo 3.32). Gidilen yaylalar arasında Trabzon Uzungöl, Rize Ayder, Osmaniye Zorkun, Giresun Karaovacık, Artvin Kafkasör, Samsun Erikli Yaylası, Ardahan Güllüce Köyü Yaylası dikkatimizi çeken yaylalardır. Ziyaret edilen yaylalar arasında Doğu Karadeniz yaylaları dikkatimizi çekmektedir. Bunun dışında Akdeniz Bölgesi ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan yaylalar da ziyaret edilmiştir. Anket sırasında görüşme yapılan ziyaretçiler özellikle kendi memleketlerindeki yaylalara çıktıklarını belirtmişlerdir. Bursa'ya geldikten sonra da bu ziyaretçiler yaylaya çıkma geleneklerini sürdürmüşlerdir. Bu durum ziyaretçilerin yayla geleneğine sahip olduklarını göstermektedir.

Tablo 3.32 Ziyaretçilerin başka illerdeki yaylalara gitme durumu

Anket Yapılan Yer	Sayı/ Yüzde (%)	BAŞKA İLLERDEKİ YAYLALARA GİTME		Toplam
		EVET	HAYIR	
SARIALAN	Sayı	23	77	100
	Yüzde (%)	**23.0**	**77.0**	**100**
KİRAZLIYAYLA	Sayı	9	41	50
	Yüzde (%)	**18.0**	**82.0**	**100**
KOCAYAYLA	Sayı	1	49	50
	Yüzde (%)	**2.0**	**98.0**	**100**
Toplam / Yüzde (%)		**33 (16.5)**	**167 (83.5)**	**200 (100)**

Şekil 3.31 Ziyaretçilerin başka illerdeki yaylalara gitme durumu (%)

Anket uygulanan ziyaretçilerin tutum ölçeği sorularında, anket yapılan yaylaya göre sorulan soruların değişip değişmediğini incelemek için Ki-kare analizi yöntemi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar ise şu şekildedir:

Yapılan Ki-kare analiz sonuçlarına göre, Tablo 3.33'de belirtilen değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde edilmiştir.

Anket yapılan yaylaya göre yayla ve çevresindeki konaklama, yeme-içme vb. hizmet sunan tesislerin yeterli düzeyde olması sorusu Ki-kare analizi ile değerlendirilmiştir. Yapılan analizde P değeri 0,01 bulunmuş ve anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu farklılık Sarıalan'a gelen ziyaretçilerin % 66'sının tesislerin yeterli olduğunu belirtmelerinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanında Kirazlıyayla'ya gelen ziyaretçilerin % 24'ü ve Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin % 10'u tesis yeterliliği konusunda olumlu görüş belirtmişlerdir (Tablo 3.33).

Anket yapılan yaylaya göre yaylanın doğal ortamının korunması için denetimlerin yeterli olması sorusu Ki-kare analizi ile değerlendirilmiştir. Yapılan analizde P değeri 0,00 bulunmuş ve anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu farklılık Sarıalan'a gelen ziyaretçilerin % 55,8'inin yaylalardaki denetimlerin yetersiz olduğunu belirtmelerinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanında Kirazlıyayla'ya gelen ziyaretçilerin % 33.7'si ve Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin % 10.5'i yaylalardaki denetimlerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 3.33).

Anket yapılan yaylaya göre yaylanın turistik bir kaynak olarak kullanılması için yerel toplumda büyük bir istek ve ilginin olması sorusu Ki-kare analizi ile değerlendirilmiştir. Yapılan analizde P değeri 0,00 bulunmuş ve anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu farklılık Sarıalan'a gelen ziyaretçilerin % 53,9'unun yaylaların turistik bir kaynak olarak kullanılması için yerel toplumda istek ve ilginin olduğu konusunda olumlu görüş belirtmelerinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanında Kirazlıyayla'ya gelen ziyaretçilerin % 24.3'ü ve Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin % 21.8'i bu konuda olumlu görüş belirtmişlerdir (Tablo 3.33).

Anket yapılan yaylaya göre yayla ve çevresinde geleneksel kültürel yaşamın ilgi çekici olması sorusu Ki-kare analizi ile değerlendirilmiştir. Yapılan analizde P değeri 0,00 bulunmuş ve anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu farklılık Sarıalan'a gelen ziyaretçilerin % 43.5'nin ve Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin % 38'inin yayla ve çevresinde geleneksel kültürel yaşamın ilgi çekici olduğunu belirtmelerinden

kaynaklanmaktadır. Bunun yanında Kirazlıyayla'ya gelen ziyaretçilerin %18.5'i bu konuda olumlu görüş belirtmişlerdir (Tablo 3.33).

Anket yapılan yaylaya göre yöre insanının ziyaretçilere karşı misafirperver davranması sorusu Ki-kare analizi ile değerlendirilmiştir. Yapılan analizde P değeri 0,02 bulunmuş ve anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu farklılık Sarıalan'a gelen ziyaretçilerin % 44.8'nin ve Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin % 36'sının yöre insanının ziyaretçilere karşı misafirperver davrandığını belirtmelerinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanında Kirazlıyayla'ya gelen ziyaretçilerin %19.2'si bu konuda olumlu görüş belirtmişlerdir (Tablo 3.33). Bu durum Sarıalan'da yer alan tesislerde çalışan insanların çok olmasından; Kocayayla'da da yöre insanının bulunmasından kaynaklanmaktadır. Kirazlıyayla'da ise yaylada tesislerin az olmasından ve yöre insanının yaylada bulunmamasından dolayı çok fazla insan yoktur.

Tablo 3.33 Anket yapılan yayla ile yaylaya gelen ziyaretçilerin yaylalar hakkındaki düşünceleri arasındaki ilişkinin analiz sonuçları (Anlamlı fark bulunan değişkenler)

Sınanan Değişkenler	Ki-kare (X^2)	P değeri	(Contingency Coefficient) (%)
Anket yapılan yayla **&** Yayla ve çevresindeki konaklama, yeme-içme vb. hizmet sunan tesislerin yeterli düzeyde olması	19,88	0,01	30,1
Anket yapılan yayla **&**Yaylanın doğal ortamının korunması için denetimlerin yeterli olması	68,20	0,00	50,4
Anket yapılan yayla **&**Yaylanın turistik bir kaynak olarak kullanılması için yerel toplumda büyük bir istek ve ilginin olması	36,55	0,00	39,3
Anket yapılan yayla **&**Yayla ve çevresinde geleneksel kültürel yaşamın ilgi çekici olması	62,0	0,00	48,6
Anket yapılan yayla **&**Yöre insanının ziyaretçilere karşı misafirperver davranması	17,57	0,02	28,4

Tablo 3.34 Anket yapılan yayla ile yaylaya gelen ziyaretçilerin yaylalar hakkındaki düşünceleri arasındaki ilişkinin analiz sonuçları (Anlamlı fark bulunmayan değişkenler)

Sınanan Değişkenler	**Ki-kare (X^2)**	**P değeri**	**(Contingency Coefficient) (%)**
Anket yapılan yayla **&**Yaylaların şehrin sıkıcılığından, gürültüsünden, boğuculuğundan uzaklaşarak kaliteli bir dinlenme imkânı sağlıyor olması	8,68	0,37	20,4
Anket yapılan yayla **&**Yaz tatilini yaylada geçirmek yerine deniz kenarında geçirmeyi tercih etmesi	10,32	0,24	22,2
Anket yapılan yayla **&** Yayla ve çevresindeki doğal yaşamın zenginliğinin ilgi çekici olması	9,53	0,14	21,3
Anket yapılan yayla **&**Yaylayayapılan ziyaretten memnun kalınması ve tekrardan gelinmek istenmesi	2,58	0,85	11,3
Anket yapılan yayla **&**Tanıdıklara bu deneyimin önerilmesi	5,81	0,44	16,8

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak Bursa ili Uludağ Yöresi yaylalarında şekil ve fonksiyon özellikleri bakımından rekreasyonel yaylacılık özellikleri görülmektedir. Yörede geleneksel yaylacılık faaliyetleri hiç görülmemektedir. Araştırma alanındaki yaylalar tamamen turizm amacıyla kullanılmaktadır. Ancak devamlı bir yerleşimin, yapılaşmanın olmadığı da görülmektedir. Bu özelliğiyle Uludağ yaylaları Doğu Karadeniz ve Akdeniz yaylalarının şekil ve fonksiyon özelliklerinden tamamen ayrılmaktadır. Genelde günübirlik kullanımın yaygın olduğu yaylalardan Sarıalan ve Kocayayla'da çadır kampı yapılmakta ve bungolav tipi evlerde kalınmaktadır.

Uludağ yöresi yaylalarının kullanımında araştırma alanının doğal coğrafyası önemlidir. Dağın morfololojisi manzara seyri açısından ziyaretçilere olanaklar sunmaktadır. Uludağ'ın eteklerinde yer alan yaylalar 1000 m'nin üstünde yer aldıkları için temiz hava ve bitki örtüsü açısından zengindirler. İklim koşulları ise özellikle Sarıalan yaylasında çadır ve bungalovların kullanımında önemli rol oynamaktadır. Yazın Bursa'ya göre daha serin hava koşullarına sahip olan yaylalar özellikle ziyaretçiler için uygun ortam sunmaktadır.

Uludağ Yöresi'nin nüfus özelliklerini incelediğimizde yörede Yörük ve Türkmen nüfusun ağırlıkta olduğu görülmektedir. Orta Asya'dan göç eden Türkler'in Anadolu'ya gelişiyle birlikte bu topluluklar da yöreye yerleşmeye başlamışlardır. Sosyo-ekonomik açıdan yaylacılık veya yarı göçebe hayat tarzını benimseyen Yörük ve Türkmen toplulukları yöre yaylalarından hayvancılık anlamında yararlanmışlardır. Ancak zamanla Osmanlı Devleti iskân politikası neticesinde bu yarı göçebe topluluklar yerleşik yaşama geçmeye ve köyler kurmaya başlamışlardır. Yerleşik yaşama geçen bu topluluklarda zamanla yarı göçebe hayvancılık faaliyetleri azalma eğiliminde olmuştur. Günümüzde ise yörede yarı göçebe hayvancılık yapılmamaktadır. Hayvancılık faaliyetleri daha çok mera ve ahır hayvancılığı şeklinde yürütülmektedir. Bunun sonucu olarak da yöre yaylalarından hayvancılık faaliyetleri yerine daha çok turizm açısından faydalanılmaktadır. Kocayayla'da yayla alanında az da olsa hayvan otlatılmaktadır. Ancak yaylada herhangi bir hayvan barınağı, daimi yerleşim yoktur. Sadece yaylanın yakın çevresinde birkaç adet yazın kullanılan hayvan barınakları mevcuttur. Milli Park sınırları içinde kalan Sarıalan ve Kirazlıyayla'da ise hayvancılık faaliyetleri görülmemektedir. Sarıalan ve Kirazlıyayla tamamen turizm amaçlı kullanılmaktadır.

Bölgede Uludağ yaz kış yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Kış aylarında Uludağ'dan kayak turizminden faydalanılmaktadır. Kışın teleferikle Uludağ'a çıkmak isteyen ziyaretçiler son istasyon olan Sarılıalan teleferik istasyonuna gelirler. Sarıalan'da yer alan minibüslerle Uludağ oteller bölgesine çıkış yaparlar. Bu sayede Sarıalan'da ziyaret edilmiş olur. Yaz aylarında ise yayla günübirlik dinlenme, piknik-mangal yapma ve yayla alanını gezmek için kullanılır. Yerli ziyaretçilerin yanı sıra Arap turistlerde yoğun şekilde Sarıalan'a ziyarette bulunmaktadırlar. Son yıllarda Sarıalan da ATV safari turları yapılmaya başlanmıştır. Bu turlar özellikle yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Sarıalan'da diğer turizm faaliyeti sağlık turizmidir. Sarıalan'da sağlık amacıyla mayıs ayından başlayarak eylül ayına kadar çadır kamp alanında ve bungalov tipi evlerde kalınmaktadır. Kocayayla ise genel olarak yaz aylarında günübirlik dinlenme, piknik-mangal yapma amacıyla kullanılmaktadır. Yayla içerisinde yer alan oba kamp alanında ise yayla evlerinde kalınmaktadır. Yayla evlerinde kalan ziyaretçiler çeşitli sportif etkinliklerle eğlenceli vakit geçirmektedirler. Bunun dışında Kocayayla'da turizm etkinlikleri olarak şenlik ve şölen etkinlikleri gelmektedir. Özellikle Kocayayla Şenliği bunların başında gelmektedir. Her yıl haziran ayı son haftasında yapılan bu etkinlik yörede binlerce ziyaretçi çekmektedir. Bunun yanı sıra Artvin ili ve ilçelerinin Bursa'daki çeşitli derneklerince düzenlenen şenlik etkinlikleri, Erzurumluların etkinlikleri ve siyasi partilerin(MHP kurultay etkinliği) etkinlikleri de Kocayayla'da yapılmaktadır.

Yörede yer alan yaylalardan Sarıalan ve Kirazlıyayla yaz turizmi açısından oldukça ilgi çekicidir. Uludağ'ın kış turizmi açısından gelişmiş olması buradaki yaylaları da olumlu yönde etkilemektedir. Ancak buradaki kış turizm potansiyelinin yeterince kullanılmadığını görmekteyiz. Bu potansiyelin iyi değerlendirilmesi sonucu turizm sezonunun yılın tüm aylarına yayılacağı düşünülmektedir. Bunun için yaylaların planlı bir şekilde düzenlenmesi, yayla evlerinin modernize edilmesi, tanıtımlarının yapılması ve rekreasyonel aktiviteler açısından geliştirilmesi ve değerlendirilmesi önemli görülmektedir. Sarıalan'da yer alan yürüyüş parkurlarının daha düzenli olması ve ilgi çekici hale getirilmesi gerekmektedir. Sarıalan'da teleferik istasyonun varlığı yaylayı ziyaret açısından cazip kılmaktadır. Yeni kurulacak olan teleferik ile birlikte yaylaya çıkan ziyaretçi sayılarında önemli bir artış olacaktır. Bu artış düşünülerek yaylanın turizm ile ilgili planlamasının iyi yapılması gerekmektedir. Çünkü artan ziyaretçi yoğunluğunun yayla üzerine aşırı bir baskı getireceği düşünülmektedir.

Sarıalan'da yer alan bungalovlar ve barakalar eski ve kullanış açısından oldukça uygunsuzdur. Öncelikle buradaki bungalovların ve barakaların görünüm açısından yaylaya uygun, modern ve ahşaptan yapılması gerekmektedir. Bunun için Doğu Karadeniz yaylalarında yapılan doğaya uygun ahşap evler örnek alınabilir. Kullanış açısından ise içerisine mutfak, şebeke suyu, duş ve tuvalet gibi eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Çadır kurulan alanların da iyi belirlenmesi ve çevreyi kirletmeyecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Çadır kamp alanları içinde yeterli sayıda ortak kullanıma açık banyo ve tuvaletler yapılması gerekmektedir.

Kirazlıyayla Uludağ yolu üzerinde yer aldığı için özellikle kış turizmi için gelen ziyaretçiler tarafından da görülmektedir. Ancak kış aylarında yayladanyararlanılmamaktadır. İlkbahar ve yaz aylarında ise yayla genelde günübirlik ziyaret, okul öğrencilerinin, fabrika çalışanlarının piknik organizasyonları gibi etkinlikler için kullanılmaktadır. Bursa şehrinin sanayi açısından gelişmiş olması ve çok sayıda sanayi tesislerinin yer alması bu piknik organizasyonlarının fazla olması üzerinde etkilidir. Fabrikalar Mayıs ve Haziran aylarında bu gibi etkinlikleri Uludağ Yöresi yaylalarında gerçekleştirmektedirler. Bunun yanında Kirazlıyayla doğal ortamının ilgi çekiliği, dinlenmek ve piknik yapmak için uygun ortam sunması ve Bursa'ya yakınlığı gibi nedenlerden dolayı tercih edilen bir yayladır.Ayrıca Uludağ Milli Parklar Genel Müdürlüğü de okullara, fabrikaların piknik organizasyonları gibi etkinlikler için kolaylık sağlamaktadır. Kirazlıyayla'ya iyi bir planlama ile yapılacak olan bungalovlar turizm açısından hem kışın, hem de yazın kullanıma açılabilir. Özellikle kış turizm potansiyelinin bu alanda değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Kocayayla ise tarihi ve kültürel açıdan Keles ilçesi için önemli bir yayladır.Yayla genelde günübirlik kullanım alanı olarak kullanılmaktadır. Bunun yanında yaylada şenlik ve şölen etkinlikleri de yapılmaktadır. Bu şenlik ve şölen etkinliklerinin belediye tarafından daha çok tanıtımlarının yapılması turizm açısından önemli görülmektedir. Ayrıca Kocayayla'da bulunanOba Kamp alanı gibi yayla evlerinin olduğu tesislerin geliştirilmesi de yaylanın turizmde kullanılması açısından önemlidir.

Yöre yaylarındaki en büyük sorun plansız bir turizm faaliyetinin olmasıdır. Özellikle Milli Park içinde yer alan Sarıalan'da bungalovlar eski ve alt yapıları yetersizdir. Çadır alanları ise düzensizdir. Ayrıca turizm organizasyonları yoktur. Kirazlıyayla'da ise yayla turizmi açısından kullanılabilecek tesisler yoktur. Uludağ Milli Parkı'na ve yaylaların

doğal ortamlarına uygun tesisler yapılmalıdır. İyi bir planlama ile Uludağ'da her mevsim turizmin geliştirilmesi sağlanmalıdır.

Bilindiği üzere yaylalarda motorlu taşıtların neden olduğu hava kirliliği sorunu önem teşkil etmekte ve ekolojik çözümler istemektedir. Araştırma alanımızda yer alan Sarıalan için özelikle teleferiğin varlığı hem ekolojik ulaşım imkanı sağlaması açısından, hem de yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmesi açısından önem teşkil etmektedir. Sarıalan'a teleferikle ulaşımın sağlanması yaylanın doğal ortamının ve havasının kirlenmemesi açısından avantaj sağlamaktadır. .

Türkiye'de geleneksel yaylacılık ve yayla turizmi açısından akademik anlamda birçok çalışma yapılmıştır. Uludağ Yöresi yaylaları için yeterli çalışmaların henüz yapılmadığını görmekteyiz. Özellikle Uludağ Milli Parkı içinde kalan yaylaların sürdürülebilir kullanımı amacıyla yapılacak kapsamlı araştırmalara ihtiyaç vardır. Uludağ yaylalarına odaklanacak yeni çalışmalar hem yöre yaylalarının tanıtımına, hem de yaylaların yılın on iki ayında sürdürülebilir turizm alanları olarak kullanımına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Alagöz, Cemal A. "Türkiye'de Yaylacılık Araştırmaları", *Türkiye Coğrafya Dergisi,* Sayı:2, 1993, s. 1-51.

Atalay, İbrahim; Mortan, Kenan. *Resimli ve Haritalı Türkiye Bölgesel Coğrafyası,* İnkılâp Kitapevi, İstanbul 2006.

Atalay, İbrahim. *Türkiye Coğrafyası,* Ege Üniversitesi Basım Evi, İzmir 1997.

Atmış, Erdoğan. *Türkiye'de Yayla Turizminde Altyapı Sorunları,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, 1994.

Barth, Fredrik. *Nomads of South Persia (The Basseri Tribe of the Khamseh Confederacy),* Boston 1961.

Bekdemir, Ünsal., Özdemir, Ünal. "Doğu Karadeniz Bölümünde Gelişmekte Olan Yayla Turizmi Merkezlerine Bir Örnek: Bektaş Yaylası", *Doğu Coğrafya Dergisi,* Sayı: 7, 2002, s, 7-37.

Belli, Oktay. "Doğubayazıt Bölgesi'nde Keşfedilen Urartu Sulama Tesislerine Toplu Bakış" *Güneşin Doğduğu Yer: Doğubayazıt Sempozyumu Bildiri Kitabı,* İstanbul 2004, s. 19- 32.

Boz, Mustafa. *Turizmin Gelişmesinde Alternatif Turizm Pazarlamasının Önemi,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi, 2004.

Çalışkan, Vedat; Özözen Selver K.; Bay, Arda. "Traditional Fairs and Festivals in a Mountainous Locality: A Case Study of Mt. Uludag and its Vicinity (Bursa-Turkey)" *7 th International Conference Dedicated to the International Earth Day: Global Changes,* 15-16 April 2011, Sofia.

Çay, Abdulhaluk M. "Ertuğrul Gazi, Karakeçililer ve Söğüt "Yörük Bayramı", *III. Osmanlı Sempozyumu,* Ankara 1988.

Çepel, Necmettin. "Uludağ Kütlesinin Ekolojik Özellikleri", *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi,* Seri: B, Cilt:28 Sayı: 2, 1978, s. 15-24.

Çetin, Bayram. "Alan Yaylasında (Kırıkhan-HATAY) Fonksiyonel Değişimin Coğrafi Özellikleri", *Doğu Coğrafya Dergisi,* Cilt: 17, Sayı: 27, 2012, s. 129-150.

Darkot, Besim.; Tuncel, Metin. *Marmara Bölgesi Coğrafyası,* İ.Ü. Coğrafya Enstitüsü yayınları, İstanbul 1981.

Daşkın, Ruziye. *Uludağ Florası,* Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2008.

Denker, Bedriye. "Güneydoğu Toroslarda Göçebelik", *Türk Coğrafya Dergisi,* Sayı: 20, 1960, s. 136-142.

Doğanay, Serkan. "İşlevsel Değişim Sürecinde Çakırgöl Çevresinde Yaylalar ve Yaylacılık", Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 2, 2010, s. 611-639.

Doğanay, Serkan. "Koruma-Kullanma Dengesi Açısından Cami Boğazı Yaylası ve Çakırgöl Çevresinin Turistik Potansiyeline Coğrafi Bir Yaklaşım", *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt 14, Sayı: 22, 2009, s. 165-186.

Doğanay, Hayati. *Türkiye Beşeri Coğrafyası,* Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1997.

Doğanay, Hayati. *Türkiye Beşeri Coğrafyası,* Gazi Büro Kitabevi, Ankara 1994.

Doğaner, Suna. *Türkiye Turizm Coğrafyası,* Çantay Kitabevi, İstanbul 2001.

Doğaner, Suna. "Dağ Turizmine Coğrafi Bir Yaklaşım; Uludağ'da Turizm", *Coğrafya Araştırmaları,* Sayı: 3, 1991, s.137–157.

Dowling, Ross K. *An Environmentally Based Approach to Tourism Planning,* PHD Thesis, Murdoch University, Western Australia, 1993.

Durmuş, Esen.; Çağlayan, Ayşe. "Tunceli İli'nde Yaylacılık", *Doğu Anadolu Bölgesi* Araştırmaları (DAUM) Dergisi,Cilt: 8, Sayı: 1, 2009, s. 84-102.

Ekim, Tuna. *Türkiye'nin Biyolojik Zenginlikleri "Bitkiler"*, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı yayınları, Ankara 1987.

Emiroğlu, Mecdi. *Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık,* Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yayınları, Ankara 1977.

Erinç, Sırrı. "Uludağ Üzerinde Glasiyal Morfoloji Araştırmaları." Türk *Coğrafya Dergisi,* Sayı: 11-12, 1949, s. 79-94.

Gökçen, Turgay. *Turizmde Plânlama ve Kırsal Alanlar, İnsan ve Mekân, Prof. Dr. Erol Tümertekin'e 80. Yıl Armağanı,*Çantay Kitapevi, İstanbul 2006.

Gönençgil, Barbaros. "Kullanım Açısından Dağlık Alanların Sorunları ve Çözüm Önerileri", *Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu*, 16-18 Nisan 2003, İzmir.

Gözenç, Selâmi; Gümüş, Ergin; Ertin, Gaye. *Türkiye Coğrafyası,* Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1998.

Gülez, Sümer. "Doğu Karadeniz Bölgesi İçin Yeşil Turizm Planlama İlkeleri", *Doğu Karadeniz Turizmi Konferans-Workshop*, 22-25 Haziran 1992, Trabzon.

Güner, İbrahim., Ertürk, Mustafa. "Fethiye'de Yaylalar ve Yaylacılık", *Doğu Coğrafya Dergisi,* Cilt: 10, Sayı: 14, 2005, s:141-178

Güngördü, Mutlu. "Güney Marmara Bölümü (Doğu Kesimi) Bitki Örtüsünün Coğrafi Şartları", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi*, Sayı: 1, 1985, s. 77-94.

Gürbüz, Mehmet. "Dibek Dağları'nda (Göksun) Kar Suyuna Bağlı Olarak Yapılan Yaylacılık", *Türk Coğrafya Dergisi,* Sayı:34, 1999, s.661-677.

Gürbüz, Bülent. *Kırsal Kalkınma Planlaması; Bursa İli Keles İlçesi Örneği,* Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2001.

Hallaçoğlu, Yusuf. *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988.

İnancık, Halil. *The Ottoman Empire, The Classical Age, 1300-1600*, London, 1997, s.5-7; Aldo Gallotta, "Oğuz Efsanesi ve Osmanlı Devleti'nin Kökenleri: Bir İnceleme", *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, Çev.: G. Ç.Güven, İ. Yerguz, T. Altınova, İstanbul, 1997, s.41-61, Mélikoff, "İlk Osmanlıların Toplumsal Kökeni",1997, s.149-158.

İzbırak, Reşat. *Coğrafya Terimler Sözlüğü,* MEB Yayınları, İstanbul 1986.

Ketin, İhsan. "Uludağ-Masifinin Tektoniği Hakkında", *Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni,* Cilt: 1, 1947, s. 61-88.

Kızılırmak, İsmail. *Yayla Turizmi,* Detay Yayıncılık, Ankara, 2006.

Koca, Halil. "Gözne'de Yayla Turizmi", *Doğu* Coğrafya Dergisi, Sayı:1, 1995, s. 281-301.

Köse, Abdullah. "Kaz Dağında Doğal Çevre Özelliklerine Dayanan Günübirlik Rekreasyon Alanlarına Üç Örnek: Ayazma, Pınarbaşı ve Sütüven", *Türk Coğrafya Dergisi,* Sayı:32, 1997, s. 237-262.

Kunze, Albert. *Nomadentum in Anatolien; Lebensformen in Wandel der Geschiscte,* Magister Artium der, dr Eberhard-Karls Üniversitat, 1987.

Kuşku, Serdar. *Uludağ ve Milli Park,* Bursa Kent Konseyi Bursa Büyük Şehir Belediyesi Yayınları, Bursa 2012.

Kutlu, Muhtar. *Şavaklı Türkmenlerde Göçer Hayvancılık,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araş. Dairesi Yayını, Ankara 1987.

Lıenau, Cay. *Die Siedlungen des Landlichen Raumes,* Westermann Schulbuchverlag, Braunschweig 2000.

Lindner, Rudi. P. *Ortaçağ Anadolu'sunda GÖÇEBELER ve OSMANLILAR,*İmge Kitabevi Yayınları, (Çev. Müfit Günay), Ankara 2000.

Orhonlu, Cengiz. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Aşiretlerin İskânı*, Eren Yayınları, İstanbul 1987.

Özgür, Ertuğrul. M. *Yerleşme Coğrafyasına Giriş,* (Yayınlanmamış Ders Notu),Ankara 2010.

Özhatay, Neriman.; Byfield, Andrew.; Atay, Sema. *Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları,* WWF (Doğal Hayatı Koruma Vakfı, DHKD), İstanbul 2003.

Özkul, Osman. (2007).*Anadolu'da Yörükler: Tarihi ve Sosyolojik İncelemeler "Karakeçili Aşireti Hakkında Yapılmış Eski Bir Çalışma"*,Phoenix Yayınevi, Ankara 2007.

Sandal, Ersin K. "Mersin'in Kuzeyindeki Yerleşim Birimlerinde Rekreasyonel Yaylacılık" *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:40, 2003, s. 121-137.

Somuncu, Mehmet. "Türkiye'nin Koruma Altındaki Dağlık Alanlarda Turizm/Rekreasyon ve Çevre Etkileşimi: Aladağlar ve Kaçkar Dağları Milli Parkı Örnekleri", *Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu,* 16-18 Nisan 2003, İzmir 2003.

Somuncu, Mehmet. "Rize Ayder Yaylasında Turizm", *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi,* Sayı: 3, 1994, s. 255-273.

Soykan, Füsun. *Coğrafi Çevrenin Turizm Amaçlı Değerlendirilmesinde Turizm Potansiyelini Saptamanın Önemi.* Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu 16-18 Nisan 2003, İzmir.

Şahin, İlhan. *Osmanlı Döneminde Konar-Göçerler,* Eren Yayıncılık, İstanbul 2006.

Tanoğlu, Ali. *Nüfus ve Yerleşme,* Cilt I, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1969

Tapur, Tahsin. "Abanoz Yaylası (Mersin)", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler EnstitüsüDergis,i* Sayı:21, 2009, s. 471-485.

Tapur, Tahsin. "Barcın Yaylası (Karaman/Sarıevliler)", *Türk Coğrafya Dergisi,* Sayı: 51, 2008, s. 33-52.

Tıraş, Mehmet. "Zorkun Yaylası", *Türk Coğrafya Dergisi,* Sayı: 36, 2001, s. 161-170.

Toroğlu, Emin.; Gürbüz, Mehmet. "Andırın İlçesi'nde Sayfiye Yaylaları" *Doğu Coğrafya Dergisi,* Sayı: 19, 2008, s. 281-300.

Toroğlu, Emin.; Kılınç, N. "Binboğa Dağlarında Yaylacılık", *Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü DOA Dergisi,* Sayı:14, 2008, s:33-60.

Tunçdilek, Necdet. *Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1978.

Tunçdilek, Necdet. *Türkiye'de İskan Coğrafyası,.* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1967.

Tunçdilek, Necdet, "Türkiye'de Yaylalar ve Yaylacılık", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi,* Sayı:14, 1964, s. 15-28.

Tunçel, Harun.; Gürgen, Gürcan.; Çiçek, İhsan,; Doğu, Fuat "Doğu Karadeniz Dağlarında Yaylacılık", *Fırat ÜniversitesiSosyal Bilimler Dergisi,* Cilt:14, Sayı:2, 2004, s. 49-66.

"Uludağ Milli Parkı Özel Amenajman Planı", *Uludağ Milli Park Müdürlüğü Yayınları,* Bursa 1994.

Ülker, İsmet. *Dünyada ve Türkiye'de Dağ Turizmi,* Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı 1987, Ankara 1989

Wirth, Eugen. "Das Problem der namaden im heutigen Orient", *Geographische Rundsxhau,* Cilt: 21, Sayı: 2, 1969,s.41-51.

Yücel, Sunay. " Yayla Turizmi", *TÜRSAB Ar-Ge Departmanı,*İstanbul Mayıs 2004.

Yürüdür, Eren. "Yakın Mesafeli Yaylacılık Faaliyetlerine Bir Örnek: Yaylacık Dağı(Tokat)", *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı:16, 2007, s. 247-272.

Zaman, Mehmet. "Yayla Turizm Merkezlerine Bir Örnek: Hıdırnebi Yayla Kent 1", *Doğu Coğrafya Dergisi,* Sayı: 6, 2001, s. 217-236.

Zaman, Mehmet. *Doğu Karadeniz Kıyı Dağları'nda Yaylalar ve Yaylacılık,* Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2007.

Zaman, Mehmet. "Geleneksel Yayla Şenliklerinin Doğu Karadeniz Bölümü Yayla Turizminin Geliştirilmesindeki Rolü" *Doğu Coğrafya Dergisi,* Sayı:6, 2001, s. 187-214.

Ö.D. Dinçel,Tarihte Dağ Yöresi ve Bu Yöredeki Yörük-Türkmen Teşekkülleri

http://www.omerfarukdincel.com/viewpage.php?page_id=56 (20.05.2013)

H. Genç, Karakeçili Yörüklerinin Bitinya (Bursa) Çevresine Yerleşmesi

http://yoruklerr.tr.gg/-KARAKE%C7%26%23304%3BL%26%23304%3B-Y-Oe-R-Ue-KLER%26%23304%3BN%26%23304%3BN-B%26%23304%3BT%26%23304%3BNYA--k1-BURSA-k2-.htm (8 Haziran 2013)

H. Genç, Uludağ Çevresinde Yarı Yerleşik yaşam Süren Yörüklerin Göç Yoları

http://timeoutbursa.blogspot.com/2012/04/uludag-cevresinde-yari-yerlesik-yasam.html (19.05.2013)

FOTOĞRAFLAR

Şekil 1. Sarıalan'da yol kenarına araç park edilmesi sorunu (Temmuz 2011)

Şekil 2. Sarıalan'da ailelerin çocukları için eğlence alanları mevcuttur (Temmuz 2011)

Şekil 3. Sarıalan'da yer alan bir çeşmeden görünüm (Temmuz 2011)

Şekil 4. Sarıalan'a konaklamak için gelen ziyaretçiler için karavan alanları bulunmaktadır (Temmuz 2011)

Şekil 5. Sarıalan'da katı atıklar belediyeye ait çöp kamyonu ile toplanmaktadır (Temmuz 2011)

Şekil 6. Sarıalan'da orman içinde piknik yapan ziyaretçiler araçlarını da ormanlık alanlara sokmaktadırlar (Temmuz 2011)

Şekil 7. Sarıalan'agelen ziyaretçiler için araç park alanları mevcuttur (Temmuz 2011)

Şekil 8. Bağlı köyünden bir köylünün küçük bir keçi sürüsü ile Sarıalan'dan geçmesi (Temmuz 2011)

Şekil 9. Sarıalan'da yayla meydanından bir görünüm (Temmuz 2011)

Şekil 10. Sarıalan'da yayla meydanında ziyaretçilerin alış verişleri için dükkânlar bulunmaktadır (Temmuz 2011)

z

Şekil 11. Sarıalan'da yer alan teleferik istasyon binasından yolcular çıkış yaparken(Temmuz 2011)

Şekil 12. Sarıalan'da yer alan bungalovlar oldukça eski görünmektedirler (Temmuz 2011)

Şekil 13. Sarıalan'da yer alan bungalovların içi de oldukça kullanışsızdır(Temmuz 2011)

Şekil 14. Sarıalan'da çadırlarda kalan ziyaretçiler uydu anten kullanmaktadırlar (Temmuz 2011)

Şekil 15. Sarıalan'da karın olduğu bahar aylarında da ziyaretçiler yaylayı ziyarete gelmektedirler (Mart 2011)

Şekil 16. Kirazlıyayla'da ziyaretçilerin alış verişleri için bir adet büfe bulunmaktadır(Temmuz 2011)

Şekil 17. Bursa'danUludağ Oteller bölgesine ulaşımdaBursa-Uludağ yolu Kirazlıyayla'nın içinden geçmektedir (Temmuz 2011)

Şekil 18. Kirazlıyayla'da daailelerin çocukları için eğlence alanları mevcuttur (Temmuz 2011)

Şekil 19. Kirazlıyayla'damaliyeye ait dinlenme tesisi bulunmaktadır (Temmuz 2011)

Şekil 20. Kirazlıyayla'da yer alan bir çeşmeden görünüm (Temmuz 2011)

Şekil 21. Kirazlıyayla'da yer alanbir tuvaletten görünüm (Temmuz 2011)

Şekil 22. Kirazlıyayla'da meyve-sebze satan bir köylü (Temmuz 2011)

Şekil 23. Kirazlıyayla'yagelen ziyaretçiler için araç park alanları mevcuttur(Temmuz 2011)

Şekil 24. Kirazlıyayla'da araç park alanları dışında da yol kenarına araç park edilmektedir(Temmuz 2011)

Şekil 25. Kirazlıyayla'da ziyaretçiler orman içinde piknik yapmaktadırlar(Temmuz 2011)

Şekil 26. Kocayayla'damera alanı olarak kullanılan alandan bir görünüm (Ağustos2011)

Şekil 27. Keles-İnegöl yolu Kocayayla'nın içinden geçmektedir (Ağustos 2011)

Şekil 28. Kocayayla'da ziyaretçiler orman içinde piknik yapmaktadırlar (Ağustos 2011)

Şekil 29. Kocayayla'ya gelen ziyaretçilerin karavanlarından bir görünüm(Ağustos 2011)

Şekil 30. Kocayayla'da çeşmelerin yapımında doğal ortamdan elde edilen malzemeler kullanılmıştır(Ağustos 2011)

Şekil 31. Kocayayla'da şenlik ve şölenetkinlikleri için kullanılan bir sahne yer almaktadır (Ağustos 2011)

Şekil 32. Kocayayla'da daailelerin çocukları için eğlence alanları mevcuttur (Ağustos 2011)

Şekil 33. Kocayayla'da yer alan mesciddoğal malzemeden yararlanılarak yapılmıştır (Ağustos 2011)

Şekil 34. Kocayayla'da yer alan oba kamp alanından bir görünüm(Ağustos 2011)

Şekil 35. Oba kamp alanından yer alan bungalovlar oldukça modern yapılardır (Ağustos 2011)

Şekil 36. Oba kamp alanında yer alan modern bir bungalovun içinden görünüm(Ağustos 2011)

Şekil 37. Kocayayla Şenliği'nde etkinlikler sahnede gerçekleştirilmektedir (Haziran 2009)

Şekil 38. Geleneksel olarak gerçekleştirilen Kocayayla Şenliği'nde Orhan Bey ile Nilüfer Hatun'un düğünlerinin temsil edildiğitemsili gelin alayı etkinliğinden bir görünüm (Haziran, 2009)

